Suessanus de Beatitudine Animae.

Euthici Augustini Niphi philothei
Suessani in Auerrois de ani-
mae beatitudine ad aeta-
tis nostrae decus Sã-
ctum Mauruz pa-
tritiuz Venetũ
naturae in-
terpretẽ.

¶ Euthici Augustini Niphi philothei Suessani in Auerrois de anime beatitudine Commentatio ad etatis nostre decus/Sanctum Maur um patritiū Venetum/nature interpretem.

Cum per bibliothecā/Sancte Maure/decus noster/ sarcinulas euoluerem: ad manus incidit Auerrois de beatitudine liber: Bernardini plumacij Veronensis studiosissimi tui: tunc commilitonis cum nostra cōmentatione Patauij cōscripta/calamo exaratus/abiectus/atq3 puluerulentus: quem gratanter seposui: ac sarcinulis expeditis tāq3 lecturus illum ex commodo/aperui: cepi degustare: deinde blanditus est ipse: vt longius procederem: vnde tanto me circūuenit: vt nec cenatum iuerim: quin prius totum reuiderim. Videbatur eniuero non tm̄ illa tunc iuuentute dignus: sed hac mea prouecta nunc expectatus. verū3 ne vt hortulanus videar: cui perlibenter sui complacent porri: anteq3 eum ederem: tibi recognoscendu3 mitto: ne forte accusandus tāq3 profusus mei laudator. Noui enim te inter tirunculos argutissimum: inter prouectos scholasticos solertissimum. Nunc autem communi omnium exclamatu audio inter nature mundiq3 interpretem te grauissimum euasisse: gratulor q ex nostro tam paruo agello intātū profeceris. vt tāq3 ad palatinum Apollinem deferantur nocturna vigilataq3 scripta. Quare nostras has elucubratiūculas recognoscere non dedignaberis: que si tuo integerrimo ingenio videbuntur/edas. Vale.

Auerrois de animę beatitudine cum Euthici Augustini Niphi Philothei Suessani Cōmento.

Ntētio mea in hoc tractatu nobilissimo est declarare beatitudinem vltimam animę humanę in hoc mundo ꝛ in futuro/ſm principalem intentionem Philosophorum in ascensu supremo ipsius.

Cōm. pᵐ.

Iri studiosissimi:anteꝗ̄ ad expōnem huius libri descendā:nō ignorare vos volo:me Auerroem in ꝓprio fonte nō potasse:vñ non mirū erit vobis si qua inepta atq̄ incomposita scribam:vt iacent:cupio eni magis Phi nomen sortiri:ꝛ rem:ꝗ̄ rhetoris vel grāmatici:euitar ergo verba eius ita barbara exponere:ne fingere videar difficultatē verboꝝ. Si vo recentiores post me eū proprio in fonte potauerint:credo multo elegātius eos ꝛ scribere posse ꝛ intelligere. Nam ꝓpter diam linguę accidunt inumera errata:cogor ꝑterea hūc cōmētari exponere ꝛ ruminare:nam nullum reperi Phm de beatitudine ita scribere:nec latinum:nec gręcum etiam:nec barbarum:vt iste vir scribit:ob qd me satisfecisse existimo si verba:ꝛ sensus huius libelli enodauero. Auerro.g anteꝗ̄ rē prosequat̄:preponit eius intētionem tāꝗ̄ ꝓhemiū. Ubi debes scire felicitatē seu beatitudinē interdum accipi ad hoiem:vt aial pfectū est ꝛ humanū:ꝛ hęc beatitudo humana dr:de qua Boe.in.3.de cōsolatione. Beatitudo est status oium bonoꝝ ꝯgregatione perfecta. Aristo.p ethicoꝝ decernit felicitatem eē finem rerū expetēdarū.cętera pp felicitatē expeti:felicitatem vo pp seipsam:de qua Arist.in ethicis satis cōposite ꝛ copiose dixit:ꝛ vnūq̄dq̄ ad eā necessariū finiuit. Alia est beatitudo quę ꝓprie est hois quātū ad aiam eius:ꝛ hęc est dispositio q̄dā qua aia beatur vt deus:qua ēt exaltat̄ vt vna itelligētiarū:ꝛ hęc est vna forma pfectio ꝛ gradus:quo deus:itellectus separati:ꝛ humana aia felicitant̄:in hāc tēdūt cūctorum vota mortaliū:hęc est sūma curarū:hęc est sūma rerū expetēdarū:felicitate hac terminant̄ nostra desideria:iueniuntur qui regna nō optent:vt Pirus. Diogenes. Democritus ꝛ alij:q vo felicitatē hanc repudiet nullus existit:hac (vt dicit Themi.) erimus q̄q̄ dij.imo beati dei beatitudie:ꝛ reliquoꝝ eternoꝝ. Scdo debes scire sciam interdū sortiri ꝓstātiā a subiecto:interdū a firmitate demonstrationū:vt Aristo.docet.8.topicoꝝ:ꝛ Auer.ꝛ Aristo.in ijs quę de aia.interdum ab vtroq̄:scia quę hic tradit̄ ꝛ a subiecto sortit̄ nobilitatē:nam est de fine vltimo:atq̄ sūmo expetibili. Amplius:ꝛ a demōstrationum firmitate. Nā demōstrationes hic acceptę sunt:queadmodū illę libri de aia:quę sunt certissimę:vt Aristo.ait.hinc nō male appellauit tractatū hūc nobilissimū:nā in eo congregat̄ vtraq̄ ꝓstantia. Proponit etiā dicere de beatitudie vltima aię:nō de felicitate hois.nā (vt dixi) hic loquitur de beatitudine aię:vt aia est ꝛ nō vt aia ꝯiūcta:vt dicemus:de qua Aristo.loquit̄ in libris ethico. Tertio debes scire q̄ humana aia hꝫ duplicem (vt more catholico loquar) statū.alterū qdē in corpore:alterū vo extra corpus ꝛ (vt dicūt) in patria.dixit Auer.in h mūdo tāgens statum in corpore:dixit ꝛ in futuro:tāgēs eiꝰ statū ex corpꝰ. Sꝫ dices. Auerro.nō ponit humanam aiam remanere post mortē. Dici pōt pmo q̄ lꝫ humana aia apud eū nō remaneat tota:remanet tñ intellectꝰ:ꝛ hoc satis:vel fortasse loquit̄ more catholico. Nā nōdū finiuit intētionē eius:vñ ꝛ in ꝓhemio ascripto.8.physicę auscultationis appellat vitam eternā aię post mortem ſm fatuos:qd quo intelliget̄ dicemus. Scias tñ hūc textū in oibus libris non sic reperiri.sed hęc satis. Quarto debes scire q̄ de felicitate sapientes varie loquuti sunt. Nam pythagorici studium eoꝝ in mathematicis totū cōsumentes:beatitudinem in mathematicoꝝ speculatione collocarunt. Alpharabius ꝛ alij cognoscentes rerū nāliū ꝑncipia:necnō rationabilem aiam ꝓbantes eē mortalē:ꝛ intellectum potissime:dixerūt ipsam solū copulari posse rebus mortalibꝰ:ꝛ sic solū in speculatione rerū nāliū beatā vitā asseuerauerunt. Peripatetici vo intellectū ponentes eternum ꝛ rationabilē aiam aliqua ex parte eternā.dixerūt felicitatē esse in speculatione primi entis ꝛ sūmi:ꝗa hęc est ꝑncipalis secta:dixit ſm ꝑncipalē intētionē Phoꝝ:h est perипатeticoꝝ qui sunt ꝑncipales in hoc:vel dixit ſm principalē intētionē:ꝗa oēs Phi hāc ꝑncipalr̄:ꝛ sūmopere expetunt:ꝛ ad hāc enitūtur.cur dixit:in supremo ascēsu:statim ipse declarabit. Ambiges fortasse.nā vel Aristo. pfecit rē hāc vel nō.si pfecit.Auer.supfluit.si nō.Aristo. mācus:qd i pse aborret i.3.de aia volumie. Quidā existimant qōnem hāc Arist.pfecisse.in.10.ethico.ꝛ tūc eēt dicendū hunc esse declaratoriū librū:ꝛ nō perfectoriū:vel fortasse (vt Auer.ait) in.3.volumine Aristo.declarauit in quo consistit beata vita:sꝫ an hoi sit possibilis in statu isto:ꝛ qs est modus ꝑueniendi:ꝛ qñ Aristo.ꝓmisit:ꝛ nō inuenimus locū vbi id pfecerit:nisi q̄dam verba.12.libri primę phię:quę satis sunt obscura.retinuit ergo calamū:vel ꝗa difficile erat hanc qōnem discutere:vel ꝗa noluit:ꝛ dimisit nobis locū.sed postmodum redibimus ad hoc. Auerro.ergo edidit libellū hunc:vt suppleret:ꝛ ex dictis eius rem perscriberet melius ꝗ̄ potuit.nō igit̄ Arist.mācus:nec Auer.superfluus. Scdo ambiges:videt̄ enim q̄ eadē sit animę beatitudo ꝛ totius. Nā ꝗcqd parti inest:ꝛ toti inesse videt̄.sꝫ quo operat̄ pars:eo ꝛ totū operari videt̄. Dici pōt q̄ lꝫ eadē sit beatitudo aię ꝛ hois:tñ alia est beatitudo.q̄ inest rōne aię:ꝛ alia:quę inest ratiōe totius:ea enim quę inest toti rōne animę:est diuina ꝛ supma.quę vo rōne totiꝰ hūana est ꝛ iferior. Auer.g de beatitudie aię:q̄ iest hoi rōne aię logt̄. Vba lr̄e ꝑspicua sūt.

Et quū dico ascēsum.intelligo q̄ ꝑficiat̄:ꝛ nobilitet̄:ita vt ꝯiungat̄ cū intellectu abstracto:ꝛ vniat̄ cū eo:ita vt cū eo fiat vnū:ꝛ hoc sine dubio est supmus sui gradus ascēsus.

Debes p scire.q̄ ascēsus ꝛ descēsus sūt ꝯditiones motus:vt in de celo diximꝰ.ꝗa vo rōnabilis aia nulla specie motꝰ mouet̄ (qcqd Plato intelligebat) ꝑpea nec ascendit:nec dscēdit:ꝗa tñ multa attributa ascribunt̄ abstractis p relōnē ad res sensiles:vt Auer.meminit.12.pᵉphię.cō. 39.iō cogit̄ exponere qd itelligat p ascēsum animę.q.d.q̄ p ascēsum itelligit aię pfectionē.nō eiꝰ motū in sursū:neq̄ in deorsum. Scdo debes scire q̄ pfectū itatū est:inquātū pōt operari:vt 4ᵒ tradit metheororum. Auerro.2.celi.cō.3. scribit. Nobile vo inquantum certa dignitate vltra proprias vires isignit̄:vñ ꝛ pma mā pficit̄ ꝛ nobilitat̄ p formā:p quāto per formā exit in actū:pfecta est:pro quanto vo per formam dignificatur ꝛ insignitur:nobilitatur: Cōmē. 2ᵐ

ad propositū dum rationabilis anima copulatur intel/
lectui abstracto: qui est pma omnium forma ⁊ motor ꝑ/
ficitur ⁊ nobilitatur: perficitur quidem pro quāto anima
tūc exercet ꝓprium opus per essentiā illius formę. Naꝫ
intelligit illam: ⁊ omnia alia aliquo mō per essentiā illiꝰ:
veluti ignis calefacit per eēntiā caloris: ⁊ corpus mouet
per essentiā aię. Nobilitat vo pro quāto illi cōiungit: ex
qua ꝯiunctione dignificat rōnabilis aīa. intantū ꝙ tunc
est veluti deus: vt dicit Themistiꝰ. ⁊ hoc ingt. [Et quum
dico ascēsuꝫ: itelligo ꝙ ꝑficiat: ⁊ nobilitet] ⁊ hęc duo de/
clarat p zm: ⁊ ingt nobilitet quidē. [Ita vt ꝯiungat cum
intellectu abstracto] Nam in hac ꝯiūctione rationabilis
aīa acquirit esse diuinū: deinde declarat quō ꝑficiatur: et
ingt. subaudi ꝑficiat vo: ⁊ ita: vt (Uniat cuꝫ eo: ita vt cū
eo fiat vnū) Nā in tali vniōe opabit per eēntiaꝫ illius: ⁊
sic reddit ꝑfecta. ꝯcludit tūc qd intelligāt Phi per ascē/
sum: ⁊ supmum gradū: ⁊ ingt [Et hoc sine dubio est sup/
mus sui gradus ascensus] ⁊ sic ꝑspicua est res hęc.

Nam manifestū est omnia sub tribꝰ spēbꝰ
cōprehēdi: vna est mā infima: ⁊ quę ex ea ge
neratur. ⁊ illa quideꝫ ignobilior est in gradu
⁊ loco. Et sup istā in gradu ⁊ loco est spēs
corpoꝝ sphericoꝝ: quoꝝ semper est fixa for
ma: ⁊ stabilis in suis materijs. ita ꝙ dicūtur
mā ⁊ forma in illis ⁊ generabilibꝰ ex mā in/
fima equoce. Et sup illa est vnus gradus su
premus ⁊ gloriosus: qui vocat gradus itel/
lectuū abstractoꝝ: qui vere sunt formę dan/
tes perfectionē non existentes in subiecto.

Com. 3. Cōclusit ascensum aię: ⁊ declarauit eū esse supmuꝫ seu
vltimū: non tñ exposuit quō est supremus ⁊ vltimus: iō
nunc id enitit exponere. Et ponit oium entium mūdi la
titudinē: in tres. s. gradus diuisam: vt in māꝫ: ⁊ corpus cę/
leste: ⁊ intellectus separatos. Debes scire circa pmum
ꝙ mā in libris Phoꝝ sic describit. mā est poa: ex q̄ ge/
nerat omne qd de nouo: ⁊ hoc ingt. [Nā manifestuꝫ est
oia sub tribꝰ spēbus cōprehēdi: vna est mā ifima: ⁊] sup.
est poa. [Ex qua gñatur] .i. fiūt gñationes ⁊ corruptiōes.
Sic eni describit. 7. pmę phię. addit [Et illa qdē ignobi
lior est in gradu ⁊ loco.] Hęc eniꝫ (vt dicet) est fere non
gradus totius latitudinis entiū. Deinde declarat scōꝫ
gradū. vbi debes scire ꝙ mā dr potētia: potentia aūt (vt
dr. z. peri hermenias) dr duplr ꝫꝫ dimidiū ꝯtingentis ⁊
possibilis: h est put est ad esse tm: ⁊ hoc pacto corpus cę
leste respectu suę formę mouētis est mā ⁊ poa. Alio mō
ꝫm vtrūqꝫ. s. vt est ad eē: ⁊ ad nō esse: ⁊ sic mā gñabiliuꝫ
est potētia: ⁊ nō mā cęli. Ex ijs seqtur formā cęli ⁊ mām
eiusdem fere equoce dici cū mā ⁊ forma gñabiliuꝫ. Nā
illa mā est potētia ad dimidiū ꝯtingētis. hęc ad vtrūqꝫ:
forma illius est semp ꝑficiens: hęc perficiens qñqꝫ. ingt.
[Et sup ista in gradu ⁊ loco est species corpoꝝ sphęrico/
rū: quoꝝ semp est fixa forma ⁊ stabilis in suis materijs]
Nā est potētia ꝫm dimidium ad eē tm: ⁊ q̄si corrolarie
impertinēter ꝯducit vl addit. [Ita ꝙ dicunt mā ⁊ forma
in illis ⁊ in gñabilibus] factis ex [Mā infima equoce.]
Naꝫ mā illa solum hꝫ de rōne potētię dimidiū: ⁊ forma
est eē tm ⁊ semp: nostra mā habet potētiam ad vtrūqꝫ: ⁊
forma est nō eē etiā. Deinde apponit tertiū gradum:
vbi debes scire Auer. supra corpora cęlestia ponere ab/
stractos intellectus: q ideo dicunt abstracti: qa nō depē/
dent in eē ⁊ ꝯseruari a mā: tamē hñ ꝑficiūt māꝫ: qa sunt
perfectiōes fixe corpoꝝ cęlestiū. g̊ sunt aliq̄ ex pte abso/
luti: aliq̄ vo ꝯcreti: absoluti qdē a dependētia. ꝯcreti vo
pp ꝑfectionē. ingt. [Et sup illa est vnus gradus supmus
⁊ gloriosus: q vocat gradus itellectuū abstractoꝝ: q ve/
re sūt forē dātes ꝑfectioneꝫ: nō existētes in subto.] Sūt ab/
soluti a subiectiōe: ꝯcreti vo a formatiōe. Un ⁊ Pla/ Plato
to appellat eos formas formātes: non aūt formas infor/
mātes: ⁊ sic ptim liberi: ptiꝫ mixti: de quo diximꝰ in mul/
tis locis. Debes scire ꝙ h series dr latitudo metaphori/
ce: qa ois latitudo est in suscipiētibꝰ magis ⁊ minꝰ: ⁊ cōpa
rat latitudini difformiter difformi potiꝰ: vt pꝫ calculabꝰ.

Ideo quū dr de aia ꝙ ascēdit: itelligit ꝯiū
ctio eius cū aliquo itellectuū abstractoꝝ.

Com. 4. Nūc qd p ascēsum supmū itelligat: ꝯcludit. ⁊ ingt [Iō
quū de aia ꝙ ascēdit] . s. supmo ⁊ vltimo ascēsu. [Intelli/
git ꝯiūctio eius cū aliquo itellectuuꝫ abstractoꝝ.] Nam
(vt dixit) ordo illoꝝ est supmꝰ ⁊ vltimꝰ gradus totiꝰ lati/ Difficultates
tudinis. Sꝫ circa hęc plures emergunt captiūculę. pa
ascēdere (vt dcm̄ est) est ꝑfici ⁊ nobilitari p aliō: sꝫ itells
hūanus semp est ꝑfectꝰ p agētē. Scōo. ascendere est
migrare de spe ignobili ad nobilē: sꝫ itells polis semp ē
vnus abstractoꝝ: vt Auer. ait. 3. de aia lio cō. 19. Ter/
tio Auer. 3. de aia. cō. 5. q̄tuor eē gña entiū: hic vo enume/
rat tria tm. ⁊ ꝯfirmat. Nā res gñabiles: vt mixta ⁊ elnta
sūt res nāles: ⁊ in nullo triū graduuꝫ sūt. Quarto. mā
vr nō ens: nā potest ꝑfici in eē ab infinita parua forma.
Quīto vr ꝙ accñs sit inferioris gradus q̄ꝫ mā. Nā i/
perficit māꝫ. g̊ est ignobiliꝰ: añs pꝫ. Nā vidit mām ens
ꝫm qd. Sexto. itells possibilis: vt dicit Auer. itelligit
se itelligēdo res nāles. ergo eēt fęlix. Nā ipse est vnꝰ ab/ Solones
stractoꝝ. De his est dcm̄ in libris phię: tunc vo vt sa
tisfaciā aliq̄ ex pte ꝓposito. Auer. dicit ad pmū ꝙ in/
tellectus polis: vt ps rōnalis aię in maiori pte sui subti
est ꝑfectus: sꝫ respectu vnius indiuidui spēi humanę est
in poa: ⁊ impꝑfectus: vt dicet postmodū latius. Ad zm
Auer. sentit. ꝙ intells potētie vt est ps rōnalis aię cōpu/
lat inter res māles: ⁊ q̄si est de infimo gradu: p q̄to vo
copulat agēti in statu fęlicitatis: trāsit quodāmō in aliō
genꝰ eē: ⁊ ide dignificat ⁊ ꝑficit pp causas dictas. Ad
3m: lꝫ illa sint q̄tuor reducunt ad tria: vt ꝑspicuū est legē/ De mā no ta h.
ti verba eiꝰ ibidē. Silr res gñales reducunt ad gradum
materię: p māꝫ eni itelligit oē māle ēt. Ad 4m sūt opi
niones: qdā dicunt. ꝙ mā ꝫm se nullius est eē: imo vt so/
phiste aiūt: est ifinitę pūę entitatis: pp cām datā: ⁊ iō ap/
pellat nō g̃dus totiꝰ latitudis. Nā apō sophistas nō gra
dus rei est ifinita modica res: vt nō g̃dus caloris est infi
nitꝰ puus calor. Alij tenēt mām eē certi eē: lꝫ non forma/
lis: sꝫ hñ realis ⁊ entitatiui: ⁊ tūc iuxta hos opꝫ ꝯcedē ma
teriā eē certi gradus ꝑfectiōis: nō qdē formalis: sꝫ entita
tiui. argm g̊ ꝯcludit ꝙ mā nullius sit ꝑfectionis formalis:
qa ꝑfici pōt ab omni forma: imo ab infinita pua forma:
nō pp h tollit qn sit ꝓpe ꝑfectiōis entj. Per ideꝫ ad
5m primi dicūt accñs eē verius ens q̄ꝫ mā ꝓpter cāꝫ da/
tam. scōi dicerent ꝙ in rōne entis mā est verius ens ipo
accidēte. sed in rōne entis formalis mā nullius est perfe
ctionis: accñs vo sic. Ad 6m dic. ꝙ itells polis itelligit
se intelligēdo res nāles: ⁊ sic nō trāscēdit limites infimi
gradus māliū. Tu h melius ꝑquire in libris Phoꝝ. Nā
veluti in trāscursu sunt dicta: ⁊ absqꝫ determinatione.

Et qa cognosco principalē itētionē Pho/
rū fuisse cōtēplari in eēntia huiusmodi entis
apud eos ⁊ apud veritateꝫ ⁊ vltimam bea/
titudinem: visuꝫ est mihi declare h sermone
breui: ⁊ itelligēti: sicut tu: in quo repies de/

claratioueꝫ

clarationez hui⁹ rei pluſq̃ in cōmētis meis de aīa: ⁊ plus argumētis ꝓbatū: q̃ in libris ph̄oꝝ. Solicite itaq3 meipm̄ dedi/nobiliſſime ſocie/ſup rem a te poſtulatā.ſ.ad opinionē Phi in ꝯiunctione ītellectus abſtracti cū anima humana declarādam: ⁊ ad veritatez aperiēdaz: ⁊ hoc ſm̄ radices ſuas: naz illud qdē fundamentū eſt: qḋ ab oībus glorificat̄ Phis: ſed multū ꝯdiuiſi ſunt Phi: queadmodū per intētionē ſermonuz appet diuiſio in eo qḋ de ſermonibus ipſius eſt verum.

Com.5. ¶ His expeditis.nūc vult ꝯcludere intētionē libri ⁊ claudere ꝓhemiū.Et in ħ tria inuit.ſ.intētionē: auctorē cui iſcribit eā: ⁊ vtilitatē ītētionis: addēs difficultatez aliquā. Quātū ad p̄mum ait.[Et qa cognoſco p̄ncipalē ītētionē Phoꝝ fuiſſe ꝯtēplari in eēntia hu⁹ entis].ſ.abſtracti apō eos.ſ.diſputādo: ⁊ apud veritatē: vel vt hʒ alia lr̄a: apud virtutē ⁊ vltimā beatitudinē: viſuz eſt mihi declare hoc ſermone breui.hec eſt intētio.tāgit auctorē cui hec inſcribit: ⁊ inqt.⁊ viro.ſ.intelligēti: ſicut tu o ſocie.in quo.ſ.ſermone breui.repies declatiōnē hui⁹ rei pluſq̃ in cōmētis meis de aīa: ⁊ plus argumētis ꝓbatū q̃ in libris Phoꝝ. hec eſt libelli vtilitas. Epilogādo ſubſcribit.[Solicite] i.accurate itaq3 meipm̄ dedi nobiliſſime ſocie ſup rez a te poſtulatā.ſ.ad opiōnē Phi Ariſt.in ꝯiūctione intellectus abſtracti cū aīa humana declarādam: ⁊ ad veritatē aperiēdā: tāgit modū ꝓcedēdi.⁊ inqt.[Et ħ ſm̄ radices ſuas].ſ.argumētuz ex radicib⁹ Ariſto.[Nā illud qdē].ſ.Ariſto.eſt qḋ glorificat̄ ab oībus Phis.⁊ hec eſt ſecūda pars vtilitatis: deinde tāgit difficultatem rei: ⁊ dicit.[ſed multū].ſ.ſuper hoc.[cōdiuiſi ſunt Phi.] ⁊ hec eſt p̄a rei difficultas: diuerſitas eni opinantiū atteſtat̄ rei difficultati: deīde tāgit ſcḋam.d.[Queadmodū per ītētionez].i.expōnē ſermonū.i.textuū.[Appet diuiſio].i.ꝯtrouerſia. [in eo].ſ.ea opinione.qḋ in ſermonib⁹ ipſius eſt veruz.i.ꝯſonat.ſcḋa ergo difficultas eſt ex p̄te textuū.Nā diſcordes legunt̄ textus.ergo.Tuz ꝓpter dīſiam opinātiū.Tū ꝓpter diſcordiā textuum eſt ꝓpoſitę intētionis difficultas.Sic igit̄ in p̄ſēti ꝓhemio habes tria.ſ.intētionez per quā reddit̄ lector attentus.vtilitatez per quā beniuolus fit.ordinē: per quē ⁊ docilis fit.habes etiaz auctorem cui ⁊ totum hoc inſcribit. ¶ Finis prohemij.

Scias ꝙ certitudinis hui⁹ rei cognitio exiſtit in duab⁹ radicib⁹. vna eſt ſpeculatio in eē intell's mālis: ⁊ hoc eſt fundamentuz huius qōnis. ⁊ nō ſunt diuerſificati Phi in hoc: niſi ꝓpter diuerſitatem: quā habet in eſſe huius intellectus.

Com.6. ¶ Cōpleto ꝓhemio.nūc ꝓſequtur tractatū: ⁊ p̄ enumerat fundamēta ⁊ p̄n̄a: q̄ ſupponēda ſūt ħ: vtēs more geometre: q̄ ante ꝯnes: vt dicit Philoponus: p̄mittit principia: ⁊ vult ꝙ tota certitudo propoſitę intentionis ꝯſiſtat in duab⁹ radicib⁹ ſeu p̄ncipijs: q̄ ſunt fere veluti ꝑſpicua ſupponēda: p̄ma itaq3 radix eſt in eē intellect⁹ mālis.ſ.an ſit: ⁊ qd ſit.cui⁹ cauſas ſubſcribit. Primo.qa hoc eſt fundamētū ꝓdictę qōnis. Scḋo.qa ꝓpter diuerſitatē eius: ſapientes in qōne ꝓdicta diſcordes ſunt. Nam Alpharabius babyloniēſis.qa credidit intellectū eiuſmodi eē corruptibilē ⁊ genitū: cōcluſit copulationez animę rōnalis cum intellectu p̄mo eſſe impoſſibilez: ⁊ ꝙ ſolum felicitas in ſpeculatione rerū generabilium cōſiſtit. ¶ Themiſtius vero ⁊ Theophraſtus: qa crediderūt eū eē ęternū: dixerūt copulationē illam eē poſſibilē: imo quoq3 fuiſſe in aliquo hoīe. Ecce igit̄ quō diuerſitas in eſſentia huius intellectus fuit cauſa diuerſitatis in mō poſſibilitatis copulationis: quę dicit perſpicua.

¶ Secūda radix eſt ſpeculatio in re: ꝓpter quā ītellectus abſtractus eſt cā reducēdi intellectū mālez in eē actu intellectū: ⁊ hoc eſt ſcire.ſi eſt cā ſm̄ modū efficientis ⁊ motoris ſoluz: ſicut reperitur in motoribus naturalibus: aut per viam formę ⁊ finis: ſicut faciūt abſtracta in animalibus ſphericis.

¶ Secūda radix.quę dʒ ſupponi in ſolōne qōnis ꝓpoſitę eſt. Nā nos videmus intellectū mālem eē in potētia: ⁊ ſcituz eſt ꝙ reducit̄ ad actū: ⁊ iaz declarauit Ar.in exēplo p̄mę ph̄ię: ⁊ in.8.phyſę auſcultatiōis.ꝙ oē qḋ de po͡a reducit̄ ad actū: eget aliquo ex hēte de po͡a ad actū: ⁊ ſcituz eſt in.3.de aīa.illud ex hēs nō poſſe eē: niſi intellectū agētez: hic emergit ſcḋa radix.ſ.vtrū intell's agēs ſit cā agēs tm̄ illius reductionis: an agēs forma ⁊ finis: queadmo͡m ſubſtātię ſepatę ſūt cauſę in trib⁹ gn̄ib⁹ cauſarū corporū cęleſtiū: hec eni ſcḋa radix eſt neceſſaria an ſolōnē qōnis ꝓpoſitę. Com.7.

¶ Debes ſcire vt declarauit Auer.in lib.dſtructio deſtructionū.diſputatiōe.3.⁊.12.p̄mę ph̄ię.cō.36.ꝙ formę mālēs differūt ab abſtractis: nā vt dicit in lib⁹ de ſub͡a orbis.formę mālēs ſunt cauſę agētes tm̄.formę vero ſepatę a mā ſūt cauſę agētes ſubtoꝝ formales ⁊ finales: hui⁹ rei dedit plures cauſas: q̄s nō opus eſt hic declarare. Hinc petit qōnē: an intell's agēs ſit cauſa reducēdi materialē ad modū for͡e mālis tm̄.ſ.per modū agētis tm̄: an ſit cā ſʒ tres modos.ſ.agētis formę ⁊ finis. Intelligit aūt ꝑ aīalia ſphērica corpora cęleſtia. Naz ipſe reputat corpus cęleſte eē aīal ꝯſtitutū ex aīa ⁊ corpe: vt in lib⁹ deſtructio dſtruc͡m.⁊ in cęlo.⁊ alibi ſcripſim⁹.vba tex.ꝑſpicua. Notabile.

¶ Hic volo enarrare tibi breuiter intentionē Phi in eſſe intell's mālis: ⁊ abſtracti.poſt ħ autē declarabo tibi qd oꝛit̄ ex ſn̄ia ſua ex ijs duobus.deinceps ꝑueniam ad cognitionez poſſibilitatis ꝯiūctionis aīę cuz intellectu.

¶ Tactis p̄ncipijs.nūc epilogādo erigit ordinez dōꝝ.⁊ tria ꝓponit. Primo.an ſint ⁊ qd ſint intellectus mālis et abſtractus.i.agens. Scḋo.qd oꝛit̄ ex ſn̄ia Ariſto.ꝑp hec duo declarata. Tertio ꝯuertet ſermonē ad cognitionem poſſitatis copulatiōis aīę cū intell'u agente.hec eni tria ꝑ ordinē ꝑtractabunt̄: p̄tes patebūt legēti lr̄am. Com.8.

¶ Debes ſcire ꝙ itell's agēs cui copulabit̄ mālis: eſt deus bn̄dict⁹ apud Auer.⁊ qa de⁹ eſt itēſiſſimus gradus abſtractoꝝ: ꝓpterea itell's agens ab eo ſemp ꝑ excellētiaz dr̄ abſtractus: qa vero itell's mālis eſt ps aīę rōnabilis: eſtq3 remiſſiſſimus abſtractoꝝ: ⁊ itēſiſſim⁹ māliuz: ide ſemp mālis appellat̄. Et qm̄ qcqd copulat̄ p̄ti: eque cito copulat̄ toti.ꝑpea Auer.idifferēter loquit̄ de copulatiōe intellectus mālis cū agēte: ⁊ de copulatione animę rationalis cū eodem. Nam intellectus materialis eſt pars: ⁊ aīa rōnalis eſt totum ad eum apud Auer.verba perſpicua. Notabile.

¶ Dico aūt ꝙ principiū dicti Phi in ſpeculatione itell's: qui mālis dr̄ ſi eſt aut non: fuit qḋ ꝓpoſuit ex rebus notis per ſe: ⁊ dixit ꝙ cōparatio itelligibiliuz ad intellectū.ſ.mālē

ipsorum apphensiuum: est vna ⁊ eadē: que est sensibilium ad sensum.

Com. 9. ¶ Prosequitur nūc de pdictis tribus: ⁊ pmo de pmo: declarat itaq; pmo an sit intell's mālis. scdo quid sit: ⁊ declarato q intellectus mālis sit: sic cōponitur: quecūq; eodem modo ad propria obta cōparant: necesse est vno existente alterū eē. sed itellectus mālis ⁊ sensus eodē modo ad ppria obiecta cōparantur: vt supponit ex vbis Aristo. g necesse est sensu existente intellectum esse. ¶ Ait hāc rationem esse acceptā ex reb⁹ p se notis: nam sensibilia sunt p se nota: de rōne aūt tm̄ minorē tangit: ⁊ verba perspicua sunt.

Qō. ¶ Sed ambiges fortasse satis rōnabiliter. naꝫ vt dicit ipse. 2. de aia. cōmē. 27. nulla scientia probat suū subtū eē: nec species subti. Modo intellectus mālis vel est subtū: vel spēs subiecti huius libri. ergo non competit

Solō pª probare eum eē. ¶ Dici pōt vno modo q lꝫ partes vel spēs subiecti non possint probari an sint: principia subiecti demōstratione signi possunt probari: vt Auer. 2. physice auscultationis. cō. 22. ⁊. 26. scribit. simil'r ⁊. 12. prime phie. cō. 5. Modo intellectus mālis est pn̄m subiecti: qa

Solō 2ª est pars eēntialis anime humane. ¶ Uel dici potest q Auer. supponit tāq; per se notū intellectuꝫ mālē eē: quia tamē indiget modica inuitione: vsus est loco a simili: vt docet 2° auscultationis phyce. com. 3. Sic ergo non tāq; ignotū pbauit: sed tāq; indigēs parua declaratione.

¶ Et ex hoc habet q itellectus apphensiuus intelligibiliū est virtus recipiens ⁊ nō agēs: sicut sensus q est virtus recipiēs a sensato.

Com. 10. ¶ Ex comparatione intellectus ad sensum: conclusit itellectum mālem esse: ex eadeꝫ cōparatione etiā enitit' declarare definitionem eius: ⁊ pmo enititur venari gen⁹ intellectus mālis: ⁊ hoc ingt. [Et ex hoc]. i. ex illa cōparatione intellectus ad sensuꝫ: habet q intellectus apphensiuus itelligibiliū. i. mālis: est virtus recipiēs ⁊ nō agēs. accepit dico hoc: qa ita se habꝫ: sicut sensus qui est virtus recipiens a sensato. ergo vno ⁊ eodē argumento duo conclusit. s. intellectum mālem esse: ⁊ ipsuꝫ esse virtutē passiuam: ⁊ hoc est genus intellectus mālis: virtus. n. passiua predicatur tā de intellectu q̄ de sensu: veluti gen⁹ de spe-

Notabile ciebus: ⁊ de multis alijs etiam. ¶ Debes scire vt. 8. pme phie traditur. cōmēto. 5. ⁊. 4. celi. cōmē. 26. q quando latent differētie rei: accipimus interdū actiones: interdum propria accidētia. qa igitur vel intellectus mālis. vel nō habet genus: nec ppriam differentiam: vel si habet: latet nos: hinc Auer. enititur declarare ea per qdaꝫ propria ⁊ cōmunia sibi ⁊ sensui quātum pōt: veluti fecit Aristo. in declaratiōe pme materie: quā p eius potentiā exposuit.

Pria qō. ¶ Querunt noui: qbus argumētis scitur intellectuꝫ ma-

Pō Joā. terialem esse potētiam passiuam. ¶ Joānes in. 3. de aia vtitur duab⁹ rōnibus. pma: qa aia humana nūq; operat': nisi psente phātasmate in actu: qd non ob aliud est: nisi qa phātasmata mouēt eam ad actuꝫ intelligēdi. scdo qa est virtus cuius opatio manet in ipsa: ⁊ non est in aliquo:

Cōfutatio. nisi psente aliquo extrinseco. ¶ Pace sua ambe petunt principium. pma quideꝫ. naꝫ nūq; operatur faber nisi psente ligno: ⁊ tamen lignū est potētia passiua. Et ppterea dicere q intellectus indiget phantasmate: vt agēte est petitio. secūda etiam: nā intellectio nō est aliud q̄ res itellecta apud Auerroē mō itellectā rē eē in itellectu veluti in

Pō ppria. subto: ⁊ poª passiua est ↄcessuꝫ nō pbatū. ¶ Hinc videt' mihi intellectū mālē eē virtutem passiuā nō posse pbari nisi p illud sile: qd accepit Arist. 3. de aia. ⁊ Auer. explicauit hic. s. qa ita se hꝫ ad intelligibilia: queādmodū sensus ad sensilia: ⁊ laudauit eaꝫ Auer. 3. de aia. cōmē. 2. cōmē. vo. 4. sic confirmauit eā: omne quod est simpl'r in actu cuicūq; cōparat' mouet vt agēs: sed intelligibilia ex' animam sunt in actu. ergo cōparantur anime vt agentia: ⁊ hꝫ est vis rōnis Aristo. ¶ Tunc scdo emergit alia questio. vtrum. s. intellectus mālis sit pura potentia: an suba qdā que subycitur potētie: hoc est querere si sit potētia passiua per essentiā: vel per participationē. ¶ Joānes in qō-

nib⁹ in. 3. de aia opinat' q intellectus mālis sit substātia: ⁊ q potētia sit accidēs sibi: ⁊ qualitas re distincta ab eo. ⁊ ita vult q itellectus mālis nō per essentiā recipiat intelligibilia: sed per potentiā distinctaꝫ real'r ab eius essentia. Pō Joā.

¶ Ad hoc inducit tres rōnes. Tuꝫ pmo. qa sensitiua potentia distinguit' realiter ab aia sensitiua. Tuꝫ scdo. quia potētie distinguūtur per actus: mō act⁹ intelligēdi diuersi. ergo ⁊ potētie. Tuꝫ tertio. qa tūc pari rōne volūtas est idē real'r cū aia. ¶ Sꝫ he friuole rōnes sūt: ppea arguo melius. act⁹ est de eēntia intell's mālis. g potētia est accidēs sibi. añs perspicuū: nā est actus ⁊ pfectio pma corporis. vt dicemus. Scdo. intell's mālis est supra māles formas: ⁊ supra māꝫ: ⁊ infima formarū abstractarū. 3. de aia. cōmē. 18. g nō pura poª. Tertio. intell's mālis agit: nam cōponit ⁊ diuidit: vt dicit. 3. de aia. cō. 20. ¶ Sed pace sua hec positio est purus error: ⁊ fundamētum est: qa in suba liberata a mā nō differt eē ⁊ posse apd eū. Ampli⁹: nec substat accidentib⁹: vt. 12. metaph. cō. 51. colligi pōt.

Rationes

Rōnes fortiores p ppria.

Improbatio

¶ Et q hec sit intētio Auer. plurib⁹ locis colligi potest. ait eni. 3. de aia. cō. 5. intellectus mālis est quartū gen⁹ eē simile mā. Amplius Aristo. ibidē in. 3. de aia ita scribit. quare neq; ipsius est nā vlla: sed vel hec q possibilis sit vocat⁹ vnq; aie intell's: dico aūt intellectū quo opinatur ⁊ intelligit aia: ⁊ hic nihil est actu eox: que sunt añ intelligere. hec ex greco sic trāstuli. Et Auer. in cō. 5. ait. nō enī habet nām s3 hoc nisi nām possibilitatis ad recipiēdū. Themistius vo ait ibidem. necessariū est eius nā hoc solo describat q idoneus: compos: tenerq; recipiēdis iuxta oibus formis. Idem Alex. in libro suo de aia: ⁊ Simplicius cōfirmat. idem pōt ⁊ alibi colligi. ¶ Breuibus ita scriberem de mente Auer. s. q actus ⁊ potētia sunt opposita relatiue apud Auer. 9. metaph. cō. 11. Ingt. n. quum possibile esse nō itelligatur nisi respectu actus. Hinc sequit' vnamet subam simplicem eē actū ⁊ potentiaꝫ. actū quidē ad hoc. s. respectu corporis humani: vt dicem⁹: potentiā vo respectu intelligibiliū. respectu tm̄ eiusdē euꝫ eē actū: ⁊ potētiā nō ↄcedimus. g per eēntiā est actus: ⁊ per eēntiā est potētia: sꝫ qa sunt relones: ideo respectu vnius act⁹ per essentiā: ⁊ respectu alterius potētiā per essentiā: hinc soluunt' oēs obiecctiones: nā quādo inuenit' ⁊ pbat' ipm esse purā potētiaꝫ: ⁊ per essentiā potētialē: intellige respectu intelligibiliū. Quādo cōtra inuenit': ⁊ pbatur q sit actus: intellige respectu alterius: queādmodum intelligentia lune est actus orbis: ⁊ potētia respectu intelligētie mercurij. Nam illam intelligit per essentiam illius.

Pō ppria

¶ Tūc ad rationes Joānis. prima nulla est. Nam sensus est virtus mālis: intellectus vo imālis. Secūda etiā nulla: qa illud est verum quantū ad genera obtox: obta enim distincta genere arguūt potētiaꝫ distingui genere: nō tm̄ quātuꝫ ad distingui re. ¶ Tertia etiaꝫ ↄcedit': volūtas enim nō distinguit' ab itellectu possibili: vt al's dicemus. ¶ Nostre rōnes iā solute sunt. Naꝫ oēs ↄcludūt esse ipm actum relatiue: ⁊ respectu itelligibiliū: ⁊ hec nōduꝫ vidit Joānes. ¶ Sed est vna pulchra dubitatio. nā si intell's mālis est actus ⁊ potentia: tūc relatio esset ideꝫ re cum eo. ¶ Dōm q vnamet relatio est realis ex parte vnius: que est rōnis ex pte alterius: vt. 5. meta. colligi pōt cōmē. 20.

Dubitatio

Solō

cōmē.20.de scīa ⁊ scibilitate in ꝓposito:a pte eni subiecti cuius est actus:relatio est realis:a parte xo substātię itel lectus est rōnis.silr a pte rerū mālium relatio est realis:ʒ a parte intellectus est rōnis.Et hęc est perfecta solo.

¶Et quuʒ declaratū fuit ei ꝙ intellectus ma terialis est de virtutibus recipiētibꝰ:⁊ non agētibꝰ:resultauit ei de necessitate vna dua/ ruʒ rerum:aut ꝙ intellectus qui est in poten tia recipiat:quę sunt intelligibilia actu:⁊ ꝑ mutetꝛ ex eis:sicut receptio sensus ad sensa/ tuʒ:aut sit hęc receptio ⁊ ꝑmutatio alio mō: ⁊ postꝗ vera ē hęc diuisio:speculatꝛ postea in esse intellectus:dicens conueniens esse ꝙ natura huius receptionis:⁊ ꝑmutationis sit diuersa a natura receptionis sensus:⁊ dicatꝛ receptio ⁊ permutatio de eis ęquoce:⁊ hoc ideo est:qa est de rebus notis ꝑ se ꝙ intelle/ ctus mālis hʒ intelligere oēs formas.

Comē.11. ¶Quuʒ venatus est genus:nūc venari nititur dr̄iam:hęc enim est ꝯsuetudo Aristo.prius vniuersalia.deinde par/ ticularia declarare:vtitꝛ aūt ad hoc Auerroes diuisione: sic eniʒ.2.posterioꝝ.⁊.6.topicoꝝ docuit colligere defini/ tionem.Arguit ergo sic.intellectus materialr est virtus passiua:vel ergo patitꝛ corruptiue ab itelligibilibus:vel perficitur tm̄ absqꝫ corruptione.hęc diuisio est sufficiēs: sed intellectus nō patitur corruptiue ab intelligibilibus. ergo perficitꝛ tm̄ absqꝫ corruptiōe:minor syllogiçatꝛ sic. nulla virtus recipiens ⁊ intelligēs omnes formas:patitꝛ corruptiue ab eis:ʒ itellectus recipit ⁊ intelligit omnes formas.ergo itellectus nō patitur corruptiue ab eis.Cir/ ca istum processuʒ sic ꝓcedit.qa pmo ponit diuisionem: scd̄a ibi.[Et postꝗ] Arguit syllogismo diuisiuo destruē/ do alterū membruʒ:concludēs alterū.3a ibi.[Et hoc iō] Syllogiçat destructione.Ad verba attende:⁊ pmutetur ex eis.i.corrumpatur ab intelligibilibus:aut sit hęc rece/ ptio ⁊ permutatio:alio modo hoc est alterius rōnis:reli/ qua patent.¶Debes scire pmo ꝙ duo sunt de esse verę passionis:vt in de generatiōe colligi potest.s.ꝙ perficiat subiectū:in quo recipitur:⁊ ꝙ abyciat ꝯtrarium:ergo ꝑ fectio ⁊ contrarij abiectio sunt de rōne verę passionis.si ergo inuenitꝛ aliqua passio:quę patiēs pficiat tm̄:⁊ ab eo nihil abyciat:hęc dicetur passio ęquiuoce:⁊ per diminu/ tionē a vera passione:⁊ eiusmodi est passio itellectꝰ:itel/ lectus eniʒ perficitur ab intelligibilibꝰ:⁊ nihil ab eo aby citur.¶Secundo debes scire ꝙ passio sensus est perfe/ ctiua aliquo mō:⁊ aliquo modo corruptiua:est qdē eniʒ perfectiua:pro quanto perficit sensum nihil abyciēdo:ꝑ quanto xo interdum magis ac magis facta est nata sol/ uere organum:ad cuius solutioneʒ corrumpitur sensus: hinc in potentia:⁊ quasi per accidēs dici potest corrupti/ ua:qa xo passio seu intellectio:nec aptitudine:nec potē/ tia:nec actu:nec per se:nec per accidēs est corruptiua in/ tellectus:ideo dicitur pure equiuoce:non quidem ęquo/ catione a casu:sed a cōsilio:vt dixi in 3o de anima.¶Ex ys colligi potest definitio intellectus mālis.est ergo itel/ lectus materialis virtus passiua absqꝫ corruptiōe ab in/ telligibilibus:ponitur virtus passiua loco generis:qa in illo conuenit cū sensu:dicitur absqꝫ corruptione ⁊c.qa ꝑ hoc differt a sensu:⁊ ab alys.¶Ambiges contra rōneʒ: nam accepta maiori:hāc addo minorē:sed sensus cōmu nis recipit omnes formas:ergo est virtus passiua absqꝫ

Quid vera passio.

Sensatio qualis.

Definitio itell's mā lis.

Dubitatio.

corruptione.hęc conclusio est falsa:quoniaʒ sensatio pōt intantuʒ augeri.ꝙ organū eius corrūpet.¶Quo pacto hęc ratio valeat:⁊ quomodo itelligat Auer.in expositio/ ne mea.3.de aīa.s.cōmē.4.dixi.Nunc xo maior huius syllogismi sic intelligitur.nulla virtus recipiens oēs for/ mas absqꝫ determinata particula corporis:patitꝛ corru/ ptiue ab eis:sic nō est in sensu cōmuni.Nā sensus cōmu nis non pōt recipere omnes formas:nisi per determina/ tum sensorium:qđ est determinata pars corporis. Solo

¶De necessitate ergo est ꝙ illa virtus nō sit disgregata siue distensa per corpus:neqꝫ di uisibilis ad diuisionem corporis:sicut sunt virtutes sensibiles:ꝗ sunt disgregate in cor/ pore:⁊ diuisibiles ad diuisionem corporis ꝺm vnum modum.

¶Collegit definitionē intellectus mālis:qa xo dictū est in posterioribus sciētiam definibilis non compleri:nisi per cognitionē principiorum definitiuoꝝ:⁊ accidentiuʒ proprioꝝ illi:⁊ qđ perfecta definitio est:quę est nata de/ clarare omnia ꝓpria accidentia in re:ideo post definitio nem enititꝛ exponere aliqua ꝓpria intellectus.Duo ergo propria ex dictis colligit:pmum intellectus mālis nō est virtus constituta per subiectum.scd̄m intellectus mate/ rialis nō est diuisibilis ad diuisionem corporis:possunt hęc duo syllogiçari ex pdicta definitiōe sic.nulla virtus passiua absqꝫ corruptiōe organi potētia ⁊ actu per se ⁊ ꝑ accidens est constituta in esse per subiectuʒ:⁊ diuisibilis: sed intellectus materialis est virtus passiua absqꝫ corru/ ptione actu ⁊ potentia per se ⁊ per accidens sui organi.ꝗ neqꝫ constituta in esse per subiectū:neqꝫ diuisibilis:⁊ ꝓ pter hęc apposuit notam illatiuaʒ ad notandum hęc seq ex definitione pdicta:qa hęc est conditio bonę definitio/ nis:vt dicit ipse sepius.Nunc ad verba.disgregata ⁊ di/ stensa.hoc est cōstituta in eē per subiectū:⁊ educta de po tētia materię:ꝺm vnū modū.i.eodeʒ ⁊ simili mō.Nam virtutes sensibiles sunt educte de potentia ⁊ complexio/ ne organi:⁊ diuisibiles ad diuisionem organi. Com.12.

¶Et hoc probatur quatuor medys demon/ stratiuis:primo quideʒ qa si intellectus ma/ terialis esset virtus appꝛhēsiua in corpore ꝺʒ modum sensuum:non appꝛhēderet nisi vnā formarum.qa propria subiecta nō recipiunt nisi proprias formas:sicut natura sensus vi sus non recipit sensatum gustus.

¶Non ꝯtentus Auerroes ꝓbatiōe accepta ex definitiōe inducit ad idē ꝗtuor rōnes:⁊ probat ꝙ intellectus mate rialis nō est virtus organica:sicut sensus.Naʒ ex hoc ha/ bebitꝛ:ꝙ nec sit forma cōstituta per subiectū:neqꝫ diuisi bilis:pma ratio.si intellectus mālis est virtus existēs in corpe ꝺʒ modū sensuū ħ ē organica:tūc nō appꝛhēderet nisi vnū genus formę:ꝓbat ꝯñtiā.ꝑ rōne sic.Nā ꝓpriuʒ organū nō est natum appꝛhēdere nisi determinatum ge/ nus formę.ꝗ virtus organica mediāte organo nō est na/ ta appꝛhēdere:nisi determinatū genus formę:scd̄o idē ꝓ bat exēplo.Nā visus nō recipit obtuʒ gustus:nec auditꝰ tactile:ʒ determinatꝰ sensus.determinatū obtū:vsus est nota copulatiōis:⁊ dū dicit.[Et ħ ꝓbatꝛ ⁊c.] Ad nōnduʒ illud eē ꝓbatū ꝑ definitionē:⁊ ꝙ ħ pōt patere nouis rō/ nibus.¶Sʒ ambiges.nā per hanc rōnem non plus ha beturꝛ nisi ꝙ intellectus non est virtus sensus:exterior:ta men Auēpace ⁊ Abubacher dixit eum esse virtutē ima/ Com.13.

Dubitatio.

ginatiuam. Nam imaginatiua recipit omnes formas sensibiles: et tamen est organica. ¶ Secundo dato quod sit in organica: non propter hoc sequitur. ergo non est constituta in esse per subiectum: neque diuisibilis. Nam forma elementaria ut forma ignis non est organica: et tamen est dependens in esse et conseruari a subiecto. ¶ Solitus sum dicere quod Auerroes inducit quatuor rationes: quarum duae probant talem intellectum non esse organicum uti sensum exteriorem. duae vero ultimae probant eum non esse organicum veluti sensum interiorem: ut in expositione commenti. 6. tertio dixi de anima. ¶ Potest etiam dici et melius quod omnes probant intellectum materialem non esse organicum: nec constitutum in esse per organum. vel subiectum nec diuisibilem: quia proponit conclusionem. ¶ Ubi debes scire quod triplex est genus apprehensibilis: quoddam dicitur sensibile: et hoc est obiectum sensus communis: quoddam cogitabile: et hoc est obiectum virtutis cogitatiue apud eum: quoddam intelligibile: et hoc est obiectum intellectus. ¶ Ulterius accipiendum est intellectum apprehendere sensibile: cogitabile: et intelligibile: sensibile mediante sensu: cogitabile mediante cogitatiua: intelligibile mediante lumine intellectus agentis. ¶ Tunc erigitur ratio sic. si intellectus est virtus apprehensiua organica: tunc non apprehenderet nisi vnam formarum. i. vnum genus apprehensibilis. s. vel sensibile tantum: vel cogitabile tantum: sed intellectus intelligit omnia haec tria. ergo abstrahit ab organo. ¶ Quantum ad secundum dici potest quod non valet. haec forma non est organica. ergo est indiuisibilis et separata: propter instantiam de forma elementaria. Sed haec bene valet: haec forma apprehensiua non est organica. ergo est indiuisibilis et separata. modo obiectio formae elementariae non est ad rem. Nam eiusmodi forma non est apprehensiua: et ideo Auer. adducit apprehensiua. Omnes enim sapientes concesserunt tanquam principium formam apprehensiuam inorganicam esse indiuiduam et separatam: huius causa est: nam forma diuisibilis est duplex. vel diuisibilis per totum subiectum ut elementaria: et mixti imperfecti: vel diuisibilis per partem subiecti: ut apprehensiua organicae. haec enim nisi per determinatum organum extenditur. Quod intellectus non sit forma diuisibilis per totum subiectum: scitur quia apprehensiua est virtus. Nam nulla virtus apprehensiua est distensa per totum: quod non sit organica: scitur quia apprehendit omnia illa tria. s. sensibile: cogitabile: et intellectile. ¶ Sed ambiges: nam imaginatiua imperfecta ut illa quae est fortassis vermis est diuisa per totum corpus vermis: et tamen est apprehensiua. ¶ Adhuc: tactus est virtus apprehensiua. et tamen est dissoluta per totum. ¶ Dici potest quod licet haec sint per totum dissolutae: non apprehendunt ratione totius: sed ratione determinatae particulae: quae per totum est seminata: ut tactus ratione carnis neruosae: quae per totum est: et imaginatiua ratione nerui: quae per totum est: quia ergo intellectus est apprehensiua virtus: habetur quod non per totum dissoluitur: vel quod ratione alicuius per totum dissoluti non operatur: quia vero apprehendit omne genus apprehensibilis. scitur quod est inorganica. ergo scitur quod est simpliciter indiuidua et separata. Tu vero in his persiste: quia res est tota difficilis.

2ª dubita°.

Sol. ad pᵐ

Alia sol°

Notabile

Sol. 2ᵉ

Ambiguitas.

Solutio.

¶ Secundo: quia si esset virtus in corpore ad propriam formam: non apprehenderet rem sibi appropriatam: nam si oculus esset coloratus non posset recipere virtus visibilis colorem: et si in lingua esset sapor non apprehenderet alios sapores.

¶ Secundo principaliter arguit hypothetice a destructione consequentis ad destructionem antecedentis sic. si intellectus esset virtus in corpore organica: non reciperet totum genus intelligibilium: sed intellectus recipit totum genus intelligibilium. ergo non est virtus in corpore organica: maior perspicua per exempla de oculo et de gustu. Nunc ad textum inquit. Secundo. quia si esset virtus in corpore ad propriam formam. potest intelligi dupliciter. i. contracta ad proprium organum: et propriam particulam corporis. ut potentia visiua: et reliquae virtutes sensuum exteriores: vel potest intelligi. i. recepta in materia mediante propria dispositione qualitatiua et quantitatiua: ut forma mixti vel elementi. et utroque modo deducetur consequentia. Si inquam ita est: non apprehenderet rem sibi appropriatam. si litera non est corrupta: intelligit totum genus intelligibilium: nam totum genus intelligibilium est obiectum proprium intellectus: vel intelligit vniuersale. nam vniuersale est obiectum eius: et quicquid recipit: sub ratione vniuersalis recipit: vel forte litera est corrupta: et debet legi sic. non apprehenderet nisi rem appropriatam. i. determinatum genus entium. ut ita colores: quod non sapores: ita tactile: quod non auditile. ego non legi eum in lingua sua: sed haec parum dimouent. hanc hypotheticam exemplis probat. relinquit destructionem consequentis: tanquam perspicuam. ¶ Dubitaui in tertio de anima in hac ratione. primo quia oculus est coloratus: ut patet: et tamen recipit colores: et sic exemplum est contra eum. ¶ Similiter et gustatorium est saporabile: et tamen recipit sapores. ¶ Secundo est dubitatione quo medio teneat hypothetica illa. Non enim videmus medium. ¶ Debes scire quod virtus dici potest organica dupliciter: scilicet dispositione et partitione: forma enim elementi et mixti dicitur organica dispositione: quia pro sui esse: et fieri: et conseruatione: in materia indiget certa dispositione qualitatiua et quantitatiua: ut scis: sensus vero: siue exterior: siue interior: quia est virtus apprehensiua: indiget determinata parte corporis: qua exerceat operationem eius: et sic vtraque est limitata quantum ad esse: licet modo diuerso. ¶ Tunc potest ratio (ut dixi) dupliciter formari: vno modo sic: si intellectus esset virtus in corpore organica dispositione: tunc non reciperet omne genus formae: et consequentia hoc modo accepta: sic deducitur. Nam forma limitata pro sui esse: est limitata per illam dispositionem met pro sui operatione: ut patet. Nam forma ignis: quia est limitata per dispositionem calidi et sicci: ideo non potest nisi in calefactibile et exiccabile tantum. ¶ Erigatur ergo ratio cathegorice sic. nulla forma organica dispositione recipit omne genus formae. Sed intellectus recipit omne genus formae. ergo intellectus non est organicus dispositione. et sic est forma separata a dispositione. ¶ Secundo modo potest sic formari: si intellectus materialis esset organicus partitione: non reciperet omne genus formae: deducitur consequentia: quia forma limitata ad esse propter aliquam partem propter eandem est limitata ad operationem: et ad hoc facit exemplum Auer. et tunc similiter potest syllogizari in secunda figura haec ratio: et relinquo tibi onus. ¶ Tunc ad obiecta: ad primum dici potest quod verbum Auerrois soluit ipsum. dixit enim ad propriam formam: hoc est dicere: si virtus esset limitata propria dispositione: modo color non est propria et essentialis dispositio ipsius oculi: sed accidentalis: accidit enim oculo ut coloratus sit: sed propria dispositio oculi est mihi ignota: sed solum hoc est notum quod est materialis: et certa: et promotiua ad colores percipiendos: similiter et de gustu soluere potes. Et haec multi recentiorum ignorant. quomodo autem intelligatur propositio illa. omne recipiens debet esse denudatum a natura recepti: in tertio de anima

Com. 14.

Dubitatio.

Solutio.

anima in expositione cōmenti quarti diximus copiose: et Auerroes exponit eam secundo de anima.cōmēto.67.et 3.celi.cōmento.67.etiam.et alibi pluries.

¶ Tertio si esset hec virtus in corpore ad formam propriam sicut dictum est: non apprehenderet seipsam: quia vides formas sensibiles materiales non seipsas apprehendere: et finis esse earum est apprehensio alterius rei a se.

Cōm.15. ¶ Nunc tertio arguit.et pōt intelligi ratio dupl'r:sic.vz.si eēt hec virtus in corpore ad formam propriam.s.cōtracta.hoc est inherens materie mediāte dispositione propria vel organica organizatione ppria. Non apphenderet seipsam.hanc consequētiā probat exemplo et ratione.et inqt. Quia vides formas sensibiles materiales non seipsas apprehendere.hoc est exemplum.rationem tangit dicens. Et finis esse earum est apphensio alterius rei a se.potest ergo ratio sic ordiri.forma:cui9 finis est ipsamet.apprehendit se.intellectus est forma:cuius finis est ipsemet.ergo apprehendit se.sensus ecōuerso est forma: cuius finis est apphēsio rerum sensibilium.vel sic.et iuxta textum.forme materiales apphensiue sunt propter apprehēsionem alterius rei a se.intellectus non est propter

Dubōnes. apprehensionem alterius rei a se.ergo intellectus nō est forma materialis. ¶ Sz circa hec primo vidēdum cur intellectus intelligendo alia potest se intelligere.sensus vero nec per se nec alijs mediantibus. ¶ Secundo vidēdum circa rationem. Contra primū diximus in secūdo de anima.q sensus humanus:quia ordinatur in supmaz potentiam.s.intellectuz:est natus aliquo modo ad se redire. Contra secūdum. Naz videtur q intellectus sit ordinatus ad aliud.est enim itellectus intelligibilis gratia. Nam intelligibile mouet intelligēs vt agēs et vt finis:vt 12.prime philosophie tradit Auerroes cōmē.36.et.44.

Solones ¶ Propter primuz ergo debes scire:vt.3.de aia.cōmē.5.et.17.et primo de generatione.cōmento.19.q intellect9 materialis est totius entis.et sic est rerum materialiuz et suimet:quum et ipse sit vnum entium naturaliuz: vt in.3. de anima.cōmento.17.dicitur. Causa autez huius dicta est.quia non limitatur a materia nec dispositione materie ad certum genus esse:nec ad certum modum apprehendēdi:quia vero sensus est determinatus ad dispositionem certam et ad certam partem corporis:ideo fuit determinatus ad certum genus sensibilis:et ad certum modum apprehendendi.et sic sensus non potest se apphendere:cum ipse non contineatur sub proprio obiecto. Intellectus vero sic:qa cōtinet sub ente. ¶ Tūc ad argm dic q sensus humani redeunt ad se non reditione completa: quia solum veniunt vsqꝫ ad aliquid in quo continentur: vtpote ad formas sensibiles. Intellectus vero redit ad se reditione perfecta. Nam cognoscit se perfecte et sui diffinitionem et sui accidentia propria et alia que eum circūstant. ¶ Propter secūdum debes scire q forme imateriales in hoc differunt a materialibus. Nam forma materialis prima intentione est propter aliud:et secundaria propter se:forme vero imateriales contra:prima intētione sunt propter se:secūdaria propter aliud:vt in libro de substantia orbis declarauit ipse.quia ergo intellectus est vna formarum imaterialium. Nam est minimū abstractorum et intensissimum materialiuz:vt.3.de anima.cō. 19.traditur:declarabitur q prima intentione est sui gratia:secundaria propter alia:ideo potest sibi vniri prima intentione intelligendo se. Sensus autem cōtra.quia est forma materialis:ideo nec sui gratia esse potest:nec sibi vniri:sed finis suus est in alio:dati enim sunt sensus:et pp vtile:et pp apphēsionē:vt in libro de sensu tradit:et in pehemio metaphysice.ex hijs componit rō sic.forme mäles primaria itētione sunt pp aliud:intellectus pmaria intētione nō est pp aliud:sed pp se.ergo itellectus nō est forma mälis. ¶ Tunc ad rōnem dico q intellectus est gratia intelligibilis alterius a se secūdaria intentione:sed sui gratia prima intētione:sed in quo differt a ceteris substātijs abstractis:in quarto diximus.et forte dicemus.

¶ Quarto:si hec virtus et preparatio esset in corpore ad formam propriam: contingeret ei quod accidit sensibus:quoniam apprehēdunt vnum sensatum. Nam duorum alterū accidit sensui:vel quia non recipit contrariū quando apprehendit istud sensatū:vel si recipit imperfectum et permutatuz recipit:sicut accidit visui in cōtrarijs coloribus:et gustui in ꝯtrarijs saporib9:et hoc voluit Philosophus quū dixit.si esset mixtus:non reciperet contraria:vel imperfecta et permutata reciperet. Et hec est summa eius.quod cōprehēdi pōt ex verbis Philosophi in essentia huius intellectus.

¶ Nunc vltimo et quarto arguit:et syllogismus est ad impossibile sic.si intellectus esset virtus in corpore:limitata partitione corporis:hoc est organica:tūc alterum sensibilium tm̄ apphenderet:vtpote obiectum positiuum. Nā Cōm.16. sensus duplex est.s.exterior:et hic per se apphendit soluz habitum:vt lumen visus vel colorem:priuationem vero vt tenebram:vel carētiam coloris:vel nō apphēdit:vel per accidēs tm̄:interior vero habitum perfecte apphēdit: priuationem tm̄ impfecte:vt dixit.2.de aia Aristo. Si g intellectus esset virtus apprehensiua in corpore organica. Tunc alterum tm̄ contrariorum apphenderet.s.habitum:mō itellectus vnus existēs per se est habitus et priuationis:per vnā et eandē formam:vt tertio dictū est de anima.ergo nō est virtus organica.inqt. Quarto si hec virtus et pparatio .i.potētia eēt in corpore ad formaz propriaz.s.organica fm partitionez corporis:contingit ei qd accidit sensibus.s.quoniā apphendunt vnum sensatuz.i. alterum cōtrariorum. Cuius declarationem subscribit:et inqt. Nā duorz alteruz accidit sensui:vel qa non recipit cōtrariū:quādo apphendit istud sensatū .i.ꝯtrariuz positiuum:et hoc quātum ad sensus exteriores:vel si recipit impfectuz et permutatuz.i.cum alteratiōe organi saltem per accidēs recipit:et hoc quātum ad sensus internos:ponit exēplum primi:et sermo perspicuus:deinde hoc ostēdit auctoritate Arist.et epilogat:et capitulum totū perspicuuz. Debes scire q hec ratio potest dupliciter intelligi. vno mō:vt dixi.scdo modo pōt sic itelligi q sensus siue exterus:siue interus vnica apprehensione duo contraria nūqꝫ apphendere potest.sed bn̄ pmutare:hoc est vnū post alterum et imperfecte:intellectus vero simul et vnica apphensione potest eque per se intelligere cōtraria et simul:et tunc ratio sic orditur:si intellectus esset virtus organica: tunc vnica apprehensione non posset opposita cōtraria: vel priuatiua apphendere:quēadmoduz nec sensus:et hoc modo ratio est efficax. Sz circa finē huius capitis qres: vtrū intellectus materialis sit pars aie rationalis. Nam ex eo nihil plus habemus nisi q nō sit virtus in corpore

organica vel partitioẽ: vel dispositione: sed qd animẽ nostrẽ sit: non satis hactenus constat: lꝫ fortasse in sequentibus aliqua dicet: ex quibꝰ possit qd solui. ¶ Joães Gādauẽsis inter Auerroistas non paruẽ auctoritatis vir in q̃ōnibus de anima: opinatus est ad mentē Auerrois rationalem animam eē formam separatā ꝭm eē a corpore: constitutā tamē ex intellectu materiali ꝛ agēte: quẽ tñ non habet de rōne formẽ: nisi quia appropriatur corpori: vnica in oībus hominibus: ꝛ reliqua. Tunc ꝭm eū perspicuum est itellectum materialē esse partem rationalis animẽ. Motus est autē ad hoc Joānes pp verba Auer. 3° de anima. in digressione cōmenti quinti: vbi sic dicit: ꝛ ideo opinandum est ꝙ iam apparuit in nobis ex sermone Arist. ꝙ in aīa sunt duẽ partes intellectus: quarū vna est recipiens: cuius eē declaratum est. Alia autē est agēs: ꝛ est illud: qd facit intentiones: quẽ sunt in virtute imaginatiua eē mouētes intellectum materialē in actu postꝙ erant mouentes in potentia. vt post apparebit ex verbis Aristote. ꝛ ꝙ hẽ duẽ partes non sunt generabiles: nec corruptibiles: ꝛ ꝙ agens est de recipiente: tāꝙ forma de materia. vt post declarabit. Hẽc sunt verba Auerrois ꝛ sunt singularia: nec alibi vnꝙ inuenies hẽc vel similia: ꝛ sunt efficacia ꝓ fictiõe Joānis: sed pace Joānis hẽc non solū sūt heretica in fide: sed erronea in nāli phia. Nullus enim vnꝙ potuit intelligere ꝙ homo intellectu formal'r intelligat: sicut ignis caliditate calefacit: ꝛ ꝙ intellectꝰ nō sit forma hominis intrinseca ꝛ per se ꝛ dans esse humanum: nec potest quis credere hanc eē per se: hō est rōnabilis vel intellectiuus. primo vel scđo per se: ꝛ ꝙ intellectus nō sit forma per se hōis. Nā pdicata per se sumuntur a forma per se: vt scitū est. 5. pme phiẽ. Ego plures rationes scripsi cōtra hoc in lib. de intellectu: lꝫ anteꝙ grẽcam linguā gustarem: crediderim illā nō tm̃ fuisse positionem Auerrois: sed Aristo. ꝛ ita scripsi pluribus in locis. Nunc ꝟo aliter sentire cogor: ꝛ de mente Auerro. et Aristo. ꝛ oīum grẽcorum. Latini ꝟo credunt ad mentē Aristo. intellectum mālem esse animẽ virtutē atꝗ potētiam: ꝛ tunc inter se differūt. Nam quidā eam distinguire ab essentia anime rōnalis fatentur. quidam itellectus ꝛ rationalis animẽ vnā dicūt eē essentiam fundatam: ꝛ rōnes hoꝝ pquirātur in libris eoꝝ. Nā hẽc in trāscursu hic tāgūtur. Quẽ igit Aristo. senserit addamus. ¶ Ubi ꝓ debes scire ꝙ rōnalis anima in duas diuiditur partes: altera quidē est: quẽ ex semine/vigore agentis nālis traducitur: ꝛ hẽc lꝫ generis sit sensitiuarū: tñ qa eius pncipalis pars dianoea appellat: hꝫ est latine discursiua. Jlla dici pōt dianoetica. vñ Themist. in. 2. de memoria ꝛ reminiscentia. cap. 14. nihil eni aliud inquit est intelligētia quẽ dianoea dr̃: ꝗ cū imaginatione actio itellectus coniūcta: hanc Auerroes in lingua eius vocat modo quo nos latine cogitatiuam dicimus: quẽ vt dicit: sepe accipitur ab Aristo. ꝛ expositoribus pro intellectu materiali. dianoetica ergo pars sensitiua est: atꝗ in nobilissimo gradu. est enim maximum ꝛ excellentissimū qd sit materialium: ꝛ maximū qd nō abstractoꝝ. nā est maximū quod potest agēs naturale: ꝛ maximū eoꝝ sub quo nō potest eē forma aliqua abstracta: ꝛ hāc Auer. sentit in. 2. auscultatiōis physicẽ. cōmē. 26. d. scientia igitur naturalis ꝯsiderat de esse formarū quousꝗ perueniat ad vltimā formarū materialium ꝛ primā abstractarū: aut ad formas formaꝝ: quẽ sunt mediẽ in esse inter illas: sicut existimat de forᵃ hominis vltima. ecce quō formam hominis vocat maximum qd sit materialiū: ꝛ maximū qd nō separatorū. de hac multa ab Auerroe inuenies in. 3. de anima. quẽ quia in cōmēto nostro diximꝰ hic pcurrimꝰ. Hẽc de dianoetica. ¶ Ulterius scđo debes scire ꝙ intellectus mālis: siue mens: quē grẽci νοῦν vocāt: est ppetuꝰ ꝛ imortalis: estꝗ deforis accessibilis: vt dicit in libᵒ de gñōne aīaliū. Nā est minimū in qd nō pōt agēs nāle. nā iter oīa q̃ nō pōt: hoc est minimū. iste ꝟo qa ppetuus est ꝛ mā ꝛ subiecto liberatus: nō est plus vno nūo in tota specie: cunctis tñ accedit deforis: nec est idiuiduū pp mām: vt Socrates ꝛ Plato. nec spēs ꝓprie: qa nō est in pnto: sed est vnᵒ per priuationē diŕaꝝ māliū: ac si nā humana eēt cētia liberata a mā ꝛ cōditionibus materiẽ vna idea nūo: vt Plato ait. Sic g̃ intell's mālis est vnus numero in tota specie: nō pp ꝯditionē numeralē: sed ꝓpter priuatiōē conditionū numeraliū: ꝛ hoc dicit Auer. ꝓ cẽli. cōmē. 90. ꝛ in. 12. pmẽ phiẽ. cōmē. 49. ꝛ alibi. Jjs acceptis supest modo declarare compositionē animẽ rationalis: ꝛ dicamus ꝙ intellectus materialis est duobꝰ componibilis. s. dianoeticẽ parti ꝛ intellectui abstracto: qui dicit intell's agēs ꝛ deus: vt dicemus. Quādo enim dianoetica p eētiā copulatur ei: resultat tota aīa rōnalis: quẽ est forma vltima hominis: qua in specie ꝛ genere componitur. Nā illa per dianoeticam est sensitiua anima: per intellectū est rationalis: ꝛ sic per vnāmet est animal ꝛ homo: ꝛ etiā vegetatiuus. Quando ꝟo ipse copulatur intellectui abstracto: resultat intelligentia. Jntelligentia enim est quid compositū ex intellectu materiali ꝛ intellectu abstracto. Hẽc enim compositio 2ᵃ in cẽteris inuenit motoribus. Nam sola pma est liberata ab hac cōpositione: vt dicit in. 3. de aīa. cōmē. 14. ꝛ cōm. 5. ꝛ qa itellectus materialis perpetuo est copulatus intellectui abstracto: ideo respectu totius speciei semper est intelligentia perfecta: sicut quẽlibet alia respectu sui orbis: quia ꝟo dianoetica non semp copulatur intellectui materiali ꝭm vnū indiuiduū sꝫ semp ꝭm speciem: ideo nō semp est aīa rōnalis ꝭm indiuiduum: ꝛ ꝭm speciem semper. Sic igitur perspicuū est intellectū materialem esse partem hominis quidē ꝛ rationalis aiẽ formalē: vt intelligentia orbis. intelligentiẽ ꝟo completẽ materialem: vt materia compositi. Sꝫ an hẽc sit intentio Aristo. alibi vidimus. Nunc ꝟo ipm qa est tm̃ sufficit. ¶ Sꝫ hic emergūt difficultates non paruẽ. Prima: generatio terminat ad hominē. ergo tota aīa traducitur per semen. tenet cōsequētia: qa nihil generat vel incipit generari: nisi qa eius forma generat vel incipit. Scđa. si itellectus materialis copulatur dianoeticẽ indiuiduẽ ꝛ separatur: tunc ei accideret accidēs nouum: qd est contra Auer. nam intellectibus separatis nullū accidens nouū inest. Tertia. intellectus materialis est per essentiā vniuersalis. ergo non potest copulari indiuiduẽ naturẽ: vt dianoeticẽ. Quarta. tunc homo esset ppetuus ꝭm indiuiduū. Nam vltima eius forma esset perpetua. Quinta. forma ppetua apud Auer. nō est forma rei corruptibilis. ꝓ metaphy. cōmē. 31. ꝛ. 35. ꝛ. 3. metaphy. cō. 9. ¶ Ulterius ꝯtra 2ᵐ emergūt difficultates etiam. Pria. si quẽlibet intelligētia eēt cōposita: tunc quẽlibet intelligeret in potentia. Secūda. si intellectus materialis esset perpetuo intellectui abstracto copulatus: semp esset beatus: ꝛ quum sit forma hominis. ergo quilibet homo esset actu beatus. ꝛ sic ita cito sicut esset homo: esset beatus. et hoc est cōtra Auer. ¶ Ad hẽc dici pōt ꝛ ad primā ꝙ tota anima ꝓ semē traducit: non tamē quẽlibet pars: sicut totus homo generat: nō tamen materia eius. Tota qdē qa eius aliqua pars: nō tamē quẽlibet pars: qa nō intellectus. Alij rationabiliꝰ dicunt hominē generari: nō qa rationalis aīa generatur: sed qa rationalis animẽ principalissima pars ex semine traducit. ¶ Ad scđā dici pōt ꝙ intellectus materialis de nouo copulatur dianoeticẽ re-

latione contingit ipsi dianoeticę ⁊ non ipsi intellectui: sicut colūna fit: nunc dextra: nunc sinistra: mutatione facta in homine ⁊ non in colūna. Hęc solutio colligi potest. 7. physicę auscultationis. cōmen. 20. ❡ Ad tertiā dici pōt vniuersale per essentiam esse particulare etiam: ⁊ sic pōt considerari ſm esse particulare: vel ſm esse vniuersale. primo modo dianoetica ei copulatur. secūdo modo nō: hoc enim videmus etiam in cęteris orbium motoribus. Nam quilibet motor est intellectus: ⁊ quilibet copulat̄ orbi, qui est indiuiduus ⁊ sensibilis. Nam copulatur ſm esse reale: ⁊ non ſm esse intētionale. sic ⁊ intellectus materialis ſm esse intentionale nulli copulat̄ īdiuiduo mālī: sed ītellectui separato tm̄ ſm eē reale dianoeticę vnitur. ❡ Ad quartam dici potest: ꝙ lz forma vltima sit ꝑpetua: non tamen copulatio illius est perpetua respectu huius. Ille enim intellectus est forma mediante copulatione. Uel dic ꝙ intellectus non est forma tota: sed pars totius formę. Et ꝓpterea homo desinit: quia tota ei⁹ forma desinit. ❡ Ad quintam dic: ꝙ intellectus primo est forma totius dianoeticę in specie: sed huius vel illius per accidens. Auer. intelligit primo modo: dianoetica autem in specie est perpetua. ❡ Ad alias ⁊ ad p̄mā dic: ꝙ quęlibet intelligentia est composita: non tamē compositione vnius rationis cum qualibet. Naz quęlibet est in sua specie alterius rationis. ⁊ sic quod in nobis dicitur intellectus materialis: in cęteris potētia imperfectum vel receptiuum dicitur. ❡ Ad secundam dici potest ꝙ intellectus materialis habet duplicem copulationem cum homine. alteram per naturam: alteraz per intelligibilia. Copulatio per naturam homini non pręhet beatitudinem: sed speciem. Copulatio per intelligibilia quādo completur intellectus speculatiuus disponit ad illaz. ⁊ sic nō valet argumētū. de hoc dicemus milies in hoc libro. ❡ Ex hꝭ perspicuum Joānem non habuisse mentē Auer. quū dixit rationalem animam componi ex intellectu agente ⁊ materiali. Illi enim compōni non anima: sed intelligētia respondet. ⁊ hoc pacto verba Auer. inducta intelligi debent. vult enim in anima esse duas partes ⁊ duas esse compositiones: sed modo diuerso dici. Nam intellectus materialis ad dianoeticā copulatus facit rōnalem aīaz. ipse ad intellectū agentē facit intelligentiā. ⁊ hoc nō percepit Joānes. ❡ Debes scire ꝙ rationes Auer. hic quibus ꝓbat intellectū separari: nullę sunt ꝯtra nos chrīcolas. Omnes enim probant intellectuz esse virtutē nō organicā: atqꝫ a corpore nō compręhensam. ⁊ hoc nos concedimus. sed ꝙ sit separata substantia: nō video quō cōcludant. ⁊ hoc in libro de ītellectu nostro. ⁊ in. 3. de aīa satis exposuimus. fide eniz ⁊ veritate tenemus intellectū materialem esse virtutem rationalis animę. vtrum accidens vel nō perquire a nostris: ⁊ tota causa est. Nā apō theologum potest deus immediate ꝓducere aliquid ad extra. apud ꝟo Auerro. nihil deus īmediate producit ad extra. ⁊ ꝓpterea apud Auer. valet. intellectus nō est organicus: nec eductus de potentia agentis naturalis. ergo separatus hac separatiōe. vltra separatus hac separatione. ergo perpetuus: quia nō ab agente naturali producibilis: nec a deo immediate. ergo perpetuus. apud theologum ꝟo consequentia nulla. Nam dato ꝙ intellectus sit virtus separata ⁊ inorganica. nō sequitur. ergo ꝑpetuus. Nam etsi non ab agente naturali a deo: tamen producitur vlterius apud Auer. valet. perpetuus. ergo vnus numero in tota specie. Sed quia apud theologos nō est ꝑpetuus: ideo sequitur. ergo numeratus. sic igitur Phꝭs ⁊ theologus: quia discordant in principiꝭs: etiam in omnibus discordare coguntur.

❡ Et quādo declaratuz fuit ei esse intellectus materialis: fuit etiam declaratū ꝙ hęc pars perfectionis: quę est in anima: quę vocat̄ intellectus materialis: non habet nisi nāz possibilitatis ⁊ p̄parationis solū: qa nō est mixt⁹ materię: nec de virtutibus motiuis.

❡ Descripsit itell'm mālē. Nūc enitit̄ eius ꝓpriū accñs: scz potētiā explanare: ⁊ altius (vt ita loquar) eius eēntiā dilucidabit. ⁊ in ꝟbis eius inuit ordinē dicendoꝝ. ⁊ ingt. post eē velle declarare eius nām cōsistere in posse. Et hꝫ vī syllogiçare in 2ª figª sic: oē ens in actu: est cōpositū ex mā ⁊ forma: vel est virtus actiua: sz intell's nec est cōpositum: nec virtus actiua. ergo non est ens in actu. ⁊ sic est eius esse in potētia. Huius ponit tm̄ minorē. d. qa nō est mixtus materie. i. cōpositus ex mā ⁊ forma: nec de virtutibus motiuis. i. virtus actiua: ⁊ intelligit per p̄parationez potētiam: lz modo ex negatiua nō sequatur affirmatiua: vt diximus in peri hermenias: tm̄ cum subiecti cōstantia solet sequi: ideo bn̄ fit: nō est ens in actu: ⁊ est. g̊ est ens in potētia: est autem subiecti constantia: vt sit: ⁊ vt sit aliqđ disperatoꝝ. Nā nō valz. Socrates nō est leo: nec equus. ergo est bos. sed requiritur ꝙ sit: ⁊ ꝙ necessario sit vel bos: equus: vel leo: ⁊ tunc subiectum constat. Com. 17.

❡ Et non est hęc p̄paratio in proprio subiecto essentia intellectus materialis: sicut opinati sunt antiqui commentatores.

❡ Refellit opionē Aristo. Alex. eni opinatus est ꝙ itell's mālis est eēntialr ⁊ ꝑ se potētia: seu p̄paratio: nō ꝙ poª: seu p̄paratio sit accñs eēntiale: sed est eēntia eius: ⁊ eius suba: ⁊ p̄dicatū p̄mi modi eius. ❡ Obycit Auer. d. hꝫ eē falsuz: nec addit rōnē: sed vult rōnē eē notā ex hꝭ: q̄ mō dixit: ⁊ ex dictis in libro de aīa. ❡ Debes scire ꝙ Alexā. opinatus est intellectuz mālem esse solam intelligibiliū carentiam cuz aptitudine ad illa: ⁊ sic credit eum esse solam p̄uationez: quā ipse p̄parationem vocat. ❡ Joānes ꝟo Jandonus: ⁊ aly plurimi aiunt hoc Auer. imponere Alexandro. non ꝙ ipse sic senserit. ❡ Sed pace eorū dicam: lz Alexā. pluribus in locis hoc dicat: in libro suo de aīa. in cap. 26. vbi de p̄dicto ⁊ speculatiuo loquitur circa finem ꝯcludit: solū igitur materialis intellectus facultas ⁊ prōptitudo est quędam: ad formas excipiendas tabellę nōdū scriptę persimilis: ⁊ reliqua: idem ⁊ alibi milies leges: sed hęc satis. Naz ⁊ tertio de anima nostro: ⁊ in libro de intellectu multa diximus. Com. 18. Alex. pō. Nota. Pō Joā. ꝯ Joā.

❡ Et ideo diuersa est ei⁹ possibilitas ab aliȷs possibilitatibus.

❡ Soluit argumentum qđ pro Alexā. fieri solebat. Naz ita intellectus ad potētiam se habz: vt aīa ad potentiā: ⁊ etiam sensus ad potētiam: sed sensus ⁊ mā sunt suę potētię. ergo ⁊ intellectus est potētia. ❡ Soluit ⁊ negat similitudinē: ⁊ vult ꝙ potentia intellectus sit alterius ratiōis ab alys: ⁊ non dicit cām: sed iam diximus: qa. s. itell's esse debet suba: ⁊ non nisi ęterna: ⁊ in ęternis potētia: nō differt ab essentia. Sed de hoc diximus supra. Com. 19. Alex. rō. Solutio.

❡ Et ideo dico ꝙ non est aliquod entiuz anteq̄ꝫ intelligat.

❡ Soluit scđam rōnem. solebat enim argui ꝓ Alex. sic. ītellectus nihil est ante ītelligere. ergo ipse est in sui eēntia pura priuatio. ❡ Respondet. ꝙ ante intelligere non est aliqđ entium: vtpote lapis: vel ignis: vel aliqđ indiuiduum ⁊ materiale. tūc negatur. ergo nihil. quia lz non sit Com. 20. Alia rō. Solutio.

aliqđ entium m̄alium ante intelligere est ens ipse imateriale ⁊ abstractuʒ: post ꝟo intelligere efficitur ens materiale specie ⁊ similitudine: vt diximus. 3. de anima.

¶ Sed antiqui cōmentatores: sicut Themistius ⁊ alij: quando dicitur ab Aristotele ꝙ intellectus m̄alis non est aliquod entiuʒ: intellexerūt ꝙ nō sit ens actu: sed est apud eos substantia potētia recipiēs formas m̄ales. s. possibilitas ipsius est in seipso: ⁊ qđ est potentia proprię speciei quā recipit.

Cōmē. 21. ¶ Confirmat solutionē datā fere per ꝟba Themistij. voluit enī Themistius ꝙ intellectus materialis ante intelligere nō sit aliquod entiū de nūero materialiuʒ: vtpote: nec ignis: nec lapis: nec aliquod eiusmodi: sed bñ est substantia in potentia ad formas materiales: ita ꝙ est act^9 materialiū: ⁊ potentia intelligibiliū. ⁊ hoc intēdit. s. possibilitas ipsius est in seipso: ⁊ ꝙ est potentia ꝓprię speciei: quā recipit. hoc est: est potentia ⁊ actus. potētia q̄dem ad intelligibilia ⁊ actus respectu corporis humani: vt supra diximus. ¶ Debes scire ꝙ de hac pręparatione sunt positiones. Nam latini vt Thomas ⁊ alij voluerunt pręparationē hanc eē rationabilis animę gradū: per quē rōnabilis anima eleuatur a materia tāq̄ȝ principiuʒ intelligēdi. Joānes iandonus credit eiusmodi pręparationem eē potentiā de scđo modo qualitatis additā substātię intellectus. ait enim ita esse de hac: sicut potentia de materia prima: sed hanc confutauimus olim. Auerro. ꝟo in. 3. de aīa. com̄. 14. existimauit pręparationē nullā habere naturā: nisi sui subiecti: ita ꝙ vult ꝙ quęlibet priuatio duo dicit. s. nām subiecti in quo est: ⁊ carētiaʒ formę. ⁊ sic pręparatio duo dicit. s. negationē illius ad quod ordinatur: ⁊ nām ꝑparati. hinc fuit ꝙ quot sunt nāę pręparatoruʒ diuersę: tot ⁊ ꝑparatiōes. Nam nā vtriusq̄ȝ vna est. Sȝ de his alibi diximus: nunc ꝟo hęc satis. ¶ Ex ijs cōstat differentia inter Auer. ⁊ Themi. ex vna: ⁊ Alexā. ex alia: ꝑquire tamē hęc in libro nostro de intellectu.

¶ Et postq̄ȝ occurrit in hoc sermone incidēter memoratio possibilitatis: non recusabo de ea verbum nouum dicere vtile ⁊ necessariuȝ. Et q̄uis possibilitas ⁊ potentia in pluribus communicent. Scias tamē ꝙ differt possibilitas in duo a potentia. vnuȝ est quia possibilitas attribuitur substantię rei cuius est. potentia ꝟo attribuitur ei qđ recipit aliquid aliud extra ipsuȝ in specie. verbi gratia. massa ferri habet in se possibilitateȝ vt ex ea fiat ensis. Jteruȝ etiam habet in se potentia enseȝ: sed possibilitas attribuitur substantię suę solum. Et dicitur ꝙ est possibilis in se ⁊ pręparatę virtutis vt ex ea fiat ensis ⁊ cętera alia quę ex ferro fiunt: quę non possunt nec ex palea nec ex cęra fieri: potentia ꝟo attribuit̄ formę aptę recipi in subiecto in specie ensis: ⁊ dicit̄ ꝙ ensis est in hac massa in potentia. possibilitas ergo est magis substātialis ⁊ magis generalis q̄ȝ potentia: ⁊ pręcedit in intellectu: q̄a est pręparatio fixa: ⁊ stabilis in substantia talis rei: per quam pōt habere virtutem vt efficiatur hoc vel illud.

¶ Digreditur Auer. ⁊ primo ponit causam digressionis: ⁊ est q̄a in sermone incidenter occurrebat dicere de potētia ⁊ possibilitate. Jdcirco bonitate doctrinę non recusabit dicere d̄rias hoꝝ. [Et q̄uis] nunc prosequit̄. ⁊ primo pręponit eas esse cōuenientes: ⁊ non declarat q̄uo. ¶ Et tu debes scire ꝙ potentia ⁊ possibilitas cōueniunt in tribus. ¶ Primo. q̄a vtraq̄ȝ ordinat̄ ad actuȝ aliquo modo. ¶ Secūdo. q̄a vtraq̄ȝ dicit modū carentię actus: vt Auer. ait. 9. metaphy. com̄. 3. ¶ Tertio. vtraq̄ȝ dicit imperfectioneȝ in ente potente. Nam actus est perfectio. ergo potētia vel possibilitas est iperfectio. sic igitur in his tribus cōmunicant. [Scias tamen] nunc prosequitur differentias: ⁊ vult duas esse principales: lȝ possint esse multę consequēter: vt dicet̄. Prima ergo est. nam potentia attribuitur rei potenti ratione materię. possibilitas ꝟo ratione formę. Et ꝓpterea ait. [Potentia ꝟo attribuitur ei quod recipit aliquid aliud extra ipsum in specie] i. materię: quę attributiue recipit formas: quę differūt specie a materia. Jgnis enim est in potentia ad aquā ratione materię: ⁊ tamen differunt specie. [Verbi grā] declarat hāc differentiam exēplo accepto a ferro. Nam ferruȝ possibile est effici ensem: ⁊ potest effici ensis. Nam possibile est effici ensem ratione substantię solum: hoc est ratione formę. potest autem ratione materię: pro quanto forma extrinseca ensis est apta nata ratione materię ferri recipi in ferro. Nā ensis ⁊ cętera ferrea organa nō sunt apta fieri ex palea vel cęra. ⁊ quę dicit patent. [Possibilitas ergo] concludit nunc differentias secūdarias. Primo. q̄a possibilitas est magis substantialis ei cuius est. Secundo. q̄a est magis generalis. Tertio. quia possibilitas est prior in intellectu. h̄ prior rōne ⁊ definitiōe. ꝑma duo nō declarat: sed declarat tertiū: ⁊ syllogismus eius est. pręparatio fixa ⁊ stabilis est prior ratione pręparatiōe variabili. Sȝ possibilitas est pręparatio fixa ⁊ stabilis. potentia ꝟo variabilis. ergo possibilitas est ratione prior. hui^9 tangit in lr̄a minoreȝ tm̄. ¶ Debes scire ꝙ quia possibilitas competit rei ratiōe formę: ⁊ q̄a forma rei vel est tota essentia vel principalis pars essentię: potētia auteȝ in est ratione materię: quę est vel addita eēntię: vt deferēs essentiam: vel est minima pars essentię. amplius est possibilitas generalis: quia minora requirit. Naȝ sufficit ad hoc ꝙ aliq̄d sit possibile vt ipsum esse nō implicet ꝯtradictionem. ad potentiā ꝟo plus requiritur: vt dicet̄: ⁊ ꝓ parte dictū est. ¶ Scđo. Debes scire a possibilitate denominatur possibile sequēs ad posse ⁊ ad inesse ⁊ ad necessario inesse: vt tradit Arist. in peri hermenias. a potentia ꝟo denominat̄ contingens: qđ est vel qđ nō est ⁊ pōt esse: vel quod est ⁊ potest nō esse. ⁊ hinc emergit ꝙ possibilitas est ratione ⁊ intellectu prior. Nam nūq̄ȝ rem relinquit. estq̄ȝ omni rei cōmunis. ¶ Tertio. Debes scire ꝙ aliqui textus habent. [Et est propria in intellectu ⁊c.] Et tunc forte tertia differentia est hęc. ꝙ possibilitas cōpetit substantijs abstractis ⁊ intellectui. potentia ꝟo rebus materialib^9 tm̄. ⁊ causa est: q̄a rebus abstractis ⁊ intellectui competūt res fixę ⁊ stabiles: modo possibilitas vt dixi est res fixa ⁊ stabilis: q̄a est substātialis ⁊ generalis rei: ⁊ vtroq̄ȝ modo verum dicit.

Com̄. 22.

Po^a ⁊ possibilitas in trib^9 ꝯueniunt.

¶ Aliud autem est quia potentia de necessitate est vt exeat in actuȝ in aliquo indiuiduoꝝ speciei aliquo tempore. Et si non: eēt vana. ꝟbi gratia. sicut ex necessitate est vt sit aliq̄s

philosophus in specie humana: sed non est de necessitate vt sit Socrates philosophus: quis philosophiam habeat in potentia: sed possibilitas nō est necessariū vt exeat in actū in specie: nec in indiuiduo: nec in aliquo tempore. Vbi gratia. sicut omne vinuz possibile est fieri acetū: sed non est necessarium vt aliquod vinū demonstratū efficiatur: si ab extrinsecis custodiatur accidentibus.

Com. 23. ¶ Hec scda dria inter polītatē ꝛ potentiā: quę breuib⁹ cōsistit in hoc. ꝙ omnis po⁹ necessario exibit ad actū in aliquo indiuiduoꝝ speciei aliquo tempore. possibilitas vo non necessario aliquo in tēpore in aliquo indiuiduo speciei exibit in esse. Hec ostendit duobus exemplis: quę in textu perspicua sunt. ¶ Debes scire ad hoc vt potentia in esse exeat tria sunt pernecessaria. Primuz vt exeat in quodaz tempore: ꝛ nō in omni: veluti animalia ex putri orta materia nō oportet semper in esse exire: sed satis est ea esse quodaz in tēpore vt cicadę estate ꝛ muscę similr: vt colligi satis potest. 8. physicę auscultationis. com. 46. Scōm vt non exeat in esse ꝺm indiuiduum necessario. Nam materia prima in hoc instanti: quod est psens: pōt recipere in infinitum post hoc formam aliquam: ꝛ tamē nūꝙ potentia illa reducetur ad esse in illa forma: sed satis vt reducat̄ in aliquo eiusdē speciei. Tertiū debet exire in esse in aliquo illius speciei: aliter esset ociosa: vt tradit ipse ꝑ metaphy. cōmen. ꝑ. ¶ Sed supra his ambigis cur nō sequitur inconueniens hoc de possibilitate: vt sequitur de potentia. Nam arguam enim eodez modo de vtrisqꝫ. ¶ Respondetur vbi debes scire ꝙ potētia semper est carentia cuz aptitudine ad aliquid nobilius ꝙ̄ sit subiectū cuius est. Nam potentia sequitur materiaz: quę nullius fere est perfectionis. possibilitas vo semper est ad actū: vel eē in nobilius eo cuius est: qa sequtur formaz: quę est nobilior eo actu: ad quē forma ordinat̄. ¶ Hinc patet quare potentia debet ad actū reduci. Nam quum semper tendat in melius ꝛ perfectius: si nō recipit ipsuz: tūc aliqd natū perfici non perficietur. ꝛ hoc est esse ociosuz in natura. Natura enim semper melius ꝛ perfectius intendit: vel siquid iperfectuz sit: vt perficiatur. ¶ Quia vo possibilitas formaz sequit̄: quę est actu perfectio: nō incōuenit: si nō perficiatur: quoniā in se nō remanet actu imperfecta. ¶ Hinc emergit scda differentia. ꝙ possibile denominatū a possibilitate est omne illud quod intellectus potest componere absqꝫ eo quod sequitur contradictio: veluti quidā dicūt vacuū esse. Nam apud intellectum hęc est intelligibilis absqꝫ contradictione vacuum est. Nam ex isto intellecto nō sequitur cōtradictio apud aliquos. possibile vo denominatuz a potentia est omne illud quo posito in esse non sequitur impossibile: vel quo existente posito in nō esse: similr nullum sequitur impossibile. ¶ Ex hoc sequitur ꝙ falsuz est duplex. falsuz possibile: falsum impossibile. Falsum possibile duplex. s. denominatum a potentia. s. qd vel est ꝛ pōt poni in nō esse: vel qd nō est: potest tamē poni in esse. Aliud est denominatum a possibilitate. ꝛ hoc est quo apud intellectū posito in esse nullū sequitur ipossibile formaliter: vt dixim⁹. Impossibile falsum id voco: quo posito in esse vel in nō esse: sequit̄ formaliter repugnās vel ipossibile: vt equus est homo. ꝛ tu attende hęc: qa raro reperies. ¶ Sed cōtra hęc emergunt questiones. Primo. quia Arist. 9. metaphy. ꝛ Auer. ibidē. cōmē. 8. pbant omne possibile debere poni in esse: aliter posset teneri impossibile esse possibile. Nam quis posset dicere diametrū esse coste commensurabilē: ꝛ nō posset pbari contrariū: qa nō oportet vt ponatur in esse. ¶ Amplius: pmo prioꝝ possibile est quo posito in esse nulluz sequitur impossibile: vbi Auer. videtur approbare omne possibile debere poni in esse. ¶ Adhuc omne possibile siue ab itrinseco siue ab extrinseco debet poni in esse Auer. ꝑ cęli. com. 124. ¶ Ad hęc (vt diximus) dicēdū ꝙ possibile vno modo sumit̄: put distinguit̄ contra impossibile. ꝛ sic omne nō impossibile est possibile. ꝛ hoc modo sequr ad ineē ꝛ ad necessario inesse: ꝛ ampliatur vsqꝫ ad imaginabile: quo pcepto non sequitur formaliter contradictio. Secundo modo: vt distinguitur contra necessario in esse: ꝛ cōtra impolē esse. s. pro eo: qd quum sit. potest non esse: vel pro eo: qd cū non sit: potest esse: ꝛ sic possibile denominat a potentia dcm: qd nec necessarium: nec impossibile. Et tu vide quę dixi in cōmētarijs libri prioꝝ ꝛ peri hermenias. ¶ Tūc ad obiecta. Ad pmū dicenduz: ꝙ illa auctoritas est dicta probabiliter ꝯtra megaricos: ꝛ non assertiue: vel dicendū ꝙ Aristo. vult omne possibile reduci ad actum cōpositionis ppositionis: vel in esse: vel in intellectu: ꝛ quātum ad hoc distinguitur ab impossibili. ¶ Ad 2m Aristo. loquit̄ de pol' denoīato a potentia: similr loquitur Auer. in cęlo ꝛ mundo. Ex ijs sume polē denoīatum a possibilitate eē omne nō repugnās formalr polē denominatum a potētia esse omne nō necessariuz nec impossibile: potes ergo colligere duas positiones. prima ꝙ possibilitas sumitur pro aptitudine quę est forma apta: ꝛ polē est compositū potēs: ꝛ sic non oportet vt reducat̄ ad actum: qa est ipsa perfectio: ꝛ possibile est ipm perfectibile vel perfectū: lꝫ sibi deficiat actus: qui est minor: ꝙ̄ ipsa perfectio vel pfectum: potētia vo pro priuatione. quę est materia priuata: posse autē pro cōposito priuato potēti perfici ab aliqua forma: ꝛ sic debet reduci ad actū: qa deficit sibi perfectio prima: ꝛ hęc expositio cōsonat nomini. Naz possibilitas descēdit a poli. Modo nomina in bilis vel in bile dicūt aptitudinē: potentia descendit a posse: qd dicit potentiā: scda ꝙ possibilitas sumitur p cōi ad incē: necessario in esse: pro cōtingenti esse: pro imāli esse: ꝛ sic pro non repugnanti intellectui: ꝛ hoc modo non reducit̄ ad actum: cū nihil sit: nisi habitudo terminoꝝ: potentia vo pro cōtingenti ppie dicto: ꝛ sic reducitur ad actum: vt dicit. Et tu ꝯsidera: ꝛ si bene hęc considerabis: potes multa pulchra concludere: quę quandoqꝫ difficultatem fecerunt nobis in prioribus: ꝛ libro de interpretatione.

¶ Et quuz dixerim ꝙ possibilitas est magis substātialis: dico pppter substantiaz reimet. Et scias ꝙ multi sapiētes errauerunt in hoc credentes nō esse aliquā differentiaz: ꝛ non expectes declarationem aliquaz in aliquo librorum antecedentium me.

¶ Nunc exponit primā differentiam. ꝛ ingt. [Et quuz dixerim ꝙ possibilitas est magis subalis: dico pp substantiaz reimet]. i. qa sequitur formam: quę per excellētiam quādam dicitur substātia rei: vel pppter substantiam rei met: qa possibilitas vltra rei essentiā nihil superaddit: vt diximus. ¶ Debes scire ꝙ alij codices sic hñt. (Plures tamen alias lras in nostris reperias tractatibus in physicis ꝛ in logicalibus ostensas) ꝛ intelligit per lras. i. vba. Nam multa alia verba facit ipse de hoc in prioribus. et peri hermenias: deinde sequr. [Et scias ꝙ multi] ꝛ quod dicit: pꝫ. alij codices supra hęc habent. [Eo ꝙ steterunt cōfusi de hac re in logicis pncipijs: credentes inde ꝙ sit

Marginalia (left): Com. 23. — Dubitatio. — Solutio. — ꝯdictiões
Marginalia (right): Solones — Com. 24.

res vna:q̄ nequaq̄ verum est.] Et hec verba patent.⁊ cū non biberim hec in fonte proprio:nescio si textus est superfluus:vel mācus:sʒ vtrūq̄ sit/parū videat̄ momēti.

¶ Nunc autem redeo ad sententiam meā:⁊ dico q̄ s̄m illorum antiquorum opinionem debet intelligi q̄ natura itellectus materialis itelligitur:sicut natura hyle.s.vt dicatur q̄ iste intellectus cōparat̄ rei intelligibili cōparatione materie ⁊ forme:q̄uis eēntia materie sit potentia.

Com.25. ¶ Et quum digressionem fecerit:redit nunc ad ppositū: ⁊ interpretatur antiquoꝝ positionem:qui dixerunt intellectū materialē esse materiā:hoc argumento moti.materia recipit omnes formas.intellectus recipit omnes formas.ergo intellectus est materia.¶ Circa hanc rationē ipse ostēdit in quo sensu conclusio potest tolerari:⁊ vult q̄ potest teneri q̄ materialis intellect⁹ sit materia similitudine receptionis. Nā ita intellectus comparatur rebus intelligibilibus:vt materia formis sensibilibus:addit tamen differentiā. Nam essentia materie est potētia: ita vt potentia sit differentia essentialis materie:si habet differentiā essentialē:vt in libro de substātia orbis disputatum est. Intellectus vero non est essentialiter potētia:sʒ potius possibilis dicitur a possibilitate:⁊ nō a potentia: vt per differentiam inter hec perspicuū est.¶ Ad syllogismū eoꝝ nūc nihil respondet:neq̄ curauit ipsū referre nūc:sed in.3.de aīa.in p̄ncipio cōmenti.5.respondit ad

Mā itell's dr̄nt ⁊ ꝯueniunt. ipsum.vide.¶ Debes scire q̄ intellectus materialis cum materia cōuenit ⁊ differt:cōuenit quidē.p̄ q̄a sicut materia nullā habet formā sensibilē de sui essentia:sed potentia oēs:sic intellect⁹ materialis nullā habet formā intelligibilē:sed possibilitate ptinet oēs.¶ Secūdo.q̄a sicut materia efficit̄ in actu ens ppter formā sensibilē:sic materialis intellectus efficit̄ actu intelligibilis per p̄sentiā

Differētia. rei intellecte in eo:⁊ sunt alie ꝯuenientie.¶ Differūt aūt p̄ q̄a intellectus nō recipit particulariter ⁊ signate:sʒ vl'r ⁊ abstracte.materia vero particulariter ⁊ signate.¶ Secundo differunt.q̄a materia ante formarum receptionē nihil est:nisi sola potentia vel priuatio:vt dicit Auer.12. metaph.cōmē.14. Intellectus autē est aliqua essentia absq̄ intelligibilibus:sed includit carentiam illoꝝ cum possibilitate ad illa.¶ Tertio.materia ponitur in genere ⁊ in specie propter formam.intellectus materialis nec in genere nec in specie:sed solum redditur actu itelligibilis.¶ Quarto.que recipiūtur in materia sunt forme singulares.que vero in intellectu:sunt vniuersales. De his diximus amplius in digressione.5.cōmēti.3.de aīa.¶ Ex hijs perspicuum q̄ bene dici potest hic intellectus materialis ⁊ possibilis.materialis quidem similitudine materie.possibilis vero possibilitate recipiendi:⁊ non ppter potentiam receptiuā. Male autē nūcupatur ab aliquibus intellectus passibilis. Nā est ingenitus ⁊ incorruptus:sʒ dianoea grece:latine rationabilis vel cogitatiua dici pōt intellectus passibilis:eo q̄ hec pars anime:que dianoea dicitur generatur ⁊ corrūpitur per corporis generationē ⁊ corruptionem:vt diximus supra.

¶ Et quando ponunt q̄ hec substantia intellectus materialis sit solum ens in potētia sicut materia prima:non possunt dicere q̄ generetur ⁊ corrumpatur:quia quod in potētia est:nō generatur neq̄ corrumpitur:sicut declaratum est in esse materie prime.

Com.26. ¶ Videtur hic remouere dubiū.q̄ esse potest tale.vtrū dato q̄ intellectus materialis sit pura potentia:vt materia p̄ma est:sic generabilis ⁊ corruptibilis. Respōdet q̄ non:⁊ syllogizat sic.nulla pura potentia generat̄ vel corrumpitur:vt in libris phoꝝ p̄spicuū. Intellect⁹ est pura potentia.ergo non generat̄ neq̄ corrumpitur.vel forte hic confutat aliā antiquoꝝ positionē:qui dixerunt q̄ intellectus est essentialiter potētia:vti p̄ma materia est: ⁊ tamē cōgeneratur nobiscū:⁊ nobiscū corrūpit̄.¶ Ad hos ergo obijcit q̄ hec duo contradicunt sibimet. Nam nulla pura potentia est nata corrumpi.omne enīʒ quod corrumpitur:vel est actus vel habēs actum.similiter oē q̄ generatur:vel est actus vel habens actū.⁊ forte intendit aliud:sed nō curo. Nam vtcūq̄ sit parum refert.

¶ Alexander autē qui fuit de postremis inquisitorib⁹ sentit q̄ natura huius partis intellectus non est aliud nisi preparatio quedam in anima.

Com.27. ¶ Et q̄a quorūdā antiquoꝝ positio fuit q̄ materialis intellectus sit pura potentia:⁊ sit genit⁹ ⁊ corruptibilis:nūc ostendit Alexā.fuisse huius opinionis:⁊ ordinate narrat eius positionem ⁊ argumentū eius.¶ Imaginat̄ ergo Alexan.q̄ rationalis anima est forma humani corporis traducta ex semine ⁊ virtutib⁹ ⁊ potentijs elementorum: ⁊ similiter corruptibilis ad corporis dissolutionē. Tunc imaginat̄ cū aīa illa cōnasci quandā p̄parationem.i.capacitatem ad oīa intelligibilia:que capacitas seu preparatio est priuatio intelligibiliū seu carentia illoꝝ cū possibilitate ad illa.eo enim ipso q̄ rationalis aīa ex semine traducitur:nascitur capax perfici ab omnib⁹ intelligibilibus.hec capacitas seu preparatio seu priuatio intelligibilium apud ipsum est intellectus materialis.ergo sicut anima rationalis generatur ⁊ corrumpitur:sic sua capacitas vel preparatio ad intelligibilia ꝯgeneratur vel cōdissoluitur.per se autē nec generatur nec corrumpitur. Pō Alex.

¶ Et si querat̄ ab eo quare hec capacitas seu p̄paratio non cōnascitur anime bouis vel equi:sed solū anime hominis.¶ Respondet ipse q̄a rationalis anima est perfectior ceteris:quū sit maximū in q̄ potest natura.⁊ ideo sibi cōnascit̄ hec preparatio.cum ceteris vero nō.¶ Et si queratur ab eo an hec capacitas sit organica.¶ R̄ndet q̄ hec capacitas nec est sensuum interioꝝ nec exteriorū aliquis.nam quilibet istorum consequitur vnionem aīe rationalis ad organa. Sed intellectus hic materialis est pura capacitas sequens essentiam nature rationalis: vt anima rationalis:⁊ non vt est actus omnium organorū: ⁊ hoc modo differt a sensibus apud eum. Dubitatio. Solutio. Du° 2°. R°.

¶ Et hoc ideo mouetur dicere:quia Aristoteles assimilauit intellectū materialem p̄parationi:que est vt tabula rasa ad recipiendū omnes formas:⁊ ipse opinatus est ideo q̄ subiectū p̄parationis est aīa ⁊ cum aīa.

Com.28. ¶ Inducit nūc argumentū Alex.ad opinionē suā fulciendam.⁊ est ex verbis Arist.sic. Aristo.comparauit intellectum materialē preparationi tabule rase ad recipiendū omnes picturas:⁊ nō ipsi tabule.ergo itellectus est p̄paratio:⁊ nō materia.⁊ sic tabula anime ipsa rasura seu p̄paratio intellectui materiali comparabuntur.⁊ per consequens subiectū huius preparationis est ipsa anima rationalis ex semine traducta:⁊ cum ea permanens ⁊ fixa coeua ei:⁊ nunq̄ corruptibilis per se:neq̄ per se generabilis:quū cōgenerer̄ ⁊ quū producatur. Sic igit̄ Alexā.

opinat ꝙ priuatio intelligibiliũ cũ potẽtia ad illa sit intellectus materialis: quę preparatio dici potest.

¶ Ex hoc trahitur argumentum ꝙ hęc preparatio adueniat cum esse animę: quemadmodum alię preparationes cũ subiectis adueniunt suis. Et quidem ẜm verisimile apparet ex radicibus Aristotelis ꝙ ipsa sit preparatio. Siquidez eniz ipsa esset substantia: tunc intelligibilia quę sunt etiã per se formę rerum sensibilium non fierent: ⁊ essent ẜm hoc itelligibile ⁊ sensus res vna omni ex parte: ⁊ ex ea parte qua est intelligibile non esset possibile cognoscere essentiam reruz. Finis deniq3 huius rei est ꝙ sermo iste silis est sermoni formarum intelligibilium: quę apparent in esse eoꝝ ꝙ in eis non est aliud nisi rei sensatę forma. ⁊ nisi hoc esset: nullo mõ daret ad cognoscendũ seipsaz. substantia enim vnius rei non facit alterius rei substantiam intellectam inquantum est alia ab ea. Et hęc quidem res est cum alijs quę sunt hic necessaria: ad sciendum vnam de magnis rephensionib9: quas de his in alijs narrauimus locis. Confirmatio vo Alexandri est quia tenet esse per se notuz ꝙ iste intellectus est ingenerabilis ⁊ incorruptibilis: quoniam non habet naturam nisi possibilitatis ⁊ pręparationis. ⁊ hęc res/per deum/non est res clara. veruz ipsa est dubitatione digna: atq3 inquisitione. sed est cui contradici potest: sicut cõtradiximus: qd nunc pretermittamus.

Com. 29. ¶ Hunc textũ ideo feci ita longuz: qm volo te scire ꝙ in alijs codicib9 nõ iuenit: sed sic scriptũ legim9. vz. [Et qdem quũ arguit ꝙ ille intellectus est igenerabilis ⁊ icorruptibilis: qa h3 solũ naturã possibilitatis pparationis. nõ est hoc sine dubitatiõe: sed est cui ɔdici põt: qd ptermittamus.] Nec plus iueni in codicibus nostris: sed qm rẽ nõ vidi in ppria ligua/enitar exponere totũ. est pterea alia cã: ꝙ. s. nos nõ exposuimus Auer. put vba sonant. s3 quãtũ ad rẽ mõ siue vba illa prima sint in Arabico siue nõ: ppositũ nrm nõ destruit. Intẽdimus eniz dicere opinionẽ nraz de beatitudine: cũ qua accepimus Auer. tãq3 baculũ. ¶ Sumit gͦ p corrolarie vñ traxit argm suę positionis Alex. ⁊ inqt. [Et ex hoc trahit argumẽtũ ꝙ hęc pparatio adueniat cũ eẽ aię: queadmodum alię pparationes] s. in sensib9 ⁊ in reliqs. [Cũ subiectis aduenĩunt suis.] Ecce ꝙ ex illis vbis Arist. cõclusit Alex. ꝙ intellec9 materialis sit pparatio: ⁊ sil' cũ rõnali aia aduenies: ⁊ p ɔñs nõ per se: sed cũ alio generat. [Et qdẽ ẜm verisile.] Nũc enumerat oẽs ɔiecturas p Alex. s. ꝙ intellectus mãlis sit pparatio. Primo. qa si intellectus eẽt suba ipsa aię: tunc intelligibilia quę sunt p se formę rerũ nõ fierẽt. s. sub eẽ itelligibili. appellat intelligibilia formas rerũ sensibiliuz qm intelligibilia sunt vlia: ⁊ vlia sunt formę cõpositoꝝ mãliũ: vt in p de aia declaraui. in expõne cõmenti. 8. Est gͦ hęc ɔñtia. si itell's eẽt suba rõnalis aię: tũc vlia nõ eẽnt intelligibilia. ⁊ hãc nõ pbauit ipse. põt tñ deduci supponendo ꝙ oĩs virtus educta de potentia materię recipit formas particulares tñ. Tũc arguo. si intell's esset suba aię rõnalis: quũ apud Alexã. illa educat de poa materię: tũc eẽt virt9 educta de poa materię: ⁊ sic non recipet nisi formas pticulares: qre vlia nõ eẽnt itelligibilia: s3 adhuc sensibilia. [Et eẽt.] Scdo arguit. si itell's mãlis eẽt suba aię: itelligibile ⁊ sensibile essent idẽ simplr. hęc ɔñtia deduci põt vt pa. Nã si itell's eẽt virtus ⁊ eẽntia aię: tũc eẽt educta de potẽtia mãę: ⁊ tũc intellecta eẽnt singularia: et p ɔñs itellecta eẽnt sensus. i. res sensatę singulares ⁊ demõstratę. [Et ex ea parte.] Tertio. si intell's eẽt suba animę: tũc p itelligibile: inquãtũ intelligibile: non posset cognosci suba rei mãlis ⁊ sensibilis. ɔñtiã non deducit. põt tñ deduci: qa si intellectus eẽt suba aię. eẽt virtus corporalis educta de potentia materię: vt dixi: ⁊ per ɔñs intelligibile esset singulare. ergo non posset res singularis intelligi. sed tñ sentiri: ⁊ particulariter cognosci: qd nõ est intelligi: ⁊ sic per intelligibile inquãtuz intelligibile nihil cognosceretur: quũ illud nõ esset. [Finis deniq3.] Ultio concludit ꝙ res intelligibiles: ⁊ res sensibiles non differrent. sed essent vna res in eẽ: vt potest ex dictis ɔduci: vñ dicit. [Finis deniq3 huius rei est ꝙ sermo iste similis est sermoni formarũ intelligibiliuz] Non ꝙ formę sint itelligibiles vere. [Quę apparẽt in esse eoꝝ ꝙ in eis non est aliud: nisi rei sensatę forma.] quasi dicat ꝙ intelligibilia non differũt ab ipsis sensibilib9 quãtũ ad rem: vult itaq3 dicere ꝙ iuxta dicta Alexãdri opz dicere ꝙ itelligibilia ⁊ sensibilia non differũt in esse: sed sunt vnũ re: ⁊ esse. Et hoc etiã ɔcedimus nos ⁊ omnes. Nam formę rerũ naturaliũ. vt aptę mouere sensus: sunt formę sensibiles: vt vo mouent intellectum sunt intelligibiles ⁊ vles: ⁊ ꝙ intelligibilia ⁊ sensibilia non differant: probat. d. [Et nisi h eẽt: nullo modo] s. res mãlis. [Daret ad cognoscendum seipsaz] Nam si esset intelligibile ẜm rez ⁊ eẽt aliud a forma sensibili: tũc per ipsuz intelligibile nõ cognosceretur sensibile: cuius causam dicit. [Substãtia enim vnius rei non facit subam alterius rei intellectam: inquantum est alia ab ea] Ergo si itelligibile eẽt penitus diuersuz a sensibili a quo abstrahit: nõ posset illud cognosci per ipm: qa per rem penitus aliam nihil cognoscitur: ⁊ tu supple nisi per accidens. Nam diuersuz potest per diuersuz cognosci per accidens. vt substantia per cognitionem accidentiam. Colligendũ ergo de mẽte Alexã. ꝙ intellectus non sit subę aię rõnalis: scdo ꝙ intelligibilia nõ sunt alia a sensibilibus. hęc duo Alexã. in his verbis voluit dicere [Et hec qdem.] Nunc quasi inuit vtilitatem scdi concessi ab Alex. ait enim ꝙ illud zm. s. ꝙ intelligibilia ⁊ sensibilia sunt idem re ⁊ esse: est proficuuz ad destruendum vnuz magnum erroreз. s. illud qd credit Plato. Ipse eni posuit intelligibilia esse ideas separatas ẜm esse oino diuersas a reb9 sensibilibus. ⁊ pptere ad ipm sequitur ꝙ per illas res sensibiles non cognoscerẽtur: cuius contrarium enitebat probare. sic igitur illud zm est vtile: quod ipse ait se alibi explicasse [Confirmatio.] Nũc dat cãm quare credit Alexan. intellectuz esse ingenerabilez ⁊ incorruptibilẽ: ⁊ vtit hac ratiõe: qa nulla priuatio est gñabilis ⁊ corruptibilis: sed intellect9 materialis est puatio: vt per dicta cõstat: qa nõ habet naturam nisi possibilitatis ⁊ pparationis. ergo est icorruptibilis ⁊ ingelis. ¶ Ex ijs tria credit Alexã. primo ꝙ intellectus non sit substãtia animę rõnalis. s. ꝙ sit ipsa aia omnino: scdo ꝙ intelligibilia ⁊ sensibilia sunt idem ẜm esse ⁊ rem: ⁊ differũt ratione: pro quãto sensibilia: vt sensu percepta: itelligibilia vt intellectu concepta: tertio ꝙ intellectus materialis sit ingenerabilis ⁊ incorruptibilis: ⁊ hoc qa est puatio intel/

ligibilium cum anima ipsa cōgenita. Auer. quantum ad hec omnia conuenit: ipse eni vult intellectum materialē non esse aiam rōnalem: sed partez anime rationalis de foris accedētem: vt diximus: ex qua et dianoea reddit rationalis aia tota. Cōcedit scōo q intelligibilia et sensibilia sunt idem re et esse: differunt tñ ratiōe: pcedit tertio q intellectus mālis est ingenerabilis et incorruptibilis: dixit autem in quarto: qō tacite Alexāder induxit ad probandum tertiū. s. q intellectus ipse sit priuatio itelligibiliuz: imo est actus et forma respectu corporis humani: est vo potentia intelligibilium: et sic Auerroes vult q intellect⁹ nullo modo sit corruptibilis. Alexander vult q saltem per accidens ad anime generationez et corruptionē corrūpatur: et hoc subscribit. d. [Et hec res per deum nō est clara: verum ipsa dubitatione digna: atq ingsitione] qsi dicat. q̄ lz quantum ad positionem in se sit vera: tamen quātuz ad motiuuz eius nō est res nota: et ppterea addit [Sz est cui cōtradici potest: sicut ꝯdiximus]. s. 3° de aia. cōmē. 5. et. 14. [Qō nunc ptermittamus] et sic Alexan. et Auerroes in tribus cōueniunt: sed in quarto tacite significato: non conueniunt. Et sic si littera stat hoc modo: tota res patet: si vo stat secūdo modo: res est facilior: et exte intelligere potes, ego vo rem nō hausi in proprio fonte: ideo hec sufficiant ad textum.

¶ Sed in hoc Aristoteles nō firmiter manifestauit sentētiam suam: eo q superficies sui textus sustinet duo simul: primo. s. q sit permutabilis: scōo vo q sit separabilis.

Cōm. 30. ¶ Recitata positione Alexandri. et viso qd in illa sentiēdum est. nūc quanta sit in Arist. verbis obscuritas: et ambiguitas: vult breuibus perstringere. ¶ Est aūt sciēduz q textus Aristotelis dant duo contraria. s. q intellectus sit corpori humano cōiunctus: et non separabilis: et q sit separabilis. scōo eni de anima sic dicit. [Quibusdam vo adhuc inest et fm locum motiuum. alteris autem intellectiuum et intellectus: vt hominibus: et si aliquod alterum hꝫ aut et honorabilius.] In qbus verbis satis accipi pōt q intellectus sit humano corpori coniūctus et inseparatus: et idem colligi potest locis fere innumeris: in textu ēt Aristote. contrarium colligi nemo dubitat: dicit eniz ibidem in secundo de anima sic. [Sed videtur genus alterum anime esse: et hoc solum contingit separari: quemadmodū perpetuum a corruptibili] Ecce directe ꝯtrariuz huius: sic ergo ex verbis his opposita possunt colligi: et hꝫ est qō dicit: eo q supficies sui textus sustinet duo simul: primo. s. q sit permutabilis. i. corpori cōiunctus: et p consequens ad illius transmutationem euariabilis: secundo vo q sit separabilis: et per consequens q non sit corpori coniunctus: vt per textus predictos satis constat.

¶ Et potest itelligi p separabile q nō sit virtus in corpore recipiēs diuisionez corporis: scꝫ vt diuidatur fm diuisionez corporis: qꝫuis a corpore necessariam habeat depēdentiaz / mediāte anima: et ppter hoc sustinet q nō in toto separabilis sit: sustinet etiaz q separabilis sit: q̄ separabile nihil aliō est: nisi quod est separabile. Et ppter hoc diximus hoc apud nos non bene esse declaratum.

Cōm. 31. ¶ Debes scire q forma dupliciter intelligit ꝯiungi subiecto et materie. Uno modo qa inest essentie materie dando materie eē: et perfectuz esse: et hoc modo virtutes corporum celestium insunt corporibus celestibus: scōo mō qa inest materie diuisibiliter: et fm ptes: ita vt tota sit in tota: et pars in parte: et hoc pacto forma recipit a materia diuisionem: et esse extensum: ergo per oppositū potest intelligi formam separari dupliciter: vel qa inest materie: sed non diuisibilr: vel qa separatur a materia: et quantuz ad esse extēsum: et quātum ad dependentiam. Tunc hac diuisione stante docet cōcordare textus: q. s. quando habetur q intellectus est sepabilis: intelligit q non sit virtus in corpore recipiens diuisionem: lz dependeat a corpore: et insit ei mediante anima. s. dianoetica: vel discursiua: que cogitatiua etiaz nūcupatur: et sic isti sermones nō contradicunt: qa stat intellectum esse coniunctum et separatum. Coniunctū ppter dependentiā: separatum vo ppter indiuisibilitatem: verū si capitur separabile pro eo quod diuisione et depēdentia est separabile: sic textus cōstructus ꝯdicunt. et hoc dicit. sustinet etiaz q separabile sit: quia separabile nihil aliud est: nisi qō est separabile. quasi dicat. q accipiendo separabile pro eo qō depēdētia et diuisione separatur: textus cōtradicunt. et ppter hꝫ. inquit. diximus hoc apud nos non bene esse declaratuz: quia scilicet. nescimus quomodo Aristoteles vtatur verbo separabile. et sic per ea que dicit in libris de anima nihil certi habetur. ¶ Sed ambiges: nam apud Auerroē valet. hec forma est separabilis diuisione. ergo est separabilis dependentia. hoc est. bene valet. hec forma non est diuisibilis per diuisionem subiecti. ergo est independēs et sepata a subiecto: et simpliciter incorruptibilis. hec sunt deducta in libro de substantia orbis. et tu quere expositionem nostram. Et sic videtur q si intellectus est separabilis diuisione: non potest intelligi dependere a materia mediante anima vel per se: quum prima separatio inferat secundam. et sic laborauit ipse ad impossibile. ¶ Dici potest vno modo q apud Auerroem incertum est an omnis anima indiuisibilis sit separata a subiecto: vt de animabus bouis et equi et ceterorum brutorum: quū sint virtutes apprehensiue. Sed posito q apud ipm illa sic se habere: sit per se notuz: saltem apud omnes nō est concessum. Nam multi concedunt animam esse indiuisibilem: et totam in toto: et totam in qualibet parte: et tamē eē dependentem a materia: vt sunt anime brutorum perfectorum: et tunc Auerroes hic loquitur quantum ad illud quod per ipsum dici potest: vel per aduersarium veritatis: vel per aliuz quemcūqꝫ. Sic ergo vult habere q per ea que scribuntur in libris de anima non satis constat qd de intellectus separatione senserit ipse.

Dubitatio.

Solutio.

¶ Preter illud qō habemus ab octauo physicorū. Nam ibi dicit q nō diuiditur ad corporis diuisionez: nec est mixtus materie. relinquitur ergo q in toto sit separabilis: et hꝫ est cōtrarium coniunctionis: et contradictio huius cōtrarietatis nō est declarata.

Cōm. 32. ¶ Docet nūc ex quo libro sciri potest intellectuz esse simpliciter diuisione et dependentia separatum: postqꝫ ex libro de anima sciri nō potest. Et videtur q sua ratio primo aspectu sit hec. primus motor est virtus indiuidua et fm eē separata a materia. Intellectus est pmus motor. ergo intellectus est virtus separata et fm esse et diuisionē a materia. huius tangit maiorē dicens. [Preter illud qō habemus ab octauo physicorum. Naz ibi dicitur q nō diuiditur ad corporis diuisionem: nec est mixtus materie] . s. depēdens in esse et conseruari ab illa. et hec est maior. et loquitur de primo motore. deinde subscribit cōclusionem

sionem.d.relinqtur ergo q in toto sit separabilis.s.diui/sione et dependentia: et hoc est ptrariu coniunctionis que dicit simpl'r insepatio et piunctio: deinde laudat se.d.et cõ/tradictio.i.solutio huius ꝯrietatis in libris de aia: et octa/uo nõ est declarata ab aliquo an me. ¶ Sed ambiges:

Qões, nã minor huius rõnis est falsa: nam intell's mãlis nõ est primus motor: quũ sit ifimus itellectuũ sepatorꝝ: vt dicit in.3.de aia.cõ.19. Scdo Ar.declarauit idiuidualitatẽ et imãlitatem pmi via motus eterni. Sz vt dicit Auer.7.pͤ phie.cõ.31. Mouit Ar.intellectũ agẽtem ponere abstra/ctũ factio vl'ium. Tertio q intell's sit sepabilis declarat per regulã traditã p de aia.s.si aliqd operũ est ppriũ con tingit separari: vt dicit Themi.et Auer.ibidẽ.cõmen.13.

Rn. ¶ Uno mõ dici põt q Auer.omittit sermonẽ de itelle/ctu mãli: et quasi incidẽter trãsit ad intellectũ agẽtem: mõ intellectus agẽs: et pmus motor sunt vnus et idẽ re et diffe rũt rõne. Nã pmus motor dicit respectu pmi mobilis: et inquãtũ per viã pmi eterni motus est deductus: dr vo i/tellectus agẽs: put est pn^m intelligibiliũ vl'ium et abstra/ctorꝝ: et sic nihil phibet minorem eẽ verã de itellectu agẽ/

Solo non placet. te. ¶ Hec expositio stare põt: sed mihi non satisfacit: qa nõdũ de intellectu agẽte: gcq̃ dixit: et pterea pclo est de

Solo Au. itellectu mãli. ¶ Melius g dici põt: q.s.Auer.declarat intẽtum a simili: hoc.s.mõ: oẽ qd mouet motu eterno: vel equiualẽti motui eterno: est simpl'r idiuiduũ et separatũ. Cui addas hãc minorem: sed intell's mãlis mouet motu eterno: vel opinione equalenti motui eterno.g est indiui duus et simpl'r separatus: maior cõstat: nã opatio sua est intelligere quod est abstractius motu celi: et sic cõclo est inducta quasi per consimilem demõstrationem: per quã et de primo motore ratiocinatus est. Et tunc perspicuum q multis vys potest demonstrari id de intellectu: et oẽs fere incidũt in vnam: et sic difficultates cessant.

¶ Adhuc ẽt qa virtus quelibet que nõ diui/dit ad corporis diuisionẽ separabilis est.

Com.33. ¶ Secũdo pncipal'r p viã positã in libro de suba orbis: idẽ arguit: et rõ sic cõponit: ois forma seu virt9 ad corpo/ris diuisionẽ indiuidua: est simpl'r sepabilis: sz itell's ma terialis est virtus ad corporis diuisionẽ idiuidua.g sim/pliciter separabilis. Hec rõ est subtil'r disputata in libro de suba orbis.et tu vide dicta nra illic.et dicta aliorꝝ.

¶ Et qui hz radices apud se: q forme inue/niunt que non hñt relationis nãm: qd cõtra/dicet esse pparationes hoc modo.

Com.34. ¶ His expeditis redit ad Ar.et ondit q dcm suũ de itel lectu mãli est falsum.s.q sit pparatio.et qsi arguit.nulla forma separata est pparatio: sed intell's est forma sepata p nũc dicta.g nõ est pparatio: hãc rõnẽ tãgit sub forͣ in/terrogatiõis.d.[Et qui hz radices apud se].s.nũc dictas: et alibi[q forme iueniunt: q nõ hñt rel'onis nãm].i.q ca rent dependẽtia a subiecto et mã: subaudi: et q itell's mã/lis est forma hꝰ.[Quid cõtradicet]dicendo sup.intelle/ctũ.[Esse pparationes]vel de nũo preparationũ.[Hoc mõ]quasi dicat nemo.et sic Alexander errat.

¶ Multo fortius cum eo qd videmus in eẽ huius pparationis: q est vna numero in oi/bus hominibus: plures tamẽ per accidens. Qd in formis nõ est materialibus: sed pter/mittamus hoc: qa alterius eget inqsitiõis in loco alio: et redeamus ad dictũ nostrum.

Com.35. ¶ Ultimo cõtra Aristo.arguit.nulla forma mãlis vel p/paratio mãlis est vna numero in hoibus: sed intell's mã/lis est vnus in oibus hoibus.g non est pparatio vel for/ma mãlis.pmo ponit minorẽ.d.[Multo fortius cum eo qd videmus in esse huius pparationis q est vna nũo in oibus hoibus: plures tñ per accñs]hec est minor: deide tãgit maiorem.d.[Qd in formis nõ est mãlib9]Hec ma ior.s.q nulla forma mãlis est vna in pluribus: deinde se excusat et remittit rẽ ad aliud tps: et sic pspicuũ est multis modis peccatũ Alex. ¶ Debes scire q intell's mãlis p essentiã est vnus nũo in hoibus oibus apud hũc: nã forͣ mãlis multiplicat inquãtũ recipit in subto quãto et extẽ so: qa vo itellectus mãlis est separatus a mã et dimẽsiõe caret causa multiplicationis: et sic ponit eũ vnũ numero: est vo plures per accñs: hoc est pp opiones diuersas de/pendẽtes a diuersis intẽtionib9 cogitatis: vel p accñs: vt colũna est dextra et sinistra ppter relationẽ in aiali: et nõ in ea: sic intell's est multus: relationib9.s.ad diuersos ho/mines. ¶ Sz iuxta hec.qa ipse multa dixit de separabi/litate: qramus an intellectus mãlis sit vnus in oib9 homi nibus. Et lz Auer.in.3.de aia.multis rõnibus: et accumu/late declarauerit itellectũ mãlem eẽ vnum nũo in oibus hoib9: in pñti loco id vnica rõne tñ amplexus est: et psi/stit in duab9 ppõnib9. Prima.oẽ separatũ a mã sm rem et eẽ est vnũ nũo in tota eius spẽ.vt p celi accepit.cõ.90.et 12.pͤ phie.cõ.49. Scda ppõ.intell's mãlis est re et esse separat9 a mã et corpore: vt in pñti loco syllogizauit. Ex ys in pͣ figura dedit q itell's mãlis est vnus nũo in tota eius spe: et in oib9 hoib9: quorꝝ est actus et forma: quẽad/modũ intell's lune in eius tota spe vna nũo est: et in oibus partibus lune vnus nũo. Id videt potissimũ argm ei9.ce/tera ei9 fundamẽta scripsimus in libro nro de itell'u: et in expõne nra de aia. Joãnes Sãdauẽsis in Auerroica fa/milia vir laudatus multa scribit in.3.de aia.et narrat ar/gumẽta oia p Auer.et etiã ꝯ eũ: et nitit satisfacere eis. Sz certe ex eius tot dicacitatib9 nõdũ accepimus: quonã pa cto itell's sit vnus nũo: et possit eẽ forͣ pluriũ loco et subie cto diuersis: ait eni Auer.p meta.cõ.31. Unũ eni nũo nõ inuenit in plurib9: et sic ꝯgregare plura ad vnũ est ipoľe. et ibidẽ.cõ.28.ingt. Unũ enim nũo nõ pdicat de plurib9: idẽ et ibidẽ.cõ.46. Ingt eni et ipoľe vt genus vl'e oib9 re/bus sit vnũ nũo: qm si ita eẽt: tũc eẽt poľe vt vnũ nume/ro eẽt in quolibet: qd est ipoľe. Tũc eni oia eẽnt vnum in actu.s.idiuiduale: et sic videt repugnãs in dictis eius ꝯfi/teri intell'm mãlẽ eẽ vnũ nũo: et in eẽ: vel pdicari de plu/ribus. Et Jo.cũ suis vbis nullibi hec declauit. Jccirco p declamus quo pacto id possit Auer.soluere. Et dicam9 p q apud ipm vnũ nũo seu idiuiduũ iterdum sumit p eo qd cũ alio pp diuersitatẽ mãe ponit in nũo: et id dr vnum nũo positiue: vt Socrates et Plato. Nã est forͣ vel com positũ pp mãm et ei9 accñtia diuersum nũo ab alio eius/dẽ spẽi et nature. Alio mõ sumit vnũ nũo puatiue: vt.12. meta.cõ.14.et est illud qd est tale puatiõe dñarũ indiui/dualiũ: qa sicut plura nũo sunt: q icludũt dñas idiuidua/les: sic vnũ nũo erit: qd caret idiuiduis differẽtys: vt mã prima est vnũ numero apud ipm: simil'r et intelligẽtia lu ne: vel cuiusuis orbis et deus dr vnum nũo. Dicimus eni Socratẽ vnũ nũo.mãm vnum nũo: et deum vnũ nũo: et certũ est q nõ eodẽ mõ id sic dicunt. ¶ Ulteri9 dõm.q vnum nũo puatiõe: est dupl'r. Uno mõ qd actu in eadem specie est plura nũo: sz poͣ vnũ nũo: vt tres aq in diuer/sis vasellis.he eni actu plures sunt: poͣ vo vnibiles: quia amotis vasellis oẽs erunt vna. Alio mõ q actu et poͣ est vnũ nũo in sui essentia: sz participatiõe efficit plura nu/mero: vt pma mã: et deus. Prima qdẽ eni mã in sui eẽn/tia caret differẽtys idiuiduis.sz põt eis pticipare: qa: sibi possunt vniri forma: e gbus põt diuersitatẽ hẽe: et id rur/

sus est duplex.quoddā:qd actu ꝛ poᵃ ꝛ eentia est vnū nūo: ꝛ cū hoc eius eē ꝛ qdditas sūt vnū simplr:ꝛ h pacto deᵒ est vnus.Deᵒ.n.est vnus nūo:qa caret dīntys idiuiduis: ꝛ actu ꝛ poᵃ:ꝛ eentia:ꝛ pticipatione:ꝛ cū h in deo idē est esse:ꝛ qdditas:indiuiduū ꝛ essentia:forma ꝛ formabile: vt dicit Aristo.aliud est qd actu est vnū in essentia:sꝫ pti/cipatione plura:ꝛ cū h eē ꝛ qdditas differūt in eo:vt mā prima. ❡ Ex ijs sumi pōt quo pacto itellꝰ mālis est vnᵒ nūo in spē:ꝛ in oībus.Dicit̄ enī vnus nūo puatiue:qa nō per inclusionē dīarū idiuiduarū.Dicit̄ scdo vnuꝫ nūo p essentiā:qa in eo idē est eē ꝛ qdditas:indiuiduū ꝛ spēs: vt deus:opꝫ enī imaginari q sicut eqnitas:si esset sepata: est tm̄ ipsa:vt Plato dicit:eēt vna nūo in spē:ꝛ in oībus equis:sic intellꝰ seu intellectualitas est tm̄ ipsa ꝛ sepata: vna qdē per essentiā ꝛ in spē:nō aliud indiuiduū ab ipsa qdditate.Et per h pspicuū pmo q intellꝰ est vnus nūo ꝛ indiuiduū equoce:silr pspicuū itellectū eē aliquo mo/do plura:iquātū pluribᵒ est actus.Nā vt sic acqrit qddā pluralitatē:vt colūna respectu aīalis dī dextra ꝛ sinistra: in se aūt nullū hoꝝ dicit.7.physicę auscultatiōis.cō.20. Imaginādū enī est ex intellꝰ māli ꝛ dianoetica parte:q apud Auer.cogitatiua dī:pficit vnā aīam:quę rōnalis dī: numerata ad corpoꝝ differētiā:lꝫ itellꝰ sit vnus. ❡ Ul/terius seqtur q intellꝰ est vnus nō minus q̄ꝫ spēs dicit̄ vna.ꝛ hoc Plato ait de ideis:ꝛ ideo nihil phibet eē vnā oīum:vt vna est eqnitas oīum equoꝝ:sic vnus intellectᵒ specie oīum hoīum:lꝫ aīę sint diuersę nūo vt diximus:et hoc nōdū vidit Joānes. ❡ Sꝫ vnū dubᵐ tm̄ restat.s.de causa huius copulatiōis.s.intellꝰ mālis ꝛ hoīs:ꝛ nos non loqmur de causa finali:nā illa apud oēs est piūctio debi/ta partiū vniuersi:quę exigit vt sit aliqd mediū iter cor/poralia ꝛ incorporalia:sed qrimus de cā effectiua pdictę copulationis.Rn̄det Joānes q nō est aliqua cā actiua nisi per accn̄s:sicut enī ignis quantū est ex pte sua semp arderet:q aūt nō ardeat mō hoc cōbustibile:ꝛ postea ar/deat:huius nō est causa effectiua nisi p accn̄s.s.respectu huius:qui cōbustibile apponit igni.ita hic.Nāliter eniꝫ intellꝰ perficit corpus humanū suo mō:ita q ex pte sua nihil deficit quin semp qdcūqꝫ corpus humanū pficeret: qa tamē non pōt corpus pficere:nisi existat in actu:ideo generās Socratē est causa per accn̄s istius copulatiōis: ꝛ nō est qrere huius aliaꝫ cām agentē:sicut aperiēs fene/strā causa illuminatiōis:ꝛ appropinquās cōbustibile cā cōbustionis.Hęc est rn̄sio Joannis in.3.de aīa.Sꝫ pace sua hęc respōsio falsa est.p generās hoīem intēdit gn̄are eū vt in specie reponit̄.2.phẏcę auscul.sed hō genitᵒ non reponitur in specie:nisi p intellectū mālē apud Auer.g per se intēdit copulationē intellꝰ mālis cum hoīe:ꝛ p cō/sequēs agēs est per se.Scdo dans p se sūmā dispōneꝫ p aliqua forma:dat per se ꝛ est agēs per se vnionis illiᵒ in mā:sed hō gn̄ans dat dianoeticaꝫ partē:quę est summa dispositio:qua intellꝰ inest homini.ergo est agens per se copulationis.Hōm g apud Arist.in libro de gn̄atiōe ani/maliū.q pater mouet ad aīam sensitiuam:cuius vltima ꝛ perfectissima pars est dianoetica:quę est media ps for/mę hoīs.Hęc quā cito est psens in materia:sibi per eēn/tiam copulat̄ intellectus:de foris.s.accedēs(vt dicit)Ex quibᵒ tota rōnalis anima cōstat:quę deīceps fit tota for/ma hominis:ꝛ per hęc saluatur generatio.nā gn̄atio ho/minis terminat̄ pmo ad hoīeꝫ:formaliter ad rōnalē ani/mam ratione vnius partis.s.dianoeticę.Et sic qcquid est causa per se animę rōnalis est causa per se illius copula/tionis:quum rōnalis anima nō sit aliud q̄ꝫ ille binarius: sꝫ intellectus:ꝛ dianoetica apud Aristo.ꝛ hęc ignorauit Joānes. ❡ Debes tamē scire q huic positioni cōtradi/ximus in libro de intellectu apertissimis demonstratio/nibus:ꝛ persoluimus rōnes pro isto viro.Et qm̄ hęc sūt tm̄ narrata:qui vult veritatem fidei:quęrat ibidem.Ibi enī declarauimus positionē hanc non male eē nūcupa/tum plasma hoc est figmentū.Sed diximus hęc quātū Phīs lꝫ ꝛ potissime contra Joānē:qui ꝛ in philosophia: ꝛ theologia(vt mihi videtur)heresiꝫauit.

❡ Et dicamus q nulla duarum sententiaruꝫ horum hominum:qui vocati sunt scientiaꝝ inquisitores de secta existentes Aristotelis de intellectu:est apud eos aliquid:quod de/neget istum intellectum materialem intelli/gere intellectus abstractos:ita vt efficiat̄ in/tellectus abstractus vnum cum eo. Com.36.

❡ Hactenus de itellectu materiali omnes q̄stiones per/terminauit:vt si sit pmo:deinde quid sit:deinceps qualis sit:hoc est quę peculiaritates siue idiotropię ac propri e/tates sibi insint:post hęc quare talis sit:nunc ad rem pro/positam cōdescendit:ac ad operis totius fineꝫ elaborare pponit.vꝫ.an intellectus materialis possit abstractos in/tellectus intelligere:ꝛ si potest:quanā via illud assequa/tur.Accepit auteꝫ pmo consensum oīum peripateticoꝝ: tam eorum qui materialē intellectum asseuerarunt esse perpetuum:q̄ꝫ cęterorum qui cum genitum esse auspica/ti sunt:nam hi omnes ꝛ si in natura eius discrepent:hac in peculiaritate conueniunt:eum.vꝫ.posse intellectus se/paratos cognoscere:ꝛ qa cognoscere est multiplex:vt p intentionem e re ipsa abstractam:ꝛ per propriam ipsius cogniti essentiam.Intellectus enim materialis res natu/rales ꝛ materię cōcretas cognoscit:ꝛ separatas ipsas na/turas:illas quidem per intentionem:quā nostri speciem vocant:separataꝫ e rebus ipsis:has xᵒ per essentias ea/rum:quꝫ ipsę sint tm̄ ipsę consistentes ac absolutę:nul/liqꝫ materię concretę:dum intellectus materialis physi/cas apprehendit res:cū illis vnum fit per intentionem e rebus ipsis separatam:dum xᵒ res absolutas cognoscit: efficitur vnum cum eis per essentiaꝫ:cogniti.vꝫ.ꝛ cogno/scentis.propter hęc subscribit.[Ita vt efficiatur intelle/ctus abstractus]quem agentem vocant[Unum cū eo] quem materialem diximus:non quidem per intentiōeꝫ: sed per vtriusqꝫ essentias.Hoc igitur est quod petit tāqꝫ consensum omnium peripateticorum.Addit etiaꝫ(Qui scientiarum inquisitores sunt)naꝫ theologi ꝛ qui practi/cis vtuntur scientijs:intellectum materialem illos intel/ligere autumant:verum nōdum quum corpori est iniun/ctus:sed ab illo exolutus:quod fit in interitu ipso hoīuꝫ: vt posterius adamussim absoluemus.

❡ Declaratū est enī q illud qd ītelligitur de abstractis non est aliud q̄ꝫ intelligere rē quę per se stat.vꝫ.intellectum agentem. Com.37.

❡ Addit(Ita vt efficiat̄ intellectus abstractus vnū cum eo)Nunc hoc declarat:naꝫ vt diximus mālis intellectᵒ intelligit res physicas:nō tm̄ efficitur per essentiā vnum cum eis:vt Empedocles credit:sed per intētionem.Naꝫ res ipsę physicę per se nō consistunt:nec sunt tm̄ ipsę:in/tellectus xᵒ agens:cęteriqꝫ intellectus exoluti:quū ipsi sint tm̄ ipsi:ac proprijs essentijs consistant:proprijs etiā essentijs cognoscent̄:hoc aūt vt diximus nihil aliud est: q̄ꝫ intellectum mālem effici per essentiā vtriusqꝫ vnum cum eis:ꝛ ppterea inquit.[Declaratum est enim q illud qd intelligitur de abstractis non est aliud q̄ꝫ intelligere rē:quę per se stat.vꝫ.intellectū agentem]qui est ipse tm̄ ipse:ꝛ

ipse:ꝛ ita si intelligens efficitur vnum cũ re cognita:hac in cognitione efficietur vnum per essentiam:non autem per intentionem e re ipsa abstracta decisam:quũ mini me decidi possit:quum ipsa sit cõsistens:tm̃qꝫ ipsa.

¶ Et iste itellectus mãlis si est substãtia ęter na:vt expositores oẽs testãtur:nõ est impos sibile ei intelligere rem ęternã. Et si est p̃pa ratio solũ:vt dicit Alexander:non inueniť ratio p quã ꝺnegari possit:quin efficiať ęter num:veluti Auẽnasar fatetur.

Com.38. ¶ Quia accepit vtrosqꝫ.vz.ponẽtes mãlem intellectum ęternũ:ꝛ ponẽtes eum genitum corruptibilemqꝫ asseue rasse eũ posse cognoscere exolutum intellectũ:hoc expo nit addens discrimẽ vtriusqꝫ in sectis. Ponẽtes nãqꝫ eum ęternũ:duo fatentur:ꝛ ꝙ possit absolutos intellectus co gnoscere:ꝛ ꝙ nõ opus sit vt non ęternum fiat ęternum. Naꝫ ipse sui idiotropia ac essentia ęternus est:ponentes ꝟo eum genitum:duo etiã autumãt vel cogũtur dicere: ꝛ ꝙ ipse absolutos cognoscat intellectus:ꝛ ꝙ nõ ęternuꝫ efficiatur ęternuꝫ:qð hac ratiõe accipias:cognoscẽs vnũ fit cũ cognito:vt ꝯsensu oĩum accepit:qð autem fit vnum cum ęterno:opus est vt ęternitateꝫ adipiscatur:aliter nõ vnuꝫ:sed diuersa ꝛ disiũcta fieret:qua e re si illa ipsa ma terialis ꝛ caduca p̃paratio intellectũ ęternum agentem vz.app̄hendat:quuꝫ opus sit:vt ęternitateꝫ adipiscatur: eo ꝙ cũ illo vnum fit per essentiaꝫ:erit consentaneuꝫ vt non ęternũ efficiatur ęternum:qð Auẽnasar ꝯcedit. No stri catholici ꝯtingentẽ a se nãm effici ab alio ęternã po nũt:rõnalis enim aia quuꝫ a se sic cõtingẽs:qa cepit eẽ: a deo ipso ęternitateꝫ adepta est:imo ꝛ Auicẽna ꝛ Plato multis accumulatis rõnibus id approbarunt:nos ꝟo in cõmẽtarꝭs nostris de cęlo rẽ hãc absoluimus:nunc satis ad rem ipsaꝫ accepisse sit peripateticos illud denegasse: ad quoꝝ mẽtẽ hęc Auer. scribit:quę dicit clara sunt.

¶ Credo aũt ꝙ hoc ideo opinatꝰ est Auẽna sar:qa credidit intellectũ mãlẽ eẽ substãtiaꝫ possibilem nouam ac corruptibilem.

Com.39. ¶ Duo cõcessit Auẽnasar:et ꝙ intellectus mãlis nõ pos sit absolutos app̄hendere intellectus:ꝛ ꝙ si appręhẽdit: corruptibile efficitur ęternum. subscribit nũc totius con cessi fundamẽtum:ꝛ voluit hoc idcirco eẽ:qa ipse mãleꝫ intellectũ subam opinatus est possibileꝫ eẽ nouã ac cor ruptibilem:e fundamẽto eni eiusmodi seqtur vel corru ptibile effici ęternũ:vel mãleꝫ intellectũ nullo mõ ęter nos intellectus app̄hensurũ fore. reꝫ hãc entbymemaqꝫ eiusmodi cõtra eos qui mãlẽ existimãt eẽ corruptibileꝫ Auerro. ipse in cõmẽtarꝭs tertꝭ libri de aia. cõmen.36. reassumpsit. vbi reꝫ graueꝫ fecimus:nam ita sequeť vbi intellectus res caducas contuebiť:nam quuꝫ cognoscẽs vnuꝫ fiat cum re ipsa cognita:ipse quoqꝫ fiet corruptibi lis ac caducus:vt eniꝫ ad hoc vt ęternos app̄hendat:red ditur ęternus:ita vbi ęternus sit:si res caducas intuebi tur. caducus fiet. ¶ Debes scire intellectã rem ipsumqꝫ intellectũ effici vnum:interdũ simpliciter:vt in p̃mo mo tore:vbi intellectio est per essentiam rei intellectę. inter dũ ꝰm formã:vbi intellectus inferiores cũ supiori vnuꝫ fit:intell's eni lunç agẽtem ꝛ p̃mũ intellectum app̄hẽdit: non qdem per accñs:sed p eẽntiã superioris:silr ꝛ intelle ctus mãlis res mãles app̄hendit per intentiones vl'es a mã decisas:ꝛ nõ per essentiã rei mãlis:sed per intẽtionẽ eius:fit aũt intellectus mãlis cũ re intellecta vnũ forma ac cõpositiõe quadã intẽtioli. Tũc solutio perspicua:in tellectus enim mãlis res mãles ꝛ caducas ꝯtuetur:sꝫ nõ modo caduco:sed per intentiones vl'es ęternas:rõnesqꝫ abstractas:vbi eni res ipsas caducas:vt caducę sunt:ap prębenderet:proculdubio efficeretur corruptibilis:ꝛ ita ratio tacta nihil ad rem nostram.

¶ Et h' est obliuio ꝛ error:nã oẽs Phos cõ cordari vides vltimã aię hoĩs beatitudineꝫ eẽ in app̄hendẽdo abstractos intellectus.

¶ Duo ꝯcessit Auẽnasar:ꝛ ꝙ itell's mãlis nõ sit capax i tellectionis beatificę:hoc est nõ possit itellectus abstra ctos app̄hẽdere:ꝛ ꝙ idcirco hoc est:qa intell's mãlis ca ducus est:ꝛ corruptibilis. ¶ Contra hęc obycit Auerro. omittẽs scõm. ꝛ p̃mũ refellens per ꝯsensuꝫ oĩuꝫ Phorũ. Nam oẽs Phi cõuenere animaꝫ rõnalem beari vltima ac extima fęlicitate in app̄hẽsione itellectuũ separatoꝝ. Com.40.

¶ Animaduersiõe dignũ etiã Epicurũ cum Auẽnasare sensisse rõnaleꝫ aiaꝫ nec posse ęternos apprębẽdere in tellectus:nec ea quę intelligit esse ęterna. Moueť ad reꝫ hanc rõne hac. ꝙ solis lumen oculum interimit:sic ratio ęterna per se lucida ac intellecta mẽtẽ supexcedit:ꝛ sup excedẽdo eaꝫ extinguit. Itẽqꝫ ꝛ 2m hac rõne affirmat:ꝙ res apprębense esse incipiant:quãdo pariunť:ꝛ desinãt: quãdo obliuioni traduñť. Cuius ẽt sectę Alpharabiũ eẽ ferunt eisdeꝫ rõnibꝰ motũ. Academici ꝟo ꝛ stoici rõna lem animam posse beari:ꝛ in re diuina:hoc est in dei co gnitione perfectissima:ꝛ sentiunt ꝛ probant:vt Plotinus ille pluribus rationibus cõfirmat. Zoroaster ꝟo ꝛ Or pheus cecinerunt rationalem animaꝫ beari posse ꝛ in re diuina:sed non qdem a se:ꝛ ex ꝓpria capacitate ꝛ ꝓprꝭs peculiaritatibus:sed inquãtum paterna mens iserit ani mabus coniecturabilia signa:ꝓpter qð Orpheus ingt. Omnia ꝓmetheo p̃ma natura indidit. Architas ꝟo ille tarẽtinus in eo libro quẽ de sapientia cõscripsit cum his idẽ sentiens:ingt hoĩem sapiẽtissimum oĩum animãtiuꝫ creatum fuisse:porro vt deus rerum oĩuꝫ notiones infu derit:per quas mente simulacra rerũ non aliter ꝓcreare possit:ꝙ̃ ore per linguã rerũ nomina fingere. Peripate tici ꝟo:quorum princeps fuit Aristo. rationalem animã beari posse nõ ambigũt. sed in quo:an in re ęterna:an in re corruptibili:ꝛ si in re ęterna:vtrũ ꝓprꝭs viribus:an e superiori potẽtia:ꝛ quo ordine:quaue via:posteriꝰ adde mus. Nunc ꝟo illud accepisse ex oĩum fere ꝯsensu sat sit rõnalem aiam:ꝛ hoĩem per rõnalem aiam beari posse: ꝛ hoc in app̄hensione diuinoruꝫ intellectuũ:ꝛ maxĩe pri mi:quem agẽtem intellectũ:vel deum vocamus.

¶ Et quidem vides ꝙ Alexãder posuit hoc in vno libro suorum:ac si per se notuꝫ esset. Et Themistius in hoc dicit verbum abbre uiatuꝫ:credens illud esse in hoc sufficiens:si intellectus qui est in nobis itelligit id qð nõ est intellectus per se:multo magis id quod est intellectus per se.

¶ Accepit tãꝙ̃ per se notum intellectum materialeꝫ ho mini vnitum posse quãdoqꝫ itellectus separatos cogno scere:ꝛ hoc per cõsensum oĩum Phorum. Nunc illð cõ firmat auctoritate Alexandri ꝛ Themistꝭ. Alexãdri q dem:qa in eo libro quem de intellectu cõscripsit:accipit tãꝙ̃ per se notum:materialem intellectum posse apprę hendere abstractum. Themistꝭ ꝟo:qa.3.li.o suo de aia. capite.51. ad hoc probandũ vtebatur ratiõe a minori ad maius:quę ratio solũ aptari solet his in conclusionibus: quę sunt petitiones:vel postulationes. aut suppositiões. Com.41.

Inqt eniȝ ibi.qui naturas materiales intelligit in cernendo ⁊ remoliendo materiam:longe facilius intelligat necesse est quę per se abstracta dispendiuȝ huius operę nobis remittunt.¶ Animaduersiōe dignum intelligibilia esse dupliciter:⁊ quę per eorū naturas sunt e materia separata:ēt nullo exterius separante:vt deus ⁊ cęterę intelligentię:quas vulgus angelos vocat:hę enim naturę per se e materia separatę abstractę:ac disiunctę sunt:⁊ hę vocantur per se intellectus ⁊ intelligētes.Alię sunt quę suis naturis ⁊ p se in materia cōcernuntur:ac imiscentur:sed e nostro intellectu efficiūtur abstractę:⁊ hę qdem per se intellectus nō sunt:sed res intelligibiles:per accidēs vero intellectus:pro quanto ijs mediātibus rationalis anima: quę in nobis est res māles apphendit.¶ Ex his pperspicuū est rōnalē aiam:vel intellectum materialem homini nāliter copulatum posse itellectus separatos per se intelligere.Tuȝ.vȝ.auctoritate Alexādri.Tum vel maxime.qa Themistius vtitur demōstratiōe vel loco dialectico:quo sapiētes vti solent in petitionib⁹ vel suppositionibus:vt Auer.tradit in.z.auscultatiōis physicę.Hāc quoq; rem Pithagoras noster ijs verbis absoluit.o.sed tu cōfide:qm̄ diuinuȝ genus est hoibus:quibus sacra nā proferendo in lucem omnia monstrat:quibus in verbis Pithagoras rem ex fide ac suppositiōe persuadet:quod nisi certum ⁊ per se notum eēt:id non egisset.

¶ Et huic si vellem possem quodā mō ɔdictionis cōtradicere.Nā sol est magis apparēs aliquo apparenti:⁊ vtplurimū ab hn̄tibus visum magis q̄ aliud quid apparēs apprehendi debet:⁊ cuȝ hoc vespertilionis visus ipm minime apphendit:cōprehendens tn̄ quędā minus visu comprehensibilia.

Com.42. ¶ Obijcit Auer.Themistij signo in simili forma:est enī regula logica.vȝ.argumentū per se tenet in oībus similibus.vt in pmo auscultationis tradit:⁊ hoc logici aiūt ɔsequentia per se bona ⁊ formalis est quę tenet per se:⁊ qlibet sibi similis in forma est bona.arguit mō sic.inter cętera visilia sol est magis visilis:debetq; a videntib⁹ magis spectari atq; videri:⁊ tamen vespertilionis visus minus ipm aspicit:qui tamen minus visilia quędam apprehendit:posset igitur contorqueri syllogismus sic: oculus vespertiliōis apprehēdit minus visilia:igitur magis visilia:⁊ ita soleȝ.hęc ɔsequentia non valet.igitur ⁊ illa minime.Alij obijciunt ⁊ magis ad rem:nā intellectus materialis eo inferior est intellectu agēte φ genera imaterialia hic non attingit:ille attingat. Ex hoc arguunt.intellectus materialis si posset intelligere intellectus separatos non differret ab intellectu agente:hoc videtur dissonuȝ: quare ⁊ spe nullo mō illos apprehēdet.¶ Sȝ hac in re ambiges.naȝ Auerro.pluribus in locis sui tertij de aīa. rōne hac vtitur tāq̄ firma:modo ait hāc esse confutabilem:vel igitur ibi errauit vel hic.¶ Animaduersiōe dignum rōnem Themistij esse firmam duobus petitis.p φ intelligibilia ⁊ intellectus agens eiusdem sunt ratiōis participatiue.Nam intellectus agens p se ⁊ non ab alio est talis.hęc est intelligibilis:res intelligibiles sunt qdeȝ per se obscenę ac obnoxię intellectioni: per accidens vero ⁊ ratione intellectus agentis intelligibiles. igitur intelligibilitas vtrisq; competit:intellectui agenti quidem per se:rebus materialibus vero participatiue:⁊ quasi per accidens.Petit secūdo.φ intellectus materialis apprehēdit res materiales sensiles.inquātum participāt essentia ⁊ peculiaritate intellectus agentis:qd lumen vocant.Ad hoc laborauit Aristo.3.de anima.ponens ex re hac intellectus agentis necessitatem:si enim res materiales intelligi possint non vt peculiaritate intellectus agētis participarent:frustra esset agēs intellectus.Ex ijs cōponitur ratio sic:virtus apphendens aliquid sub rōne alicuius:⁊ inquantū participat alio:magis apprehendit illud:hanc recipit omnis Phs.Sed intellectus potentię apprehendit res materiales inquantuȝ illę participant essentia intellectus agētis:igitur aptus est magis apphēdere agentem intellectuȝ.Obiectio Auerrois non est ad rem:pmo qa oculus vespertilionis est fatigabilis a visilibus: visionibusq; ipsis:intellectus videtur mālis:nec fatigabilis:nec resolubilis.Secundo.qa visilia ⁊ calores nō sūt colores participādo luce:vt existimabat Auēpace:est.n. lumē magis necessarium propter medium:q̄ pp̄ter colores:vt dicit Auerroes.Intelligibilia vero sunt eiusmodi propter intellectum.Intellectus enim agens ponitur vt faciat potētia intelligibilia actu intellecta.non igit̄ opus est.si vespertilionis oculus quędam apprehēdit visilia: vt maxime visilia apprehēdat.Tuȝ qa fatigabilis.Tuȝ qa minus visilia non sunt talia pp̄ter soleȝ.argumentuȝ igitur non est in sibi simili in forma.Scōm soluit Themistius.3.de anima.cap.51.o.Nō eniȝ eo inferior est intellectus potētię intellectu agente:φ genera imaterialia hic non attingat:ille attingat:sed eo:φ hic nō semper attingit:nec semp intelligit.ille semper attigit ⁊ semper intelligit:⁊ sic perspicuuȝ illam non esse differentiaȝ:vt putat arguens.φ igitur Auerro.3.de anima. approbet rationem Themistij.id fecit asseuerāter.Oz vero hic ambigat:hoc fecit ad curiositatem magis.

¶ Philosophus auteȝ pmisit in libro de aīa tētare hanc questionem:veruȝ nūq̄ inueni solutionem in aliquo suoruȝ librorum.Sȝ inueni in quodā Alexandri libro viā vnā demōstratiuā:vbi credit eam mouisse Phm ad inueniendam eiusmodi apphensionem ⁊ intell's huiusmodi ɔiūctionē:⁊ est vt supra dixi:⁊ quēadmodū hic melius repetam.

¶ Auerroes ɔsensui omnium non vult acquescere:idcirco nūc resumere vult demōstrationes:quibus expositores possibilitatem cōtinuationis intellectus materialis cum agente probare enitebantur.pmo tamen resumit causaȝ tanti laboris:⁊ ait.causaȝ esse φ Aristo.qōnem hanc mouit tertio libro de anima.o.Utrum autem cōtingit aliqd separatorum intelligere ipsum existentem nō separatuȝ a magnitudine aut non:considerādū posterius.Ecce φ questioneȝ tētauit:solutionem vero distulit ad tempus:ait tamē solutionem q̄stionis se nullibi reperisse:⁊ hęc fuit causa dīę ⁊ laboris apud expositores:⁊ inde se iuuare.p ponit cū demōstrationib⁹:q̄s Alex.accurate elaborauit: lȝ superius eam tetigit:dū verbuȝ Themistij abbreuiatuȝ accepit:tamē nunc altiori sermone rem assequitur. Sed cur Arist.qōnem tetigit:solutionem vero tacuit:nostri varia sibi plasmata elaborarunt:quidam enim:satis recentiores Aristotelem qōnis solutionem ignorasse ferūt:idcirco eam prętermisit ⁊ hic ⁊ cęteris in libris.Hęc mordax ⁊ temulenta solutio non est digna nostra accusatiōe. Alij magis moderati vt Alpharabius aiunt questionem hanc persoluisse Aristo.10.libro ethicorum.ibi enim felicitatem esse speculationem ⁊ sūmam fęlicitateȝ rei fęlicissimę speculationē scribit.Qd minime nobis placet:primo qa Aristo.loquitur de fęlicitate morali:secūdo dato φ de diuina fęlicitate loqueretur:nō habemus ab eo ibi Com.43.

quo pacto

quo pacto intellectus materialis magnitudinez ꝛ corpori copulatus possit res simpliciter e magnitudine ꝛ corpore abstractas intelligere. Est enĩ duplex nobis difficultas: ꝛ de possibilitate intellectionis: ꝛ de modo ac methodo perueniendi ad rem ipsaz. Nos vero dicimus Aristo. partim supposuisse: partiz docuisse: petit enim intellectũ materialem suapte natura posse intelligere res simpliciter separatas: nam hoc habet: eo ipso ꝙ cõstat ipsum eẽ suapte natura imixtum atqꝫ a sordibus materię vacuũ: idcirco rem hanc petit vt per se perspicuũ. Ambigit aũt vtrũ ipse quum sit in corpore ac magnitudie possit illas apphendere: ꝛ quomodo hanc rem dicimus Aristo. enucleasse. 12. primę phię: ibi eniz cõmuniter de omnibꝰ intellectibus separatis: qui conueniunt in specie separationis declarauit ꝛ possibilitatem continuationis. ꝛ moduz adeptionis. Queadmodum enim de anima cęli declarauit ipsaz beari in intelligendo primaz formam per essentiam p̃mę formę: nam ꝛ est anima: ꝛ est intellectus: inq̃tum anima mouet cęluz: ac opiniones animales facit: inquantum intellectus intelligit superiores per essentiam primę ꝛ cęterarũ: sic rationalis anima per partẽ dianoeticam ex semine traductaz exercet opera animę ꝛ sentit: per partem intellectiuaz: quaz materialẽ intellectum vocamus: intelligit superiores res per essentiam earum: ait tamẽ esse diuaz: nã in illis ęternis corporibꝰ fęlicitas illa optima est semp: qa est per essentiã superioris: ꝛ nõ post adeptionez intellectus speculatiui: in nobis vero puo tempore durat. quia est post adeptionem speculatiui intellectus: ꝛ in corpore caduco: vnde hęc sunt Arist. verba: deductio autez est qualis optima paruo tempore nobis: sic enim semper illud est: nobis quidẽ enĩ impossibile. Ecce quomõ Aristo. cõiter de omnibus ꝛ de homine idez tradit. ponit ꝛ differentiã tñ quo ad fęlicitatis perdurationẽ: ꝛ his in verbis q̃stio ꝛ q̃stionis solutio ꝯstãt. Auerro. autẽ ait se nullo in Aristo. volumine q̃stionem solutã reperisse: quod intelligo diffuse ꝛ speciatim: generatim tñ iam habes ꝛ locum ꝛ librum: dum eniz de cũctis loquit̃ intellectibus: verbuz subscripsit: e quo quis percipe põt se loquutuz fuisse etiam ꝛ de intellectu humano.

¶ Dicit nãqꝫ: scis ꝙ cõparatio itelligibilis ad intellectum est vna ꝛ eadem in hoc: sicut sensati ad sensuz: ꝛ hoc quasi notum est per se: ꝛ manifestuz est ꝙ sensus in tribus consistit: vnum est recipiens: ꝛ hoc est membruz sensitiuum. Aliud est receptuz in eo. vz. sensibilis virtus fixa in membro sensitiuo. Tertium est motor: qui sentitur in actu. vz. extra animam: vt lux in visu. Similiter hęc tria in intellectu reperiri debẽt: intellectus recipiẽs vt intell's mãlis. Intellectus receptus vt intelligibile: qd̃ est speculatiuuz acq̃sitũ: ꝛ intellectus motor ꝛ agens: vt abstractus.

Com. 44. ¶ Nunc Alexan. aphrodisẏ viam ꝛ syllogismum ordinatiz explicare enititur: syllogizat tamen p̃mo ꝙ materialis intellectus potest recipere agentez abstractum: ꝛ arguit sic. vti sensus ad sensibile: ita intellectus materialis ad intellectũ agentez abstractum: sed sensus potest recipere sensibile: igitur intellectus materialis põt recipere abstractum. Huius p̃mo accepit maiorẽ. secũda ibi. [Et manifestuz] tangit vim minoris. tertia ibi [Silr̃ concludit conclusionez] [Et sermo ꝑspicuus. Debes scire ꝙ forma sensibilis: quę apud Auerro. intẽtio sensibilis appellatur: apud latinos vero spẽs sensibilis: quãdoqꝫ virtus sensibilis fixa: hoc est recepta in mẽbro appellatur: est enim virtus pro quãto est ratio: qua mediante sensile sentitur.

¶ Sed ambiges ꝛ rationabiliter. primo ꝙ intellectus speculatiuus nõ est similis intẽtioni sensibili: naz illa est ratio sentiẽdi sensilia: ipsa tamen non sentitur: sed intellectus speculatiuus: hoc est res materiales appręhẽsę sunt rationes intelligendi intellectuz abstractuz ꝛ intellectę: ꝛ tũc maior falsa est: qa non eodem modo est in sensu: hoc est sensatiõe: ꝛ intellectu: hoc est itellectiõe respectu agẽtis abstracti: pręterea hęc maior falsa est: quia intẽtiões sensibiles deriuantur ab ipsis sensibilibus: vt simulacra ex ꝓpriẏs similibus: sed intellectus speculatiuus nõ deriuatur ab agente vt simulacruz eius: ꝛ ita maior omnino falsa est. ¶ Circa hęc aiaduersione dignũ est ꝙ similitudo illa debꝫ sic intelligi ꝙ in sensu: hoc est sensatiõe tria sunt: sensoriuz ipsuz. in quo potentia sentiendi continet̃: ꝛ recepta in illo: hoc est colores: qui non quidez subiectiue in sensorio recipiuntur: vt accñtia in materia ꝛ subiecto: sed intentionaliter. vt perfectiones in pfectibili: ꝛ lux seu lumen: qd̃ est motor in actu: hoc est qd̃ loco agentis accipitur: naz colores illi intentionaliter recipiuntur in sensorio rõne lucis seu luminis: siue lumẽ illõ colores actuet. vt Auẽpace inquit. siue mediuz disponat ꝛ sensorium. vt Auerro. Siliter ꝛ in ipsa intellectione tria sunt: materialis. vz. intellectus speculatiuus qui intelligitur: ꝛ abstractus ratione cuius tãq̃ agẽtis intellectio fit. ¶ Ulterius debes scire ꝙ sensus est in potentia ad colores ꝛ ad lucẽ: ad colores quidem: vt ad formas perfectiuas: ꝛ potentia (vt ita loquar) materię ad formam. ad lucem vero vti ad agentem ꝛ motorem: ꝛ (vt ita loquar) potentia materię ad agens: potest tamen sensorium esse in potentia ad sensilia ꝛ ad lucez eadez specie potentię: sed ordine quodã: nam primo ad colores: ꝛ secundo: hoc est mediantibꝰ coloribus ad lucez: naz quantuz sensoriuz appręhendit de sensilibus: tantum ꝛ de luce: ita vt si omnia sensilia apphenderet: ꝛ ipsaz lucem totã appręhenderet: ꝛ ita perspicuũ est lucem in principio sensorio cõparari vt agens: in fine vero vt forma. Sili ratione ꝛ in ipsa intellectione: nã materialis intellectus ad agentẽ abstractuz est in potentia receptiua potentię. vz. materię ad agentem. ad speculatiuũ intellectũ vero potẽtia materię ad formaz. ¶ Sed quoniã quãtuz plus mãlis de speculatiuo recipit: tantuz plus ꝛ de agẽte: fiet vt in principio abstractus intell's: vt agens cõparetur materiali intellectui: in fine vero vt forma: ꝛ hęc est fęlicitas. Ex ẏs cõponit̃ ratiocinatio Auer. vt sensorium ad lucem: ita mãlis intellectus ad motorez abstractũ: hęc maior perspicua est nũc ex his q̃ dixi. Sꝫ sensoriuz est in potentia ad lucez: in principio quidẽ potentia materię ad agẽs. in fine vero potẽtia materię ad formaz. igit̃ intellectus materialis est in potentia ad abstractuz: in principio quidem potentia materię ad agẽs: in fine vero potentia materię ad formaz. rationes dictę nullę sunt ad rem vt perspicuum est per nunc dicta. Hoc dic̃ in li. 2. de ite[a]. capite. 30. ꝛ Au. 36. cõ. 3. de aia.

¶ Hac quidez declarata propositiõe necessaria: cõiungitur debite alia huic. vz. ꝙ si sensorium potentiã habet recipiendi sensibile: qd̃ in actu est: licitũ est similr̃ vt intellectus: qui in potẽtia est: debeat in se habere potentiam recipiendi intellectũ: qui est in actu: qui sensato ipsi comparatur.

¶ Erat p̃mus syllogismus iste: vt sensus in sensatione: ita Com. 45.

intellectus in intellectiõe:sed tria sunt in sensu pro sensatione:igitur ⁊ tria in intellectu pro itellectione:⁊ qm̃ vni maiori possunt plures subaccipi miores:ad diuersas tñ cõclusiones:vt.2.prioꝝ colligit̃:accipit nũc scdã3 minorem ad secũdam ꝯclusionem:ita vt totus syll's replicet̃: vt sensus ad lucem in sensatione:ita intellectus in intellectione ad abstractum intellectum:sed sensorium:siue sensus est in potentia ad lucẽ.in principio qdẽ potẽtia mãe ad agentem:in fine potẽtia materię ad formã:igit̃ ⁊ materialis intellectus ad abstractum quidem in potẽtia est in principio quidem potentia materię ad agentem:in fine ꝟo potentia materię ad formaȝ.Nã intellectus agẽs abstractus cõparat̃ sensato actu:hoc est luci:est eni apõ Auerroẽ duplex:imo triplex agẽs intellectus:vnus qdẽ vt organum:cuiusmodi sunt propositiones cõparatione conclusionum:⁊ hic intellectus in habitu apud eum appellatur alius quasi lumen:⁊ est vis seu potentia:seu gradus:quo intellectus mãlis recedit a non gradu entium: acceditq; ad sũmum entium:qui gradus est motor proximus respectu intellectus speculatiui:⁊ hic intellectus agẽs itrinsecus est:est ⁊ terti⁹ itellectus agẽs quasi lux:et est deus benedictus:nam vt a luce lumen.sic a deo intellectus agens intrinsecus:⁊ vt sol ⁊ homo hominem generant:ita intellectus agens vt lux:⁊ intellectus agens:vt lumen procreant intellectum speculatiuum:⁊ hoc mediãte intellectu in habitu:vt sol ⁊ homo hominẽ ꝯdunt mediante dispositione mãli:bene igitur ait Auerro.ꝙ intellectus:qui est fęlicitas hominis est similis luci:naȝ ille intellectus est primus motor in natura deus: ⁊ ita habet ꝙ intellectus materialis est in potentia ad intellectum agentem abstractum:qui luci est persimilis:est quidem in potentia aliter quidem in principio:aliter ꝟo in fine: quod erat intentum.

¶ Et quũ ꝯiũgitur huic vna propositio: cuius certitudinẽ oẽs confirmant.vȝ.ꝙ omne qd̃ in potentia est ad aliquid:idubitãter accidit in actu aliquo tẽpore:⁊ hoc specie aut genere:⁊ hoc est necessariũ:cui nullus contradicit:⁊ quuȝ itellectus mãlis in se potentia habeat itellm̃ abstractũ:necessario oriet̃ ex his:vt in actu reducat̃ aliquo tẽpore.

Com.46. ¶ Hactenus accepit minorem pręsentis principalis syllogismi.videlicet hanc.intellectus materialis est in potentia ad intellectum agentem abstractuȝ:cui addo hãc maiorem:vt ipse addit.vȝ.Sed omne qd̃ est in potentia ad aliquid:aliquo tempore exibit in actum illius:dabit̃ conclusio nostra.vȝ.ꝙ intellectus materialis ⁊ nos mediante intellectu materiali aliquo tempore exibimus in actũ receptionis intellectus agentis abstracti:⁊ hoc quãdo nobis comparabitur vt forma:⁊ hic gradus est status fęlicitatis apud peripateticos.¶ Animaduersione dignuȝ ꝙ omne possibile si reducitur in actuȝ in genere:reducit̃ in actum in specie:nam nihil est in genere:quod nõ fit in specie:⁊ qd̃ in specie reducitur:opus est:vt in idiuiduo ẽt reducatur:nam qd̃ in specie cõtinetur:⁊ in aliquo indiuiduoruȝ contineri necesse est:vt scripsimus in topicis.addit tamen hęc:qa non opus est:vt reducatur in omnibus indiuiduis spẽi vel speciebus generis.Non eniȝ potẽtia est ociosa ꝑpter hęc.¶ Ulterius.animaduersiõe dignũ: vt pmo prioꝝ scripsimus:⁊.2.peri hermenias:triplex eẽ genus entis:aliud quidẽ possibile:aliud in esse:aliud necessario in eẽ.Differũt autẽ hoc modo:nam in esse:⁊ possibile subordinantur:naȝ omne in esse est possibile possitum in actu:vt Aristo.inquit ibidem.Possibile ꝟo est in esse posituȝ in potentia:qd̃ quandoq; ponetur in actu:idcirco opus est:vt in esse quãdoq; fuerit possibile:ꝯtra ẽt possibile quandoq; sit vel fiet in actu.Necessario ꝟo in esse:est quod vel est ⁊ nõ põt nõ esse:vel nõ est:⁊ nõ põt esse:idcirco distiguit̃ ꝯtra possibile oino:bene igitur ⁊ logice dixit Auerro.si intellectus materialis potest recipe agentem:quãdoq; recipiet.Naȝ possibile nihil aliud est nisi in esse quãdoq; posituȝ in actu:⁊ hęc quidem Alexã. ratiocinatio(si bene obseruetur)est efficax:satisq;.etiaȝ ⁊ ad Aristo.mentem.¶ Sed ambiges.naȝ aduersarij cõcederent rem totam:intellectus enim materialis vel rationalis anima mediante intellectu materiali quandoq; recipiet intellectum abstractum:hoc est intelliget deum: sed nos hoies nũq̃:qa hoc est possibile aiꝯ:nobis autem impossibile:nisi forte dicamus cuȝ nr̃is catholicis.ß.vȝ. fieri in patria:⁊ duȝ resurgemus.Scd̃o dicẽt ꝙ itellect⁹ materialis non ita se hȝ comparatione dei:vt sensorium comparatiõe lucis:nam lux continetur sub genere sensibilium a visu.sed deus non sub genere.intelligibilium a materiali intellectu:qa mãlis itellectus nil aliud appręhendit:nisi qdditatem rei materialis:vel habẽs quidditatem talem:⁊ ꝑpterea aiunt intellectum mãlem posse apphendere deum:vt continetur sub quidditate rei materialis:hoc est a posteriori per effectus:⁊ nõ per essentiã illius.Tertio dicent etiam ꝙ posito ꝙ rõnalis anima sit nata copulari deo per essentiaȝ dei:hoc non erit speculatiuo intellectu mediante:sed mediante virtute heroica:q̃ ipsa rõnalis aia tota fit capax fęlicitatis:vt dicit Arist.in ethicorum libro.7.quod catholici nostri approbant:naȝ mediantibus virtutibus:quę merita vocant:aiunt rõnalem animam mereri beatitudinem:lȝ a deo volente prębeatur:⁊ maxime hoc videt̃ veruȝ esse:qa tunc pueri nõ essent capaces fęlicitatis:similiter ⁊ mulieres minime capaces:nam puer intellectuȝ speculatiuum perfectuȝ non habet:mulieri ꝟo non conuenit.vt politicoꝝ libro Arist. docet.Ambiguitates has soluemus copiose in libro de intellectu:nũc ꝟo raptim quãtum expositio expostulat: de his trãsigamus:⁊ pmo dicimus ꝙ omne possibile intellectui est possibile homini mediãte intellectu:scd̃o dicimus ꝙ deus est intelligibilis ab intellectu humano ꝑ essentiam dei:qd̃ theologi vocant intellectionem intuitiuam.tertio ꝙ mediante intellectu speculatiuo deus per essentiã est intelligibilis.⁊ mediante virtute heroica acq sibilis:vel non sine virtute heroica.¶ Quantum ad primum arguimus illud.pmo qa qcquid est possibile motori vt motor:est possibile instrumento vt instrumentuȝ ęquatuȝ illi.Scd̃o.qcquid est possibile perfectioni vt ꝑfectio:est possibile perfectibili vt perfectibile ab illa ꝑfectione:nam perfectibile ⁊ perfectio ęquantur:non enim ad minus se extendit perfectibile q̃ eius ęquata ꝑfectio: ex ijs patet omne possibile itellectui esse possibile homini:pmo ꝙ intellectus est vt motor:⁊ homo vt instrumentum apud Platonẽ:scd̃o qa intellectus vt ꝑfectio:hõ est perfectibile.Accedit ad hęc ꝙ intellectus est pma perfectio:intelligere qd̃cunq; intelligibile est postrema perfectio.quare si intellectus est vnibilis homini ꝭm eẽntiaȝ: erit ⁊ vnibilis ꝭm postremaȝ perfectionẽ:hoc est ꝭm intellectioneȝ cuiuscũq; intelligibilis:quare si intellectus: vt intellectus potest deum per essentiam intelligere:hõ etiã mediante intellectu deũ per essentiã appręhendere poterit:quemadmodum possibile recipi in superficie: possit ⁊ recipi in corpore:⁊ per hoc tollitur prima ambiguitas.scd̃m probant quidam subtilissimi theologi ex ß ꝙ in deo accepto ꝭm essentiaȝ saluatur omnis ratio pri

mi obiecti

mi obiecti intellectus.v3.entis:nã in cognitione eius vl'i nõ potest saluari:qa imperfecta:quare intellectus est capax illius intellectionis:sed hęc ratio est ambigua:pmo qa nõdum p3 apud Arist.ens inq̃tu3 ens esse pmũ obtũ intellectus:an ens quantũ ad mãlia tm̃:scõo qa simili ratione pbarem q intellectus est capax intelligere indiuiduũ sub rõne particulari:qđ Aristo.nõ cõpetit.Themistius igit̃ aliter probat:ois facultas intelligẽs aliquid ,pter aliquã rõnem intelligendi:põt intelligere omne id in quo ratio illa pfectissime saluat̃:sed intellectus mãlis intelligit vl'ia ,pter rõnẽ abstractionis:igit̃ magis illas subas:in qbus magis saluatur rõ abstractiõis:sed hęc rõ probat possibilitatẽ cõprehẽsionis:non qdem dei p eẽntiam:sed alijs rõnibus:idcirco filius Auer.in tractatu de intellectu ,pbat hoc per viã desiderij.Nã nos sũmo ope nã scire desideramus subas separatas per eẽntiã:ꝛ quu3 desideriũ nãle nõ sit frustra:igit̃ quãdoq; itelligemus illas per essentia3.Nec hęc rõ videt̃ valere.pmo qa dicet aduersarius:vel itelligit̃ de desiderio nãli:vl' pro desiderio rõnali:si pmu3 d3 ,pbari q tale insit homini:si de rõnali:quu3 intelligere illas per essentiã sit impoẽ:ratione recta appeti nõ põt:vnde si desiderat̃:erit tm̃ itelligere in vniuersali:ꝛ per rõnẽ cõe3 abstractã ab effectib9.S3 hęc rõ defendi põt:vt dicit filius Auer.hoc mõ.v3.qa illud maxie appetit̃ ac desiderat̃:quo habito cessat totus appetitus ꝛ tota potentia intellectiua ad vlterius intelligendũ:sed intelligere subas separatas per essentia3 earũ est id quo habito cessat desideriũ ꝛ potentia intellectiua ad intelligendu3:ꝛ ,pter hoc acq̃sita intellectione vnius rei:assurgit potẽtia ꝛ desideriũ intelligendi rẽ grauiore3 ꝛ nobiliorem:fit aũt hoc quousq; intellectus ascendit ad cõplemẽtu3 de forma in formã nobiliorẽ ꝛ ,ppinquiorẽ ad actũ.Intãtũ q in fine perueniat ad actu3.s.cum quo nullatenus sit admixta potẽtia:ꝛ ibi cesset potẽtia supra aliã forma3:ꝛ desideriũ ad aliqđ nobilius:quare sciẽtia intuitiua per eẽntiã illarum est maxime a nobis desiderata:na3 ea sola habita cessat potentia ad vlteriorem formã:ꝛ desideriũ ad nobilius itelligibile:ꝛ sic nõ tm̃ desideratur scia earum per effectus ꝛ abstractiua:sed supra illã desiderat̃ scia altissima:vbi cessat potentia ꝛ desiderium nostrũ.Multę alię rõnes tangent̃ in libro de itellectu.tractatu.z.de statu aię:hęc nũc satis.Nũc declarat̃ tertiũ:assumit aũt Auerro.q intellectus speculatiuus sit mediũ dispositiuũ ꝛ sufficiẽs pro acq̃sitione itellect9 abstracti:pmo qdem.qa intellectus h3 duas opiniones:vt intelligere abstracta per essentias illaru3:ꝛ apphendere sẽnabilia per qdditates separatas ab idiuiduis:ꝛ cũ opinio pmę nõ sit grã scõę:qm̃ eẽt cõtra nãm:deterius eni3 potius est grã melioris q̃ ecõtra:nisi scõaria itẽtiõe:igit̃ intelligere res mãles per qdditates earũ est grã intellectiõis subarũ separatarũ per essentiã illarũ:accepto igit̃ q mediũ ęquatũ pueniẽdi ad intellectionẽ subarũ separatarũ sit intell'us speculatiuus:tũc p3 tertiũ:nam ois potentia ad aliqđ mediũ totale alicuius finis:ꝛ ad finẽ:nam vna est potentia medij totalis ꝛ finis.Scõo idem declarat̃:qa intellectus agens cõparat̃ intellectui speculatiuo vt forma:ꝛ itell's speculatiuus vt istr̃m:quare acq̃sito intellectu speculatiuo:ꝛ agẽs acquiretur.Tertio intellect9 speculatiuus est vt remissum:intellectus agens.vt intensum.Non est autẽ possibile acquiri intẽsum nisi mediãte remisso:vt nõ põt acq̃ri calidũ vt octo:nisi acq̃sito calido vt q̃tuor:quare non põt acq̃ri intellectus agens:nisi mediãte speculatiuo:est igit̃ itellectus speculatiuus mediũ acq̃sitionis ad intellectum agentẽ:quid autem faciat virtus heroica:adijciamus.nos chr̃icole tenem9:q virtus heroica sit mediũ meritoriũ ad beatitudinem acquirẽdam:nã l3 deus volens sit beatitudo oibus:tñ non est beatitudo:nisi pcesserit meritum:hoc autẽ est virt9heroica:quę est plena victoria concupiscibiliu3:ꝛ ide heroica:qa mediãte ea sum9 apti ad dina ꝛ heroica.¶Ampli9:tenem9 sola virtute hac hoies posse felicitari:ꝛ sic mulieres ꝛ pueri possunt esse fęlices:de re hac in libro de intellectu satis dicemus.Auerro.aũt tenet mediũ totale eẽ itellectũ speculatiuũ ad fęlicitatẽ acq̃rẽda3:l3 nõ sine heroica virtute:vt 7° phyę auscultationis.cõmẽ.zo.inq̃t.Na3 ꝯcupiscentię valde diuertunt ab acq̃sitione intellectus speculatiui:ꝛ tũc op3 dicere mulieres non esse capaces:nec pueros fęlicitatis:imo nec oẽs hoies.¶Ex ijs ia3 solutę sunt q̃ones:sed animaduertendũ q hęc Auer.dicta sunt disputatoria:nos enim tenemus pmo q nã capax fęlicitatis ꝛ beatitudinis sit nã humana:ꝛ ois nã humana:l3 qdã dicãt hoc eẽ rõne nãli demõstrabile:qda3 xo eẽ creditũ.Tenemus scõo q virtus heroica:nec est medium beatitudinis:nec causa sine qua nõ:nã deus volens fęlicitat:amplius ꝛ pueros beat:in quibus nulla p̃fuit virtus heroica.Hęc tñ latius dicemus in libro de itellectu:nũc xo satis quãtũ ad expõnẽ Auerrois.

¶Hęc autem receptio in actu non est aliud:nisi eẽ vnum cũ eo:ꝛ ,ppter hoc dixit Alex.in eode3 sermone verbũ simile supradicto.Dicit eni q itellectus qui est in potẽtia:qñ perfectione3 recipit:intelligit abstractu3:nã sicut virtus ambulãdi quę est in homine tẽpore suę natiuitatis:ex longitudine temporis ꝛ cõsuetudine multa exit in actum:similiter intellectus materialis exit:quũ perficit itelligẽdo res suapte nã itelligibiles:ꝛ a sensibilibus intelligibilia recipiens.

¶Declaratũ est itellectũ mãlẽ qñq; recipe intellectũ abstractũ:hoc est intellectũ agẽtẽ:qui pro nunc est de9:nũc quid intelligit p receptionẽ explanat:ꝛ inquit.[Hęc aũt receptio in actu non est aliud:nisi eẽ vnum cum eo] Animaduertẽdum recipiẽs qñq; reponi in specie p receptũ:vt mã recipiẽs formam:reponit̃ in specie p formã:qñq; ecõtra receptũ reponit̃ in specie p recipiẽs:vt accñs pp subm:qñq; xo neutrum p neutrũ in specie reponitur:s3 vnum p eẽntiam alterius opat̃:vt intelligẽtia iferior recipit supiorẽ:non enim inferior reponit̃ in specie p receptionẽ supioris:nec ecõtra supior recepta p inferiorẽ recipiẽtẽ:sed inferior p eẽntia3 supioris opat̃:ita vt supior per eẽntiam ,ppriã sit sibi ꝛ inferiorib9 actio:ꝛ ppea dic.[Hęc aũt receptio in actu nõ est aliud nisi eẽ vnum cu3 eo] p quãto.v3.recipiẽs operat̃ p eẽntiã recepti:ꝛ h mõ efficiunt̃ vnũ:pro quãto vna est actio recepti ꝛ recipientis:nã intellectus agẽs receptus:h est deus est sibi ꝛ itellectui mãli actio:qui status est itellectui mãli beatitudo:ꝛ nobis mediante intell'u mãli:sed quanã rõne hęc receptio fiat.Alexã.in libro de itell'u declarat p sile qđda3 in potẽtia ambulãdi.¶Ubi aiaduertẽdum q in ambulatione est tria cõsiderare:vim siue potẽtiã nãlẽ tributam mẽbris a genitura:habitũ acq̃sitũ in mẽbris ex.frequẽtibus actib9 ambulãdi:ꝛ ambulationẽ ipa3 acq̃sitã:sil'i rõne in hac felici beatitudie:est vis nãlis apta felicitari.v3.intell's mãlis qui dat̃ homini per nãm:est itell's in habitu:ꝛ speculatiuus silis habitui ambulationum.est ꝛ pfectio oium eoꝝ quę faciũt ad illã fęlicẽ copulationem:vñ intellectus mãlis tũc pficitur:quum intelligit res suapte Com.47.

nã:ĩtelligibiles.vz.sub̃as separatas:tũc ꝟo est in perfici: quuz intelligit abstrahendo intelligibilia a sensibilibus. Ex hoc patet primo ꝓpter quid homo est capax beatitudinis:nam queãdmoduz nulla est quęrẽda causa:cur hõ est ambulatiuus:nisi ꝓpter vim naturalẽ contractam a principio geniturę:ita nulla est quęrẽda causa:quare hõ est beatificabilis:nisi ꝓpter potẽtiam naturalez:hoc est intellectum mãlẽ:qui tribuitur homini per gñationem: non ꝙ gñetur:sed deforis accedit mediante gñatiõe:naz ita potẽtia ambulandi est apta perfici ab ambulatiõe:sicut intell's mãlis ab intellectu abstracto. Secũdo pz:ꝙ sicut per habitum potẽtia ambulandi reducit̃ ad actum ambulatorium:ita per intellectum in habitu reducit̃ intellectus potẽtię ad actum copulationis:⁊ ita nulla est q̃renda causa cur intellectus materialis recipit agẽtẽ mediante intellectu in habitu siue speculatiuo:est enim hic receptiuus natura:ille receptibilis:⁊ intellectus in habitu medium naturale receptionis. Sed hoc exẽplum videtur falsuz. p̃mo qa potẽtia ambulandi est actiua:potentia intellectus mãlis est passiua:secundo potentia ambulãdi ex actibus ⁊ tẽpore increscit ⁊ intẽsior fit:intellect⁹ mãlis nũq̃ȝ recipit magis vel minus:tertio ꝑfectio vltima potẽtię ambulatiuę est actio ambulatoria:q̃ est accidẽs:sed ꝑfectio vltima intellectus mãlis est substantia. ¶ Ad hęc respondemus ꝙ argumẽta concludunt exẽplum eẽ non oĩno simile:sed aliquãtulum. Nam vti tria illa quę diximus requiruntur ad ambulationem:ita hęc tria ad copulationez.vz.intellectus mãlis:qui similis est potentię ambulandi:saltem in genere intellectus in habitu:qui continuo fit maior ac maior in nobis:qui similis est habitui qui acquiritur per actus ambulatorios: ⁊ copulatio ipsa quę comparatur ambulationi:in cęteris ꝟo est dissimilitudo. Hic possunt eẽ innumerę ambiguitates:quas in libro de intellectu persoluemus.

¶ Nec existimes vt ꝓpter hoc permutet̃ in seipso:ita vt efficiat̃ aliud in se:⁊ vt recipiat per modum sensus:hoc est vt permutetur: imo specialiter in hoc cõtrarius est ipsi sensus eẽ:qa sensus est passio cuz ꝑmutatiõe. ſȝ quod recipit intellectus ab ĩtelligibili est solum receptio apꝓ̃hensionis:quę quidez appręhensio est idem quod ipse.

Com.48. ¶ Hic remouet q̃stionẽ:sed quęstio põt dupliciter ĩtelligi:vel de intellectu agente:vel de ĩtellectis mãlibus:si de intellectu agente:quęret quis vtruz intellectus materialis quuz copulatur agenti:permutetur:hoc est recipiat illum per similitudinem deriuatam ab illo:quę a nostris species intelligibilis appellatur:an recipiat eum per essentiam illius:ita vt intellectio eius sit substantia illius. Respõdet ꝙ recipit illum ⁊ intelligit illũ non mediante specie intelligibili deriuata ab eo:sed per eẽntiam eius. Nam est illa receptio solum apꝓ̃hensio:apꝓ̃hensio autẽ est ipsemet intellectus:qa vt diximus:ipse est sibi ⁊ alÿs apꝓ̃hẽsio:⁊ per hoc docet beatitudinẽ non eẽ sciẽtiaz intellectus agẽtis per demonstrationẽ vel syllogismũ acqsitaz:sed est sciẽtia ęquiuoce:vt deus.vz.scit se:qa est scientia sibi per eẽntiam suam:⁊ alÿs per eandem eẽntiã. ¶ Sed tunc ambiges.nam ęque cito intellectus nobis copularetur ⁊ intelligeretur a nobis:quod non videtur: naz prius videtur copulari q̃ȝ intelligi:põt dici ꝙ simul tẽpore sunt:tamen prius natura est apꝓ̃hensio q̃ȝ copulatio:quando quidẽ apꝓ̃hensio est fundamẽtum:⁊ copulatio est relatio:sed de hoc in libro de intellectu.trac.scd̃o. cap̃.45.dicem⁹ amplissime:⁊ tu ibi quęre. Scd̃o modo põt intelligi de intelligibilibus mãlibus. Et tũc est quęstio.vtruz intellecta mãlia intelligantur per spẽs ingeneratas ab ipsis:an per essentias proprias:hoc est ꝙ apꝓ̃hẽsio sit ipsum intellectuz. Et respõdet ꝙ sic:vult eni intellectum mãlem nihil aliud recipere q̃ȝ intellecta ⁊ appręhẽsionẽ eẽ ipsa intellecta. Sȝ in hoc differt ĩtellectũ materiale ab intellecto abstracto:nam intellectũ abstractum est apꝓ̃hẽsio sibi ⁊ recipiẽti:intellectum materiale est apꝓ̃hensio recipiẽti tm̃:non autẽ sibi.ecõtra fit in sensatione:nam sensatio fit per quoddam deriuatum a sensibili:quod vocant spẽm sensibilem:quę est intẽtio alia a re sensibili. Inqt. [Nec existimes vt propter hoc] ꝙ recipit vel intellectũ abstractũ:vel ĩtelligibilia. [Permutet̃ in seipso.ita vt efficiatur aliud in se:] si eni reciperet spẽz deriuatam ab intelligibilibus:ꝑmutaretur saltẽ inquantum efficeretur aliud in se:naz per spẽm lapidis fieret vt lapis:per spẽm ligni vt lignum.⁊ ita aliqua specie ꝑmutationis ꝑmutaret̃:⁊ hoc subdit. [Et vt recipiat per moduz sensus:hoc est vt ꝑmutetur:] sensus eniz duplicẽ sumit cuariationẽ ꝓpter sensationẽ.primo qa per spẽm rei sensibilis efficit̃ quodãmodo ip̃m sensibile:scd̃o ꝙ qñq̃ȝ corrumpitur ab excellenti sensibili. [Immo in hoc contrarius est ipsi sensus esse:nã sensus est passio cum ꝑmutatione] vel corruptiua:vel subiectiua [sed quod recipit intellectus ab intelligibili] hoc est vel intellectu abstracto:vel intelligibili mãli [est solum receptio apꝓ̃hensionis:quę quidẽ apꝓ̃hensio est idem quod ipse] intellectus agens:ita ꝙ intellectus agẽs est sibi apꝓ̃hensio ⁊ recipienti:vel verbum illud ipse dȝ dicere ipsum:⁊ tunc ip̃m vz.intellectum est apꝓ̃hẽsio:non quidẽ sibi:sed recipiẽti. ¶ Ex ÿs euidẽter pȝ spẽs intelligibiles non esse alias ab intellectis ipsis rerũ:quemadmodum spẽs sensibiles sunt alię a sensatis rerum:nam intellectum rei est apꝓ̃hẽsio intellectui materiali:⁊ receptio non est nisi apꝓ̃hẽsio. ¶ Sȝ tunc quęres propter quid pro sensatione requiritur spẽs sensibilis:pro intellectione minime:sȝ ipsa appręhẽsio est res apꝓ̃hẽsa non sibi:sȝ intellectui mãli. De re hac dicemus in libro de intellectu:nunc ꝟo ꝓpter tria spẽs in sensu videtur requiri:primo ex parte sensorÿ:secũdo ex parte rei sensibilis.tertio ex parte sensationis:ex parte quidẽ sensorÿ:naz particulare est ⁊ hoc:idcirco recipit particulariter ⁊ designate:hoc autez est recipe cum alteratione. Ex parte autez rei sensibilis:nam nullum est agẽs p̃ter rẽ sensibilẽ:solum enim res sensibilis:⁊ sensus causant sensationẽ:⁊ quia impossibile est sensibile agere in sensu:nisi ꝑ medium.igitur requiritur aliquid imp̃ssuz in sensorio:per quod fiat sensatio:⁊ hoc spẽz vocãt. Tertio autem ex parte sensationis:nam sensatio nõ tm̃ in sensorio est actu:sed habitu:non põt autem eẽ in habitu:nisi sensibile conseruetur in sensorio:non conseruatur nisi intẽtional'r:⁊ hęc intẽtionalis conseruatio spẽs est.ÿs trib⁹ constat spẽm rei sensibilis eẽ pernecessariam pro sensatione.econtra ꝟo pro intellectione.primo quia intell's caret organo vel parte corporis:quę sit intellectoriuz:scd̃o quia intelligibile non agit in sensum:sȝ mediante intell'u agẽte:qui est vti lumẽ in intellectu mãli.tertio quia memoria nostrę intellectionis est ꝑꝑ conseruationẽ spẽruz sensibilium:⁊ non ꝑꝑ memoriam intelligibiliuz:vt in libro de anima diximus:hinc fit ꝙ intellectum est intellectio recipiẽti:non autẽ sibi:econtra ꝟo in abstractis:ĩtellecta eni abstracta simpl'r:sunt sibi ⁊ recipiẽti intellectiones:causa est:naz intellecta mãlia sunt abstracta participatiue:illa ꝟo abstracta ꝑ eẽntiaz:idcirco vt dicit Auer. 3.de anima.cõmẽ.8.res simpliciter abstractę:sunt ĩtelle

ctiones sibi ꝛ alijs: res materiales alijs: ꝛ non sibi: sensibilia ꝟo nec sibi nec alijs sunt sensationes: sed mediātibus quibusdā itētionibus efficiūtur alijs obiecta sensata. De his ꝑquire in libro quē recōficiemus de intellectu.

¶ Et nō accidit ei ꝑmutatio ex hac receptione sicut accidit sensui qui est in potētia. nam entiū nihil aliud est nisi quod receptū est quod in sensu nō est: quia sensus est in potētia aliud q̄ receptū in eo. ꝛ vere post hoc dicendum est ꝙ si esset intellectus materialis aliud q̄ extra receptionē: nasceretur ex hoc ꝙ comprehendendo intellectum abstractū fieret ex nouo eternum. ꝛ est hoc impossibile declaratum: vt videbis.

Com. 49. ¶ Accepit hactenus ꝙ intellectus materialis ab itelligibili non recipit speciem ab eo aliam: sed intelligibile cū intelligitur est intellectio intelligenti. in sensu ꝟo ecōtra fit. ¶ Nunc accipit secundo ꝙ intellectus non corrūpitur ab itelligibili: vt sensus ab excellēti sensibili. Jmmo intellectus ab excellēti itelligibili fœlicitatur. Syllogizat conclusionem hanc sic. nullum in potentia ad aliud q̄ ad receptionem corrumpitur a recepto. intellectus est in potentia ad nihil aliud q̄ receptionem. ꝛ sensus in potētia ad aliud q̄ receptionem. igitur intellectus ab intelligibili non corrūpitur: ꝛ sensus ab excellenti sensibili corrumpitur. Huius primo ponit conclusionem. Secunda ibi. [Nam entiū] ponit minorem. [Et vere] probat minorem per impossibile sic. si intellectus materialis esset in potentia ad aliud q̄ ad receptionem: tunc cum reciperet intellectum abstractum: efficeretur eternus. ꝛ non probat consequentiam. vbi debes scire ꝙ esse in potentia ad aliud q̄ receptio sit: nihil aliud est q̄ esse in potētia ad aliam formam. hoc autem est esse in potentia ad corruptionem: quare esse in potētia ad aliud q̄ ad receptionem est esse in potentia ad corruptionem. erigat igitur consequentia sic. si intellectus materialis esset in potentia ad aliud q̄ ad receptionem: esset corruptibilis si esset corruptibilis: igitur quum reciperet eternum intellectum redderetur eternus. Hec prius fuerunt declarata. quare patet intellectum materialē non corrumpi ab excellenti intelligibili: immo perfici beari ac summopere fœlicitari. ꝛ hec potest eē secunda ratio ad probandū possibilitatē copulationis: que sic componitur. ad id ꝑuenire potest intellectus materialis: in quo summopere beatur: ac mirum in modum ꝑficitur: sed in comprehensione primi entis: qđ est intellectus agēs: sūmopere beatur: ac mirum in modum perficitur. igitur ad statum talem peruenire pōt. Hec igit̄ secūda demonstratio.

¶ Ad hec autem iam manifestum est quidē apud nos ꝙ intellectus agēs non tm̄ est causa in intellectu materiali per viam efficientis ꝛ motoris: sed per viā vltime perfectionis: hoc est per viam forme ꝛ finis.

Com. 50. ¶ Tertio. probat possibilitatē copulationis sic. quod cōparatur nobis vt agēs: forma ꝛ finis: potest nobis interdum copulari. sed intellectus agens comparatur nobis vt agens: forma: ꝛ finis. igitur potest nobis interdum copulari. maior perspicua est. nā forma ꝛ finis possunt copulari formato: ꝛ ei cuius est finis. Nā forma ꝛ finis rei sunt in re. minor ponitur in litera tāq̄ probata alibi: vt in libro de anima. ¶ Sed tunc ambiges quomodo intellectus agens est in intellectu materiali vt efficiens: et forma: ꝛ finis. Nam efficiens vult esse extrinseca causa: forma intrinseca: vt in physica auscultatione traditur. ¶ Joannes iandonus in questionibus libri de aīa vult ꝙ intellectus agēs sit forma intellectus materialis ꝛ efficiens intellectorum. forma quidē: nam ex intellectu agēte ꝛ intellectu materiali tāq̄ ex duabus substantijs fit apud eum rationalis anima. efficiens ꝟo intellectionū quia aliter nulla esset necessitas ponendi intellectū agētem: vt dicit Aristoteles in. 3. de anima. Pro Joanne facit verbum Auerrois in. 7. metaphysi. commento. 31. vbi inquit. sed mouit Aristote. ad ponendum mouens separatum a materia in factione virtutum intelligentiū. igitur virtus intellectus agentis est ad intellectiōes tm̄. hec materia diligentius in libro de intellectu relinquatur. Nunc quantū spectat ad rem: hec positio errat. Primo. quia contra Auerroem: quem sequitur. Secundo. quia contra rationem. Contra Auerroem quidem. Nam. 12. metaphy. cōmento. 38. expresse concludit nos dependere ab intellectu agente vt ab efficiente ꝛ vt a forma ꝛ fine. ¶ Contra rationem ꝟo. Primo. quia substantia abstracta non tm̄ debet accidentia producere: sed substantias. quādo quidem substantia abstracta est agentior nō abstracta. Secūdo. perfectissimus status rei est reditus ad sui originē: vt dicit Plato in Tymeo. igitur si homo beatur in intellectu agēte: intellectus agens est origo hominis. ꝛ ita non tm̄ efficiens intellectionum. Tertio. beatitudo nostra est vna numero cum beatitudine dei ꝛ ceterarum intelligentiarum: vt dicit Aristoteles. 12. metaphysice. Deductio autem est qualis optima paruo tempore nobis. sic enim semper illud est. nobis quidem enī impossibile. ꝛ reliqua. Sed beatitudo ceterarū est deus. igitur beatitudo nostra est deus: quare intellectus agens erit deus. ꝛ sic non tm̄ causa agens intellectionū: sed animarum: vt dicit Auerroes. quod ꝟo dicit ꝙ intellectus agens est forma intellectus materialis: ita vt ex eo ꝛ ipo materiali rationalis colligatur anima: delirat. nā omne compositum operatur per sue forme essentiā: vt calidū per calorem: equus per equinitatem: ꝛ cetera eiusmodi. Si igitur intellectus agens in principio esset forma intellectus materialis: vtiq̄ in principio esset homini beatitudo: qđ Auerroes vbiq̄ rem hanc negat. Dicendum itaq̄ intellectum agentem cōparari nobis vt agēs dupliciter: ꝛ quo ad esse: ꝛ quo ad intelligibilia: quo ad esse quidē: inquātum est motor celestis primus: a quo celum ꝛ tota natura dependet: vt dicit Arist. quo ad intelligibilia ꝟo: pro quanto est vti sol: a quo cetera illustrantur: vt dicit Auerro. 3. de anima. in calce cōmē. 5. comparatur ꝟo vt forma in fine: nam quū intellectus materialis per intellectum speculatiuū cōpletur in esse intellectiuo: tunc copulatur sibi deus vt forma: per quā ipse operatur operatione illius: ita vt quemadmodū ille est sibi operatio et actio: sic recipienti erit ꝛ actio ꝛ operatio: ꝛ ita vt forma. Item ꝛ vt finis: nā intellectus agens: qui est deus in hac formali copulatione est vltima beatitudo: sibi quidē ꝑ essentiam: nobis autem per receptionē. ¶ Ex ijs perspicua est vis rōnis Auerro. accipit enim vnā per se notā vz. ꝙ intellectus agens cōparatur nobis vt agens forma ꝛ finis: ꝛ hanc enisus est probare. 3. de anima. cōmē. 36. ꝛ nunc omittit. Accipit scđo. ꝙ omne cōparatum: alicui in triplici genere cause eiusmodi aliquādo copulabit̄ causato: ꝛ tūc pꝫ possibilitas copulatiōis. Et hec est pulchra persuasio: si bene cōsideretur: quā Joānes non percepit: ꝛ est fere totum fundamentum Auerrois.

¶ Et hoc est vnum eorum que fecerūt errare Auēnasarē: quū opinatus sit q̄ ēēt causa solum sicut motores materiales.

Com̄.51. ¶ Ex ys quasi refellit opinionem Auēnasaris: qui credit agentem intellectum comparari nobis tm̄: vt motor efficiens: ⁊ non vt forma ⁊ finis: nam si ita esset: tunc beatitudo esset nulla: quia nunq̄ esset nobis copulabilis aliter q̄ agens passo.

¶ Et quidē argumentū Themistij ad huiusmodi copulationem supra adductū est: q̄. vz. sensata hec intelligibilia sunt a parte intellectus abstracti: ⁊ quia res efficit semp sibi simile: conueniens est igitur ⁊ magis dignum vt intellectus materialis cum eo coniungat̄: ⁊ fiat vnū in aliquo indiuiduo.

Com̄.52. ¶ Quarto ꝓbat possibilitatē copulationis per argumētum Themistij: ⁊ cōponitur sic. agens res intelligibiles: est intelligibilis per se: intellectus agens agit res intelligibiles: igitur est intelligibilis per se: maior declaratur: qa omne simile agit sibi simile: vt homo hoiē: ⁊ ignis ignē: ⁊ generatū simile sibi simile: quare intellectus agens est aptus intelligi: ⁊ per ꝯsequens aptus copulari cum intellectu materiali in quodam indiuiduo. vz. in quo est completus intellectus speculatiuus. De syllo tangit ibi. [Or vz. sensata] minorē. ibi. [Et qa res] tāgit ꝓbationē maioris. ibi. [Cōueniēs est] infert ꝯnē: ⁊ xba ei⁹ patēt. ¶ Sz ambiges. qa dissimile efficit dissimile: vt mot⁹ efficit calorem. Itēq̄ calor efficit subam: vt calor celestis in aere ꝯtētus efficit aialia ex putri mā procreata: vt dicit Auer. 12. metaph. cō. 18. de hac re in expositiōe nostra. 12. libri metaphysice multa diximus: nunc xo verbū Auerro. in actione intētionali nō hz calūniam: omne nāq̄ agēs intētionaliter ꝓducit sibi simile intētionalr: vt lumē facit colores visibiles: ⁊ est visibile: imo per se: simili rōne intellectus abstractus efficit potētia intelligibilia actu intellecta: vt dicit. 3. de anima. pluribus locis: quare est actu intellectus: ⁊ hec est expositio Auerrois. 7. metaphysi. cō. 31. vbi inquit. vñ necesse est vt illud qđ est non mixtum cum materia: generetur quoquo modo a non mixto cum mā simpliciter: queādmodū est necesse vt omne mixtū cū materia generetur a mixto cū materia. ¶ Animaduertendum q̄ als dixi vim syllogismi eē hanc. propter quod vnūquodq̄ tale ⁊ illud magis: sz res sensibiles efficiunt̄ intellecte ab intellectu abstracto. igit̄ ipse est magis itellectus a nobis. maior verificatur ab Auer. gñatim in omni genere cause: vt. 8. ⁊. 7. metaphy. cōmētis. 7^{mis}. ⁊ 2. metaphysi. cōmento. 4. ¶ Sed quomodo argumentū Auerrois ac Themistij valeat in libro de intellectu dicemus: ⁊ pro parte supra diximus.

¶ Nam lz res sensibilis per naturā sit occulta oculis alicuius speciei animalis ꝓpter suā debilitatem: nō accidit esse occultam omnibus speciebus. naz si occulta esset omnibus speciebus: igitur prouidentia diuina que dicitur natura sapientie fecisset aliquod vanū: ponendo rem in potētia: que nūq̄ ad actū reduceretur: vt q̄uis vespertilio lumē solis intueri non possit. non in omnibus aialibus est hoc. similr q̄uis aliqua hominum societas nō possit intelligere hunc intellectū: nō est de necessitate vt hoc cōtingat toti speciei. Immo necesse est vt hoc non accidat.

¶ Remouet qōnem. Nā videmus aliqđ sūme visibile: ⁊ tm̄ ab aliquo non videri: vt lux solis est oīno visibilis: ⁊ tamē ab oculis vespertilionis nō pōt videri. Simili rōne dicerem q̄ intells abstractus. vz. deus est oīno intelligibilis: ⁊ tamē ab aliqua hominum societate non visilis: nec intelligibilis: vt nec ab incolētibus sub cancri circulo: nec sub polis. homines eni illi vti bestie sunt: nec apti copulari intellectui abstracto. Respōdet hoc enthymema nullum eē: hoc ab aliquo non est visibile. igit̄ nō est visibile. Nam arguit̄ a ꝺm quid/ad simplr. lz eniz lux solis non sit visibilis ab oculis vespertilionis ꝓpter imbecillitatē oculorum: est visibilis ab oculis aquile: vt dicit Plinius ⁊ Aristoteles. ¶ Immo pōt argumētū contorqueri. Primo. quia lux illa non est visibilis propter imbecillitatē oculorum vespertilionis. igitur vbi nulla est imbecillitas potest simpliciter ferri in subiectum: modo intellectus materialis nullam habet imbecillitatē: quia iam probauit eum esse eternū. igitur pōt ferri ad omne intelligibile. Secūdo. intellectus abstractus est natura ⁊ potētia intelligibilis. igit̄ a nobis aliquādo intelligetur. aliter natura egisset ociose. ¶ Ex ys patet solutio ad formam: concedo q̄ lumē solis ab oculis vespertilionis nō sentitur: attamē ab oculis aquile bene sentiri potest. Similiter lz intellectus abstractus nō possit itelligi ab aliqua hominum societate: vtpote ab incolētibus sub cancro: tamē non est necesse hoc contingere toti spēi. Immo necesse est contrariū accidere: vt q̄ intelligatur interdū ab aliquo homine. Ecce quomodo simul refellit questionem: ⁊ quasi fecit quintam rationem: quā. 4. metaphy. cōmen. 4. posuit. Sed supra hac ratione Auerrois multipliciter instant latini. Primo. qa nihil prohibet aliquid ꝺm indiuiduū ⁊ speciē frustrari: vt de vespertilione dictum est: ita vt nihil prohibeat totā speciē vespertilionis non comprehendere solem: lz sol sit maxime visilis: ita nihil prohibet speciē hominum totā non apprehēdere intellectum abstractum: q̄uis sit maxime apphensibilis. ¶ Amplius videtur sophystica. quia procedit ex comparatione ꝺm genus: ad comparationē ꝺm speciem: vt patet. Tertio. deus est maxime intelligibilis: non tamen oportet vt intelligatur a nobis. ⁊ per consequēs nō est ociosum: si a nobis nō intelligitur. sufficit enim vt intelligatur ab aliquo. ¶ Circa hanc rationē aliter Joannes: aliter Suggerius deducit consequentiam. Joannes quidem sustentatur in vno: q̄ videlicet. separate substātie comparantur ad intellectum nostrum: vt forme nate intelligi: ⁊ intells noster comparat̄ eis: vt subtū natum recipere illas spiritualiter ⁊ intentionaliter siue comprehensiue: tunc arguit. substantie separate sunt naturaliter intelligibiles ab intellectu nostro. ⁊ econtra intellectus noster naturaliter aptus illas intelligere. igitur habet naturalem potentiam ad illas intelligendas per essentiam earum. igitur si aliquando non attinget eas: natura egisset ociose: quia fecisset illam potentiam naturalem intellectus nostri ad illas: que nunq̄ in actum deduceretur. Ecce quomodo Joannes exponit id ex parte intellectus nostri: ⁊ non ex parte earū. ¶ Suggerius in libro de intellectu quem misit diuo Thome deducit rationem ex parte earum. Accipit enim primo q̄ si intellectus materialis non potest intelligere superiores intelligentias: ille non possunt intelligere deum: quoniā forma non apta suscipi in maximo receptiuo alicuius generis: illa nō est

receptibilis in minus receptiuo eiusdem generis:sed intellectus materialis est maxie receptiuus in gñe abstractorum.igitur si prima forma non est apta suscipi in itellectu materiali:nec in aliquo ceterarum intelligentiaruz suscipietur.Secundo.petit nullam intelligentiaz mediã posse intelligere mediam vel inferiorem:si nõ potest intelligere primam.Nam.3.de anima.cõmento.14.intelligentia inferior intelligit per essentiaz superioris.¶Ex ijs arguit.intellectus materialis non põt intelligere deũ. igitur nulla mediarum poterit intelligere deuz.igit̃ nulla mediarum potest intelligere mediam.igitur nulla põt intelligere se.igitur omnes sunt simpliciter ignotę. nam nec intelliguntur a primo intellectu:nec ab infimo:nec a medio.a primo quidez non.quia nihil extra se intelligit: nec ab infimo propter dicta:quare deus erit simpliciter ignoratus:⁊ cętera etiam.¶Sed hę duę formę deducendi rationem Auerrois in libro de intellectu refellemus.tractatu videlicet.2.capite.xi.Nunc vo sat sit modum hunc aliqua ex parte attigisse.¶Animaduertẽdũ tamen rationem posse facile reduci sic.ꝙ videlicet.quicquid repugnat essentialiter alicui indiuiduo alicuiꝰ speciei repugnat toti speciei:siue illa species sit vniuoca: siue analogica.⁊ contra etiam quicquid cõpetit indiuiduo alicuius speciei essentialiter:competit cuilibet eiusdem: vt.2.celi.commento.49.sed intellectus materialis ⁊ cęterę intelligentię sunt eiusdem speciei:saltem analogicę: vt dicit.3.de anima.commento.19.igitur quicquid essentialiter repugnat intellectui materiali : repugnabit cęteris intelligentijs:quare si repugnat intellectui materiali intelligere deum:cęteris repugnabit.⁊ sic natura sapientię fecisset aliquod ociosum.naz fecisset sũme intelligibile:⁊ ab intelligentijs nunq̃ fore intelligendum.hęc nunc satis. In libro enim de intellectu multa replicabimus. ¶Animaduertenduz secundo.ꝙ quando vna sola species sub genere est nata habere aliquam perfectionem ⁊ non habet:totũ illud genus est ociosuz. Similiter.quando aliquod indiuiduum eiusdem non habet:vel habere potest:etiaz genus est frustra.⁊ sic patet.ꝙ si intellectus hominis nõ potest peruenire ad illam cognitionem:nulla alia species perueniet.¶Tunc ad rationes dicendũ. Ad primaz ꝙ arguit a specie ad genus:quia sola illa species est apta perfici illa perfectione:secus est in vespertilione:qui non tñ potest videre:sed multa alia animalia. Et per idem ad secundam ⁊ ad tertiam per discursuz factum etiam solutio patet.

¶Et hic solutũ est dubium supra monstratum:ꝙ videlicet pręparatio hęc cũ qua abstracta recipiuntur est vnũ quod accidit intellectui speculatiuo post perfectionem : ita vt huius pręparationis proportio ad intellectuz adeptuz completum est:sicut materialis intellectus ad animam. Uides nãqz post quãlibet formam nouam particularem generalem ⁊ corruptibilem ꝙ accidit recipiendi impssio ad formam aliam ⁊ aliam:⁊ q̃uis procedat in infinitum in pręparationum fine recipit formam vnam non mãlem.

Com.54. ¶Soluit quęstionem difficilem.videlicet.vtrũ adeptio intellectus abstracti sit tota simul:an successiua per partem post partem.Respondet ꝙ intellectus materialis intelligit agentem : quoties in eo facta est sũma dispositio pro receptione illius.fit autez sũma dispositio:quando videlicet.intellectus speculatiuus est in sũmo:⁊ quoniam hęc sũmitas est mox:⁊ mox acquiritur abstractus intellectus.est enim vnum ⁊ idem instans copulati esse: ⁊ per intellectum speculatiuum perfecti esse:veluti vnũ est instãs geniti esse:⁊ sũme dispositi esse. Inquit ad hoc pulchram similitudinẽ.videlicet ꝙ ita se habet hęc pręparatio ad intellectum adeptum completum.hoc est.ad intellectum speculatiuum vltimo perfectum:sicut materialis intellectus ad animam: videlicet imaginatiuam. Nam vt materialis intellectus est vltimo forma animę. sic hęc pparatio vltima est vltima speculatiui perfectio. ⁊ declarat:quia videmus ꝙ in materia postq̃ recipitur vna dispositio insurgit potentia ad aliam:⁊ vlterius ad aliam:vt tãdiu q̃diu venit ad vltimam:quę est anima: qua recepta intellectus materialis copulatur illi animę per naturam:⁊ ex illa anima ⁊ intellectu constituitur rationalis anima.eodẽ modo fit in speculatiuo intellectu. nam acquisita vna parte eius:assurgit potentia ad aliaz: ⁊ ea acquisita:iterum assurgit potentia ad aliaz:tãdiu q̃diu fiat in sũmo:quo facto habetur illa preparatio quę dicitur adeptio:⁊ tãdem mediante illa copulatur materiali intellectus abstractus:per cuius essentiam intelligit homo.dixit illas dispositiones esse ad infinitum:nõ simpliciter:sed quasi quo ad nostrum modũ enumerandi. ¶Ex ijs patet ꝙ sicut acquisiti esse animę imaginatiuę: est primuz acq̃sitũ esse intellectus materialis:ita vt vnũ sit instans acquisitionis in homine vtriusq;:ita perfecti esse per speculatiuum est primũ instans acquisiti esse copulationis:⁊ sic ad formaz patet solutio:ꝙ.vz.copulatio fiat subito:lz pręparatiua dispositio fiat in tempore:⁊ sic ordo est iste.pmo ab agẽte homo recipit dispositiões q̃les ⁊ quantas.scdo recipit animam imaginatiuã:cuz qua simul recipit intellectum materialez:lz anima traducatur ex semine:intells vo deforis accedat:vt dicit Aristo. in libro de animalibus.ex quibus fit rationalis anima: cuius vna pars e semine:altera deforis emanet:hac constituta rursum intellectus recipit intellectuz speculatiuũ per partez post partem vsquequo completur.cuius cõpleti esse instans est primum instans copulati esse cũ intellectu abstracto:per cuius essentiam homo tunc intelligit. Hęc.12.metaphysicę.cõmen.17. tradit Auerroes. Utrum vo quuz quis incipit esse fęlix:incipiat intelligere intellectũ agentez:hoc est deuz:in libro de intellectu. in tracta.3.capite.50.pertractabitur.Nunc vo sat sic accepisse ab Auerroe beatitudinem fieri subito:lz beatifica dispositio longo acquiratur tempore.

¶Quia vo est hoc:iaz habes ꝙ intelligibilia intellectus speculatiui sunt scientię in potentia:quuz sint scientię reruz quę sunt in potentia. Et ex hoc remouetur dubium : quuz dicit:quomõ possunt verificari vniuersalia in apprehensione:quuz non inueniantur extra animaz. ⁊ hoc est qđ induxit Platonem dicere ꝙ sint formę singulares abstractę:q̃ dant esse singularium speciei humanę ⁊ animalis. Responsio quidem ad hoc est ꝙ vniuersalia sunt scientię in potentia eorum sensibilium:quę sunt extra animam.

¶Soluit secũdam ambiguitatez.vz.qualia sunt intellecta speculatiua:an vniuersalia:an pticularia:an in actu: Com.55.
an in potẽtia. Respõdet ꝙ itelligibilia intellectus speculatiui sunt sciẽtię in potentia:⁊ sic nõ in actu. Sz hęc so

lutio deficit:naz sicut homo in potentia nō est homo:ita
sciētia in potētia nō est scientia:igitur intellecta specula/
tiua non essent scientie:qd falsuz est:quuz sint partes in/
tellectus speculatiui.Dici potest ꝙ vnamet res est actu
⁊ potentia:est quidē actu ratione habita ad subiectū:cui
inest:est vero potētia ratione habita ad agēs a quo depen
det:⁊ ita intellecta speculatiua sunt actu respectu intelle/
ctus materialis:cui insunt:potentia autez respectu singu
lariuz e quibus dependent:⁊ hoc innuit Auerro. addēs.
(Quuz sint sciētie rerum que sunt in potētia)hoc est sin
gularia:que actu sunt sensibilia:potētia itelligibilia.Hec
respōsio sumitur.3.de anima.cōmēto.5.Patet scdo:vni/
uersalia non sunt extra animam:quomodo igit possunt
verificari apud intellectū:tangit fugā Platonis qui vo/
luit ꝑpter hoc argumentuz.ꝙ dentur forme singulares
abstracte:que idee dicuntur:que dant hoc est agūt eē sin
gularium speciei humane ⁊ aīalis.¶Ad duo nāq₃ po/
suit ideas Plato.¶Ad scientias quidem saluandas:nā
quum scientia sit entium:⁊ non potest esse singularium
materialiū:igitur erit formarum a singularibus abstra/
ctarum ſm esse.Ad generationem vero quia omne simi/
le generatur a sibi simili:propter quod homo hominem
generat propter similitudinez in idea hominis:⁊ animal
generat animal propter similitudinez in idea animalis.
Sed quia hec responsio est contra Aristotelez.Respō/
det ſm peripateticos ꝙ vniuersalia sunt scientie: actu
quidem respectu intellectus quem perficiunt. potentia
vero respectu eorum sensibiliuz:que sunt extra:ex quibus
dependent.¶Circa hec queres quid est vniuersale apō
Auerroem.Secundo.vtrum vniuersale sit scientia rei.
Tertio.vtrum vniuersale sit ens rationis.¶De re hac
in multis locis diximus.⁊ in.12.metaphy.cōmen.4.di/
cemus.nunc raptim animaduertendum.Primo.ꝙ vni/
uersale est equiuocum ad vniuersalem propositionez ⁊
ad rem vniuersalem.propositio eniz vniuersalis dicitur
vniuersale pro quanto vel natura vel constructione est
talis.Hec eniz positione siue constitutione est vniuersa/
lis.omnis homo est grāmaticus in materia de ineē.Hec
vero in materia contingenti contingit.omnem hominem
esse grammaticum:vt dicitur primo prioruz.Illa vero est
vniuersalis natura.omnis cygnus est albus:naz nihil est
reperiri subiecti:cui non competit predicatum. proposi/
tio igitur vniuersalis dicitur vniuersale quoddā.De hoc
loquitur.12.metaphysi.cōmen.51.vbi dicit ꝙ scire vni/
uersalia est scire particularia in potentia:⁊ in pmo prio/
rum.capite.7.⁊ in posterioribus sepissime.Rursus res
etiam dicitur vniuersalis:⁊ hec non vna ratione dicitur.
nam quedam est vniuersalis per essentiam:quedaz par/
ticipatione.vniuersales res per eēntiam sunt omnia ab/
stracta:vt deus ⁊ intellectus celoruz:vt dicitur.3.de ani/
ma.cōmento.19.⁊ in libro de somno.Sunt enim vniuer
sales per essentiam:quia per naturaz abstrahunt a ma/
teria:presentia materie:⁊ conditione materie.non autez
vniuersales predicatione:quia repugnat esse plura:de q/
bus aliqua earum predicetur.Uniuersales vero per par/
ticipationem sunt forme materiales vniuersaliter cōce/
pte:de quibus in peri hermenias.quoniam autem sunt
hec quidem rerum vniuersalia.illa vero singularia.Dico
autem vniuersale quod in pluribus natum est predica/
ri:vt homo.Uniuersale autem in predicando tribus ac/
cipitur modis:vel simpliciter in potētia:vel simpliciter
in actu:vel in esse medio inter potentiam ⁊ actum. Uni/
uersale simpliciter in potētia est res sensibilis apta itel/
ligi.pro quanto eniz actu est extra animam:est actu sin/
gulare.pro quanto est aptum intelligi absq₃ materia:est
potentia vniuersale.Nam quod est:prius potuit esse.vt
dicit Alexander.Uniuersale actu simpliciter est res:dū
intelligit.nam intellectus nihil intelligit: nisi abstractuz
a materia ⁊ presentia ⁊ conditione materie.Unde secū/
do de anima.cōmento.65.inquit.Et debes scire ꝙ com/
prehensio intentionis indiuidui est sensuz:⁊ comprehē/
sio intentionis vniuersalis est intellectus. Uniuersale in
esse medio est quod habet esse mediū.nam singulare est
quod includit materiam presentiam materie ⁊ conditio/
nem materie:vt quando est omnino in subiecto quali et
quanto.In medio autem ⁊ sensu exteriori includit condi
tionem materie ⁊ presentiam materie.non autem mate/
riam.In sensibus interioribus:vt in imaginatiua ⁊ dia/
noetica.hoc est.cogitatiua abstrahit a materia ⁊ presen/
tia materie.non autem a conditione materie. igitur vni/
uersale habet esse medium in sensibus ⁊ medio.Hec tra
dit Auerroes.2.de anima.cōmento.60.¶Ex hys patet.
primo quid sit vniuersale.nam quuz tādiu sit singulare
q̄diu materiam includat vel eius aliquid: tunc vniuer/
sale nihil aliud erit:nisi forma siue substantialis:siue ac/
cidentalis concretiue concepta.hoc etiam patet.qa vni/
uersale format intellectum.materia autem cum sit in po
tentia:non format.oportet enim omne intelligibile esse
actu:vt.9.metaphysi.cōmento.20.dicitur. Idem primo
metaphysi.cōmento.27.⁊.12.metaphy. cōmento.14.⁊
7.metaphy.cōmento.35.⁊.37.⁊.43.dixi cōcretiue sum/
pta.nam vniuersale est totuz quoddam:vt primo physi/
ce auscultationis.cōmento.5.vnde primo metaphysi.cō/
mento.17.inquit.genus est medium inter actum ⁊ potē/
tiam.⁊ intelligit quod est forma nō simplex nec compo
sita:sed pars accepta per modum totius.Patet secundo
ꝙ vniuersale simpliciter in actu non est ens rationis.naz
ens rationis est ens secundo intellectum.12.metaphysi.
cōmento.19.Uerum vniuersale dum predicatur est ens
rationis:vel saltez sub ratione relatiua entis rationis:vt
primo metaphy.cōmento.28.dicit.species sunt relatiue
non existentes per se.⁊.7.metaphysi.cōmento.48. vni/
uersale est in capitulo ad aliquid.10.metaphysi.cōmēto
21.Scientia dicitur ſm relationem ad scituz:sed vniuer/
sale est scientia singulariuz:vt dicit hic:⁊ dicemus. omni/
bus enim hys locis patet vniuersale:vt predicans esse re/
lationez.Patet tertio vniuersale esse scientiam rei:vnde
primo metaphy.cōmento.27.inquit.comprehēsio vni/
uersalis est scientia singularis in potentia.comprehēsio
autem singularis non est scientia.⁊ ita patet quid sit vni/
uersale:quoniam sua definitio est eius per modum for/
me.Materia vero vniuersalium est intellectus materia/
lis.nam nulla intelligentiarum per rerum materialium
intentiones intelligit:sed quelibet intelligit per essentiā.
nam eius essentia est eius intellectio.ex hoc patet ꝙ non
sunt inculandi:qui vniuersalia volunt esse species intelli
gibiles.nam sunt forme intentionales rerum sensibiliū:
vt dicemus in libro de intellectu.⁊ tāq₃ similitudines singu
larium.Effectrix causa vniuersalium est intellectus agēs:
patet primo de anima.commento.8.⁊.7.physice auscul/
tationis.cōmento.20.⁊.3.de anima locis plurimis.finis
vero vniuersalium vltimus quidem est vt preparet itel/
lectum materialem ad beatitudinem:vt dicit hic Auer/
roes.Penultimus finis est vt res materiales cui primo
omnium principio copulet ⁊ coniungat.naz corruptibi/
les res ex quo a primo principio exierunt:eidem possunt
redire non in esse reali:⁊ ita in esse intentionali: quod est
eē vniuersale.⁊ hec omnia tangit Auerroes.12.metaph.
cōmēto.4.De his ample dicemus in libro de intellectu
quem pre manibus habemus.

¶Et iam diximus esse notum per se q̄ id qđ est in potētia ī aliquo genere: necessario exit ad actum in illo genere ex aliquo illius. Sz scientię in potentia sunt intelligibilia. igitur necessario educuntur a scientijs: quę sunt in actu: quando requirunt motorez efficere ea de potentia ad actum.

Com. 56. ¶Textus iste reperitur valde corruptus. ⁊ quia euz nō legi in propria lingua: accepi verba hęc vt iacent in codice meo: quez fęlix illa Hieronymi Bernardi memoria olim mihi misit. Uidetur igitur mihi Auerroes velle p̄bare q̄ intellectus agens: qui est beatitudo: sit scientia in actu. ⁊ syllogiçat sic. omne exiens de potentia ad actum necessario exit ad actuz ab aliquo sui generis. hanc recipit tāq̄ per se notam. ⁊ declarauit eaz in libro metaphysicę contra Platonem sępius. Intelligibilia sunt scientię quę exeunt de potentia ad actū. igitur necessario exibūt ad actum a scientia in actu. sub hac conclusione accipio hanc. Sed exeunt ad actum ab intellectu agente. igit̄ intellectus agens est scientia in actu. ¶Animaduertendū: vt in libro de intellectu dicemꝰ: q̄ aliquādo apud Auerroem inuenimus q̄ intellectus agens est deus. quādoq̄ q̄ est aliquid animę nostrę. quandoq̄ q̄ est propositiones: ex quibus fit syllogismus. Causa est. quia triplex est intellectus agens. Unus quidē vti sol: qui forma est vniuersalis omnium intellectuum separatorum: ⁊ id per cuius essentiam omnes illi beantur. Alius infimus animę: qui pars est rationalis animę. hic autem est vti lumen: quo intellectus materialis recipit intellecta. ⁊ hunc dedit intelligere. 3. de aia. cōmēto magno dicēs. ¶Immo debes scire q̄ respectus intellectus agentis ad istum intellectuz est respectus lucis ad diaphanum ⁊c. modo lux est forma diaphani. Constat autem hoc nō verificari de deo. Tertius est intellectus agens. quasi instrumentuz. vt prima notio: quę idcirco intellectus dicit̄. 3. de aia. cōmento. 36. pro quanto est principium quo extrahitur cōclusio de potentia ad actum. erit igitur intellectus illuminans tm̄: vt deus. intellectus vt lumen: quo fit illuminatio a principio intellectoꝝ. Tertius est intellectus illuminatus. vz. a primo mediante hoc lumine. ¶De intellectu simpliciter illuminante Auerrois verba hic intelliguntur. Nam ille est scientia sibi ⁊ alijs. sibi quidez per essentiaz: vt dicit. 12. metaphy. cōmento. 51. alijs vo per receptionem. ¶Sed quęres statim quomodo intellectus: qui est: vt lumen se habeat ad rationalem animaz: vtruz vt pars. an vt accidens: vel facultas. ¶In hac re inueni Auerroem valde erraticū: ac varium. In. 3. enim de anima. cōmento magno, inquit. sed opinandus est q̄ in anima sunt tres partes intellectus: quaruz vna est intellectus recipiens. scđa autem est efficiens. tertia autez est factum vt intellectus speculatiuus: ⁊ non possunt eē partes nisi respectu alicuius totius: nec potest vnum totum respondere tribus partibus: nisi sit totuz integrale: quare erunt duę compositiones. altera quidem ex intellectu agēte ⁊ intellectu materiali: quę anima rationalis erit ẜm se ⁊ quodlibet sui ęterna. altera erit compositio ex intellectu materiali ⁊ itellectu speculatiuo: quę est intellectus adeptus. Ecce quomodo intellectus quasi lumen videtur esse vti pars rationalis animę. naz de intellectu: qui est deus: illa compositio intelligi minime pōt. Idem accipi potest eodez. 3. de anima. cōmētis. 17. ⁊. 18. vide. ¶In contrarium videtur Aristoteles. ipse enim vult rationalem animaz habere partes duas. alterā per quam incipit ⁊ desinit. ⁊ alteram per quā remanet: vnde 12. metaphy. inquit. (Si autem ⁊ aliquid maneat posterius: perscrutandum est. In quibusdam enim nihil p̄hibet: vt si est anima tale: nō tota: sed intellectus. totā nāq̄ impossibile est forsan.) Ecce quomodo rationalem animam constituit ex duabus partibus. alteram ex semine traductam volens. quam gręci dianoeam vocant: nostri cogitatiuam: siue discursiuam: siue imaginatiuaz. alteraz deforis accedere: intellectum. vz. materialem: qui cuz nō sit captus ex semine: nec in semē redit: sed remanet. vbi autem rationalis anima esset cōposita ex intellectu agente ⁊ materiali: vt Auer. dicebat. esset tota ęterna: nihilq̄z eius inciperet: nihilq̄ desineret: res hęc grauis est: ⁊ valde laboriosa: attamen apud Auer. si dicta sua debent cōuenire: dicēdum est q̄ rationalis anima est duplex: vna quidem animās ac formans: altera animata ac formata. Rōnalis anima animās est intellectus materialis ęternus: qui quum appropinquet materię: hz aliquid priuationis: ẜm qđ est capax omniuz intelligibilium: quuz vo a materia recedat: ac deo appropiquet: plusq̄ cęterę formę materiales: vt. 2. phycę auscultationis. cōmen. 26. habet aliquid perfectionis: per qđ quasi illuminatur ⁊ redditur capax intelligibilium: vt diaphanū per lumē respectu sensibilium: igitur intellectus materialis potest dici anima: pro quanto animat ⁊ format hoīez: ⁊ est quasi vti q̄dam cōpositum ex priuatione ⁊ lumine illo: quę nō re distinguūtur: sed mō tm̄ intelligendi: ⁊ hoc modo accipiendo rationalez animaz: in toto nostro intellectu: ⁊ in toto libro destructio destructionū. nos intellectuz materialem vocabimus animam rōnalem: ⁊ quādoq̄ intellectū materialem: quādoq̄ intellectū potentię: siue possibilez. Rationalis vo anima animata: siue formata est q̄dam compositū ex parte perfectiori nostrę formę: quę (vt dixi) gręce dianoea dicitur: ex semine traducta: ⁊ intellectu mālī: quem nūc diximus: hoc eniz cōpositum ẜm aliq̄d est ęternuz: ⁊ ẜm aliq̄d est genitum: quātum quidem ad intellectum mālem deforis accedentem: ęternum. quātum vo ad dianoeam ex semine eductam: corruptibile ⁊ genitum: igitur intellectus materialis est vna rōne pars: vtpote ad animam rationalez animatam: siue formataz: alia ratione totum ad partes rationis. vz. ad lumen ⁊ ad priuationem. Itēq̄z vna ratione anima: alia vo pars aię. Ex ijs patet p̄mo qūo lumen illud qđ est itellectus agēs sit aliquid animę nostrę. ⁊ quomō non. Patet scđo inter Aristo. ⁊ Auerroem concordia: ⁊ inter dicta Auer. etiaz. Nam quādoq̄ Auerro. intellectum materialem vocat animam: quādoq̄ partē animę. Simil'r ⁊ ego in scriptis meis interdum intellectuz mālem animaz: interdū partem animę voco. Hęc eniz sic ꝯfuse dicta: debent ad hūc sensum ⁊ distinctionez reduci: sed vtrum hęc sit simpliciter veritas: in libro de itellectu tāgemus: vbi ostendemꝰ q̄ pueriliter Auerro. intellexerit Aristo. ⁊ qūo deprauauit fere oēs eius textus: nunc vo sit dictum intm̄.

De intellectu agente.

De rōnali aia.

¶Difficile est aūt ei qui non p̄uenit ad hunc gradū cōcedere hoc. itaq̄z dubitat: sicut longe est ei qui est in vna ętate temporis credere quod accidit sibi in futuris.

¶Declarata possibilitate copulationis: nunc tangit difficultatem. Sunt eniz quidaz qui huic possibilitati nō assentiunt: ⁊ hoc q̄a non peruenerunt ad statuz illum. Naz vt consistens in ętate pueritię: vel iuuentutis non credit sibi accessura: quę in eo ꝯtingere solent in posterioribus ętatibꝰ. Iuuenis enim fortis ac robustus ⁊ bene firmus: nūq̄ credet sibi in senio contingere: podagraz: ramicem: Com. 57.

tusses:surditatem:vel alia senibus peculiaria:ita iuuenis nunc studẽs:quum non intelligat:nisi per syllogismu͂:ac disciplinam non potest videre:vel excogitare:quomodo sibi accidere possit tempus tale:vt ipse absq; syllogismo ratione ⁊ labore intelligat:per essentiam.vz.intellectus agentis:quemadmoduz ipse intelligit absq; pena ⁊ labore:hęc est causa difficultatis:⁊ proculdubio hęc difficultas maximum apud me habet momentum:per viã eniz hanc:quam dedit Auerro.neminez vidimus beari:neq; per historias antiquorum legimus aliquem beatum tali via fuisse.bene autem per heroicam virtutem:vitiorum compressionem:ac merita legimus innumeros esse beatos:de his tamen in libro de intellectu dicemus.

¶ Et nobis quidez in hoc videtur ꝙ euẽtus ad hanc perfectionez naturaliter accidit vtplurimũ ex aggregatione reruz coadiuuantiuz sese.igitur euentus huius perfectionis: vtplurimum continget tempore senectutis: ac post multum studium in speculatione et moribus:⁊ post elongationem superfluarũ rerum:quę videntur necessarię:⁊ non sunt: ⁊ videtur ꝙ plures debeant ꝑuenire ad hãc perfectionem:quando vicinant̃ segregationi huius ęui:quia hęc perfectio est opposita perfectioni corporeę.

Com͂.58. ¶ His declaratis ⁊ bñ solutis:vult determinare tempus quo quis est aptus beari:ac capax huius perfectionis.Et dicit primo.ꝙ tempus est senium.Dicit secundo.ꝙ non decrepitas:sed virilitas:quę est post iuuentutẽ ⁊ ante decrepitatem.probat primũ.Nam ad talem beatitudinez requiruntur multa:quę paruo tempore congregari non possunt.ex parte quidem intellectus requiritur adeptio intellectus speculatiui:in quo multę partes scientię speculatiue continentur:ex parte corporis requiritur victoria sensitiuę partis:quę haberi non possunt nisi per habitus lõgo tempore acquisitos.ex parte ꝟo fortunę requiritur decentia bonorum.non quidem superexcessus: qa ĩpedirent.iuxta illud.si hęc essent:ego non essem.nec sufficit paupertas.10.ethicorum.homo enim animal est indigens.sed requiritur:vt dicit Aristoteles:sufficiẽtia:quę haberi non potest mox ⁊ in pueritia:⁊ ita patet qualiter beatitudini cõueniens ętas est senectus.probat scđm.inquit enim.Et videtur ꝙ plures debeant ꝑuenire ad hãc perfectionem:quando vicinantur segregationi hui⁹ ęui.hoc est.iuuentutis.quasi dicat.ꝙ ętas conuenientissima est virilitas.probatur.quia hęc perfectio est opposita ꝑfectioni corporeę.opponitur enim morbis:quos senes ferunt obliuionibus:grauedinibus:hebetudini:⁊ cęteris:q̃ senem imbecillum faciunt:oportet enim corpus sanum esse.10.ethicorum.itemq; opponitur irę:libidini:inquietudini:ambitioni:ac cęteris:quę conueniũt iuueni.igitur promptissima ętas beatitudini est virilitas: quę fortasse est.33.annorum : qualis Saluatori nostro tributa fuit.

¶ Animaduertenduz ꝙ ad hoc vt homo possit esse capax beatitudinis:quędam requiruntur tãq; necessaria: quędam vt remouentia impedimenta.vt quidez necessaria:reqritur intellectus speculatiui adeptio.partes aũt intellectus speculatiui essentiales sunt naturalis scientia ⁊ metaphysica.Mathematica enim non est dispositio ad fęlicitatem:quum careant fine:sintq; enumeratę propter exercitium:vt dicit Alexander.dispositiones partiũ sunt dialectica ⁊ grammatica: dialectica quidem ꝓpter inuentionem ⁊ errorum confutationem:cum quibus nõ est copulatio.grammatica ꝟo quoniam vtplĩ sit ꝑ scripta aliorum:quę sine linguę sciẽtia haberi nõ possunt:quãdo igit̃ intellectus speculatiuus est perfecte acqsitus in intellectu materiali:tũc copulabitur itellectus abstract⁹ vt forma:per cuius essentiaz erimus intelligentes.vt ꝟo remouentia impedimenta est necessaria victoria concupiscibilium:vt declarat Auerroes.7.physicorum.cõmẽ.20.⁊ alibi pluries.itemq; ⁊ bonorum externorum sufficientia.non quidem defectus.est enim paupertas impeditiua fęlicitatis apud peripateticos.nec ꝟo superexcessus.nam excessus bonorum multo magis impedit fęlicitatem.Nos ꝟo christicolę tenemus per nihil nos posse mereri fęlicitatem.nam per nihil finitum meremur rem infinitam.verum ad beatitudinem cõferunt merita:quę sunt virtutũ vsus:quibus solis deus volẽs mere cõtigẽter per sui essentiã beat nos.de his amplissime dicemus in libro nr̃o de intellectu:quẽ nunc facimus pro resolõne oĩum eorum:quę nostra iuuentute inuenimus.

¶ Et quum Auẽnasar credidit in fine suorũ dierum peruenire ad hanc perfectionẽ ⁊ nõ peruenit:posuit impossibile hoc ⁊ vanuz:⁊ dixit eẽ fabulas vetularuz:sed est solum:vt nos diximus.nõ autem vt dixit vir iste.

¶ Auẽnasar cõmisit peccatum in logica. arguit enim ab vna singulari negatiue ad vniuersalem negatiuã de possibili:et non valet.Socrates non est rhetoricus.igit̃ impossibile est hominem esse rhetoricuz.¶ Iaz vides errorem logicum.ita arguit ipse:ego in fine dierum meorum non perueni ad statum talem.igitur impossibile est hominem peruenire ad statum illum:propter quod inter fabulas enumerauit copulationem hanc:quod forte nõ male dixit.nonnulli codices habent quędaz alia verba: quę an sint de textu:ignoro.⁊ propterea omisi.ego enim Auerroem non legi in ꝓprio fonte.¶ Hęc tradit Auerroẽs de possibilitate copulationis. Com͂.59.

¶ Eiusdem Augustini Niphi Cõmentatio in 2m Libruz de beatitudine animę Auerrois.

Et remãsit iterũ declaratio vna adiuncta iam dicto ad inquirenduz.videlicet intellectũ in actu: qui moueat materialez ⁊ reducat eum in actũ:sicut reperiuntur hęc duo in quolibet generabili ⁊ corruptibili specie.hoc est.potẽtiale ⁊ actuale:q̃d trahit illud in actuz:⁊ sm̃ Aristotelem in libro de anima.hęc via est manifestior ad inueniendum intellectum abstractum:qui ducat intellectum materialem ad actum. Cõmẽ.1.

In libro exposito conclusit possibilitatem syllogismis ⁊ rõnibus.In quibus multa sibi petyt:nunc illa seriatim declarat.Et primo ꝙ in rerum natura sit intellectus agens.Secundo.ꝙ ille sit abstractus a materia ⁊ magnitudĩe.Et arguit.vt mihi videtur per argumentum a simili.Sicut in qualibet specie generabili ⁊ corruptibili est dare aliquid vt agens:⁊ aliquid vt patiens:ita in natura intelligibili:ponitur autez antecedens ab omnibus.igitur ⁊ consequens ponendũ.Primo accipit conclusionez.Secunda ibi.[Sicut reperiũtur] Accipit maiorem:⁊ tacuit minorez.[Et sm̃ Aristo.]

Declarat secundo ꝙ eiusmodi agens intellectus sit abstractus auctoritate Aristotelis dicentis viam hanc valere pro abstractione intellectus agentis. ¶ Sed circa hec dubitare potes primo contra maiorem. Nam ea accepta. addo hanc minorez. Sed materia est res generabilis ⁊ corruptibilis. igitur est dare materiam agentez ⁊ materiam patientem. Contra minorem arguitur. Nam intellectus nõ est species generabilis ⁊ corruptibilis: vt videtur Auerroes dicere. In libro de anima. 3. dicemus prolixe. nunc vero vis rationis accipiatur hac via. Omne factuz habet aliquid ex parte agentis ⁊ aliquid ex parte materie. intellectus speculatiuus est factus. igitur habet aliquid ex parte agentis ⁊ aliquid ex parte patientis. tũc cessat prima calumnia. nam materia non est facta. cessat secunda. quia intellectus speculatiuus apud Auerroem est factus. ¶ Sed tunc restat adhuc questio. quia lz pro intellectu speculatiuo formando requiratur aliquid ex parte agentis: non est probatum illud esse in specie intellectus. dicet enim aduersans illud ex parte agẽtis requisitum esse corpus ⁊ nõ intellectũ. Respondet Auerroes 3. de anima. cõmentis. 17. ⁊. 18. ⁊. 7. metaphy. cõmen. 31. quia omne mixtum cum materia fit a mixto cum materia: ⁊ econtra. omne separatum a materia fit a separato a materia. modo intellectus speculatiuus est separatus a materia. quare agens eum erit separatus a materia: ⁊ ita intellectus. ⁊ hec est illa via Aristo. quaz dicit Auerroes esse manifestam ad probandum hunc intellectum esse abstractum a materia.

¶ Et dicentibus nobis ꝙ itelligere est simile ipsi sentire nõ debes propter hoc credere ꝙ hic intellectus est extra animam: sicut sensus est extra animam: quia intelligibile quod est comparatum intellectui materiali comparatione sensati ad sensum est in anima: ⁊ sensatum est extra animam. Et propter hoc non de necessitate est ꝙ hec itelligibilia sint separabilia: vt opinatus est Plato: ⁊ anima recipitur in definitione intelligibilium speculabilium: sensus autem non.

Com. 2. ¶ Sepe Auerroes accepit intelligere esse simile ipsi sentire: idcirco dubitat. Nam si sic: tunc intelligibilia essent extra animaz: vt Plato dicit. consequentiaz probat. quia sensibilia: circa que est sensus: sunt extra animam. igitur ⁊ intelligibilia. Respõdet ꝙ similitudo non est assumẽda quantũ ad omnia: sed ꝙ sicut sensus est in pati ⁊ moueri a sensibili: ita intellectus patitur ⁊ mouetur ab intelligibili. est vero differentia: quia intellectus: hoc est: intellectio non est extra animam: hoc est: a re intelligibili extra animam: sensus vero est a re sensibili extra animaz: intelligibile enim quod mouet intellectũ est in anima saltem dianoetica: siue imaginatiua. sensibile vero quod mouet sensum est omnino extra animam ⁊ dianoeticam ⁊ sensitiuam. nam mouet sensum: prout continetur in medio illuminato. hec declarata sũt. 2. de anima. cõmẽ. 60. ¶ Ex ijs infert contra Platonem. ꝙ intelligibilia non sunt idee ac forme separate: vt Plato fingit. Naz qd est in anima: non est separatum: sed intelligibilia sunt in anima: saltem dianoetica: igit̃ nõ sunt separata. Hec est prima differentia inter sensibile ⁊ intelligibile: deinde tãgit secũdam: ꝙ. vz. intelligibile definitur per animam: sensibile vero: non per sensum: est enĩ intelligibile intentio contenta in anima apta mouere intellectũ: sensibile vero quũ sit equiuocum per nulluz definitur: vt secũdo de anima accipitur: ⁊ hec secunda differentia confirmat primam: nam si anima cadit in definitione itelligibilis est: quia est illi subiectum: ⁊ per consequens intelligibile non est idea separata a corpore: vt Plato dixit.

¶ Et remãsit nobis declarare: quomodo forme materiales mouent intellectuz materialem: ⁊ reducunt eum in actum: sicut sensatũ sensum. Hanc autem preparationem nõ habent forme inquantum sunt in materia: sed inquantum forme: nam impossibile est rem non materialem operari in ĩmaterialez: nisi inquantum est forma solum. Forme igitur materiales sensate mouent intellectum materialem: cum acquirunt esse formaruz: que de necessitate non sunt in materia. Hec autẽ est forma illa: que inducit formas materiales efficere intellectiõez. Et scis ꝙ omne qd inducit aliquid facere rem intellectus: est intellectus necessario: ⁊ ideo dicitur ꝙ forme materiales sũt itelligibiles in potẽtia: ⁊ opz ꝙ habeant vnum agens: quod extrahat eas de potẽtia ad actum: sicut habet quodlibet: quod est in potentia.

¶ Nũc tertio explanat aliud qd remansit in libro primo vz. quõ materiales forme sunt apte mouere intellectum materialem: ⁊ reducere eum ad actum: vt sensibile reducit sensum: hoc est id qd relinquebatur: ⁊ ad huius solutionem accepit pͥmo ꝙ forme materiales mouent intellectum quando habẽt esse abstractuz a materia presentia ⁊ conditione materie: ⁊ syllogismus est iste: forme accepte vt forme sũt abstracte. Forme materiales mouẽt intellectum materialem vt forme simpliciter. igitur forme materiales mouent intellectũ sub esse abstracto. primo tangit minorem ibi. [Hanc autem preparationem] deinde ibi. [Forme igitur] Infert conclusionez: ⁊ omisit maiorem. Petit secũdo ꝙ intellectus agens est forma faciens formas materiales efficere intellectionem: siue rez intellectualem. Cui addit maiorem ⁊ scis ꝙ omne qd inducit aliquid facere rem intellectus: est intellectus necessario: ⁊ tacuit conclusionem. vz. ꝙ intellectus agẽs sit intellectus tm̃: ⁊ tunc concludit intentum. ⁊ ingt. ⁊ ideo dicitur ꝙ forme materiales sunt intelligibiles in potentia: ⁊ oportet ꝙ habeant vnuz agens: qd extrahat eas de potentia ad actuz: sicut habet quodlibet: qd est in potẽtia: ⁊ ita habes tria: pͥmo quomodo res materiales mouẽt intellectum materialem: quia mouent sub esse abstracto: ⁊ inquantum forme. secũdo ꝙ res intelligibiles anteq̃ intelligantur: sunt in potentia ad mouendum intellectum. tertio ꝙ datur aliquod agens extrahens illa de potentia ad actum: quod est intellectus tm̃. Com. 3.

¶ Et sicut res que apprehenditur a sensu visus: apparet per illud quod videt: quod est sua causa: vt est lux: per hanc eandem rationem est proportio intellectus abstracti cum materiali: similis ꝓportioni primi apparentis. vz. lucis cum sensu visus.

¶ Declarauit hactenus ꝙ intelligibilia educuntur de po- Com. 4.

tentia ad actum intellectionis per vnū agens: et ita quod deē aliquod agens extrahens intelligibilia. nūc declarat quod ille est idem agens: et vult quod illud agens sit ens intelligibile: et arguit sic. vt visibile ad lucem: ita intelligibile ad intellectum agentē: sed lux est agens visibilia et visibilis. igiē intellectus est agens intelligibilia et intelligibilis. et hoc inquit per illud quod videē: quod est sua causa: vt est lux: nam colores videntur per lucē: que est visibilis: et est causa colorum. non quidem quod sint: sed quod videanē. Aiaduertendum: vt diximus: quod triplex est intellectus agens: vnus vt sol: siue lux. alius vt lumen procedēs a luce: qui est aliquid anime nostre: saltem quasi forma. alius illuminatus: vt intellectus in habitu: siue propositiones prime: vt dicit Auerroes. 3. de anima. cōmento. 155. in calce. Auerroes loquitur hic de intellectu: qui est quasi lux: siue sol: qui est deus benedictus apud eum. naz hic similis est luci: siue soli: vt dicit Auerro.

Et quum intellexisti hec: intelliges et illud quod Aristoteles ait. dixit eni quod conueniēs est hic eē intellectū itelligētē oīa: et vnū intellectum qui oia reducat intelligibilia: vt lux que oia apparētia in potētia reducit ad actū.

Com. 5. Declarauit quod intellectus extrahens est res intelligibilis. nunc declarat quod vnus et idem est intelligibilis et intelligens omnia. quod quidez enim sit intelligibilis: patet. quia similis luci: que facit visibilia: et ipsa videtur. quod vero oia intelligens: patet. quia omnia agens est: et est intellectus. igitur syllogizetur sic. intellectus omnia faciēs est omnia intelligens. illud agens extrahens intellectus est oia faciens. igitur omnia intelligens. et sic patet qualiter per intellectum agentem: qui est vti lux. intelligit deum qui est sibi scientia omnium: et alijs etiam scientia oīuz per eius essentiam. Dubitatur contra hanc rationem: quia intellectus Saturni est omnia agens et intellectus: et tamē nō est scientia sibi et omnibus: quia non est scientia deo: quia deus nihil intelligit extra se. Secundo. intellectus agens sicut lumen. requiritur enim vt agens: an vt conditio patientis. non vt agēs: quia similis est lumini. mō est dispositio diaphani receptiua: et non actiua secundum Auerroem. 2. de anima. cōmento. 67. cōtra Auēpacem. Potest dici ad primum quod maior Aristotelis debet intelligi sic. intellectus omnia intelligens et virtute propria omnia itelligit: modo intellectus Saturni, etsi omnia agat infra se: non tamen virtute propria: sed virtute primi. Ad secūdā dicendum quod est dispositio agendi: quia intelligibilia nō mouerent intellectum: nisi vt instrumenta imediata illius luminis: et remote vt instrumenta lucis. hoc est. primi itellectus. verum visibilia non efficerentur actu: nisi per lumen receptū in diaphano: et ita lumen illud visibile corruptibile cōcurrit. Uno modo actiue ex parte visibiliū. Alio modo passiue ex parte medij. lumen autem primi intellectus: quod est quicquid anime nostre: concurrit actiue tm. de his tamen latius in libro de intellectu.

Et postquam cōparatio intellectus abstracti ad materialē est similis comparationi lucis ad visum. igitur decet ipsuz esse intelligibilē ab intellectu materiali magis quam illud quod est intelligibile per ipsuz: sicut ignis dignior calefacere re que est calefacta per ipsuz. Nam res apta recipe ignē particulariter: magis de necessitate est apta recipe ignez absolute.

Arguit modo Auerrois. sicut lux ad intellectum agētē: ita visus ad intellectum materialem. hec fuit declarata. igitur vt lux ad visum: ita intellectus agens ad intellectū materialez. a cōmutata proportione. Sed lux videtur a visu: et magis quam res visibilis. igitur intellectus agens itelligetur ab intellectu materiali: et magis quam omne aliud intelligibile. [Sicut ignis] Scdo arguit. sicut ignis dignior est calefacere quam res calefacta per ipsum: ita intellectus agēs dignius intelligibile est quam res que per ipsuz intelligitur. [Nam res] Tertio arguit. aptum natū recipere formaz particularem magis aptū est recipere formā generalez: vt aptum recipere ignē hunc magis aptū est recipe ignē: quia ad recipiendū ignē hūc requirunē dispōnes generis speciei et indiuidui. ad recipiendū ignē sat sunt dispōnes speciei: vt in libro de suba orbis declarauimus: huic addo minorez. sed intellectus agens est forma vniuersalis: et magis quam quodcūque intelligibile: quuz sit vniuersalis per essentiam: vniuersalia materialia sint talia participatione. Animaduertendū quod eiusmodi rationes sunt dialecticę. nam cōfirmant quod est syllogismis et rōnibus demonstratum. et propterea sunt loco a simili: vt vides. Com. 6.

Hoc tm̄ posito quod mediet aliquid. hoc autē accidit per vnum subiectum accidentale. nā sunt multa que recipiunt per mediuz vnius vel plurium rerum.

Sed cōtra dicta arguet quispiā. nā si intellectus mālis magis recipit agentē quam cętera alia: tūc mox cū esset reciperet euz: et prius quam intellecta speculatiua. Rñdet quod intellectū mālem esse aptū magis recipere agētē dz intelligi cum debito medio: et intelligit per mediū subtuz accidentale: hoc mediū per accidēs. nā multa receptiua recipiūt per mediū vnius vel pluriū rerū accidētaliū: vt intellectus materialis recipit agētem mediāte intellu speculatiuo: qui est plures res: vt diximus: et ita intellm materialem magis etiā aptū recipere agētez dz intelligi: seruatis seruandis. Et si dices: in quo igiē intellectus mālis magis recipit abstractuz quam intellectum speculatiuum. si hūc quidem imediate: illud vero mediate recipit. Rñdeē quod propter tria. Primo. quia agentez recipit propter se. speculatiuum aūt propter agentē: vti propter finē vltimū. Scdo. quia agentem recipit vt formā: per cuius eēntiā mālis operabiē. speculatiuū vo recipit vt dispōnē quasi accntalē ad illā formā. Tertio. quia ex intellectu agēte et itellectu māli fit veri9 vnū quam ex itellu speculatiuo et itellectu māli. quia quidē illud est vnū per se: istud vero vnuz per accns: et ita pz quod lz intell's mālis recipiat intellectū imediate et agētē mediate: verius et magis recipit agentē quam speculatiuum. Com. 7.

Et ex hoc videē quod causa propter quā non recipit intellectus materialis hūc intellectū: nisi per medium alterius rei: que est intellectus est vna et eadem: cum qua multa entiū non recipiunt suam vltimam perfectionez: nisi per media aliqua: vt reperitur iuuentus post infantiam: et alia innumera entia. et hec causa a parte naturę manifesta est. a parte vero consuetudinis est alia causa. nam videmus quod multa entia nō recipiunt perfectionē: que est per naturam in aliquo genere: nisi ex consuetudine: et existentia omniuz horū recipit intellectus iste in hoc quod est materialis.

Soluit

Com. 8. ¶ Soluit nūc pulchrā ambiguitatē. vz. quū itell's mālis sit sūme receptiuus intell's abstracti: cur nō recipit ipsuz sine medio. Rñdet ꝛ assignat duas causas: pmo ex parte naturę. 2° ex pte ꝯsuetudis: ex pte naturę qdē: h̄ est ordinis nālis: qa oē recipiēs vltimū finē ꝛ vltimā pfectionē: nō recipit nisi p mediū: ꝛ h̄ ob nihil aliud: nisi pp naturā vltimi finis: ꝛ subti pfectibilis p ipz. Finis eni idcirco vltimus nūcupat̄: qa suapte nā pp receptionē oiuz mediorū recipit̄: pp ꝟo rōnē subti: qa subtuz nascit̄ multiphariā pfectibile: idcirco eget multiphariā pfici: qđ fieri non pōt nisi plurib⁹ medys: ꝛ hęc est prima rō ex ordie nāli accepta. Scđo ꝟo ex pte ꝯsuetudis: nā sicut cytharedus cytharicādo fit cytharista: ita ꝛ intell's mālis speculando fit pfectus. silr ꝛ in alys virtutib⁹: gñat̄ eniz: h̄ est acqrit̄ intell's agēs in nobis p habitū oium itelligibiliū: quēadmodū ꝛ iustitia p actus iustos: ꝛ idcirco subscribit ꝛ exñtia oium hoꝝ reqrit: siue recipit: siue imaginat̄: h̄ est expostulat intell's iste mālis in h̄ ꝙ est mālis. i. receptiuus: qa inquā receptiuus suapte nā eget medio: ꝛ inquātū receptiuus: eget vsu frequētis speculatiōis: ꝛ ita nō pōt recipere agētē: nisi p mediū. ¶ Sz circa hęc q̄runtur duo. Primū. pp qd reqrit̄ h̄ mediū vnius: vel pluriū rerum: nā causa Auer. nō videt̄ sufficere. Scđo. qd est illđ mediū: qđ ex parte vtriusqꝫ reqrit̄ ad statū hūc aię. Dōz ꝙ rōnalis aīa distat ab intell'u abstracto dupl'r. pmo ꝑpter intellectum mālem. scđo pp dianoeā pp intell'm mālem qdem: nā est infimus abstractoꝝ ꝛ supmus māliū: igitur suapte nā nō pōt copulari extremo: nisi vno vel plurib⁹ medys. pp dianoeticā ꝟo partē: nā hęc nascit̄ suapte nā brutalis: ꝛ ita sub ꝯrio habitu ad felicitatem: pp qđ dōm apud Auer. duplex esse mediū: positiuum. vz. ꝛ puatiuū: nō enim tm̄ ignis ponit mediū positiuuz in tabula p forma ignis inducenda: Sed remouet contrarias dispositiones: medium qdem positiuum ad fęlicitatez est adeptio intellectus speculatiui: priuatiuū ꝟo est priuatio brutalitatis in dianoea. Remouet̄ aūt hęc brutalitas per habitus virtutis: qui ex frequentibus actionibus ingñant̄: ꝛ ꝑpter hōc dixit ex ꝯsuetudine. fortassis eniz respexit ad habitū virtutū: qui assuetudine ingenerat̄ ꝛ increscit.

¶ Et si forte dicere vellet qs: natura est velamen separatū a deo vt has apphēsiones apprębendere nō possimus: quēadmodū naturę materiali oculoruz vespertilionis obstat videre lucem: q̄uis lux sit sui nā apparens. Respondeas vt supra diximus ꝙ in indiuiduo solum est: non autem in specie.

Com. 9. ¶ Mouet dubitationē: ꝛ soluit. est aūt dubitatio hęc. vz. ꝙ nā mālis est velamē. subaudi intell's aię sepatū. h̄ est tenēs gradū ifimū ab ipso deo: ꝛ sic pp defectū: quē tenet nō pōt itelligere deū: nec eiusmodi apphēsiōes q̄ dicunt̄ subę abstractę: vt oculus vespertiliōis ad lumē solis. Est igit̄ dubitatio. vt oculus vespertiliōis ad lumē solis: ita itell's mālis ad itelligibilia p se: sz ille oculus nō pōt lucē per se visibilē pcipere. igit̄ itell's mālis non pōt pcipere intelligibilia p se. Rñdet ꝙ si intelligit̄ respectu cuiuslz idiuidui: hęc cōparatio ꝯcedit̄ maior: nā oculus noctuę: ita se hz ad lucem: vt itell's alicuius idiuidui ad deuz: pp nām eni brutalē velatur: ac icapax est illoꝝ apphēsiōis: si ꝟo itelligit̄ respectu oiuz idiuiduoꝝ in spē: maior falsa est: est eni aliqs hō: a cuius itell'u māli velamē illud naturę ablatum est: ꝛ sic conceditur maior respectu indiuidui: non autem respectu totius speciei.

¶ Et scias ꝙ nō est alia spēs q̄ apphendat intelligibilia: nisi hō: aīaliū aūt plures sūt spēs p̄ter vespertilionē: quę lucē apphēdūt: imo dicitur ꝙ sunt q̄dā aīalia: quę ēt corpus stellę ꝯtuētur: vt aīalia sunt q̄dā rapina. Simil'r opz vt iueniātur aliq̄ indiuidua in specie hominis: q̄ apphēdāt hūc intellectū ex necessitate: ꝛ erūt illa qdē quę sunt pfecta in sciētys speculatiuis cū alys nobilitatib⁹: quę oportet necessario: vt cum illis ꝯiungantur.

¶ Dicet qs. ita arguā de ipsa spē noctuę: naz si eēt frustra hō si nō apphēderet deū: ita eēt frustra vespertilio si nō apphēderet lucē: vel ex parte rei sic: sic eēt frustra aliqđ sūme itelligibile: nisi itelligeretur ab hoīe: ita eēt frustra aliqđ visibile sūme: nisi videretur ab ipso vespertilione. Rñdet Auer. ꝛ subtil'r valde: ꝛ vult ꝙ visibile illđ non est frustra dato ꝙ a vespꝫtiliōe nō videat̄: nā adsūt multa aīalia a qb⁹ videri pōt: ꝛ nō tm̄ lumē: verū ꝛ stellę moles: vt spēs aqlę: q̄ (auctore Plinio in. 10. ꝛ Aristo. in lib. historiarū) dr̄ halietus: hęc eni pullos suos pcutiēs: subinde cogit aduersus itueri solis radios: ꝛ si flentez aīaduertit p̄cipitat e nido: velut adulterinuz ꝛ degenerē. sil'r narrat de parido ꝛ alys multis: tūc recolligit argumētuz: sic lux eēt frustra visibilis: nisi ab oculis alicui⁹ aīalis videret̄: ita de⁹ eēt frustra itelligibilis: nisi ab aliqb⁹ idiuiduis spēi hoīs videret̄: cuz ab alys nullis videri possit: exponit aūt q̄ sunt ista idiuidua: a qbus velamē est ablatuz: ꝛ ait eē illa q̄ sunt pfecta p itell'm speculatiuū: ꝛ per itell'm practicū: h̄ est per habitū moris: q eni pfect⁹ est vtroqꝫ itellectu: iste itelligit deū p essentiā dei. ¶ Quęret qs qd est istud velamen impediēs intell'm ab apphēsione dei. Scđo vī ꝙ Auer. rō nulla sit: supponit eni ꝙ a nulla alia spe sit deus itelligibilis p̄ter hoīem: ꝛ ꝑpterea si ab hoīe nō apphenderet̄ eēt frustra: h̄ falsum est: qm̄ ab aīalib⁹ cęlestib⁹ apphēdit̄: ꝛ ita dato ꝙ nō apphēderet̄ ab homine: adhuc eēt ꝛ nō frustra itelligibile sūmū. ¶ Ad pm rñdet Plato ꝙ est humor: humor eni ebetat ꝛ ipedit speculationē: idcirco sicut puer ꝑcedit ad maiorē ac maiorē siccitatē: magis ac magis disponit̄ ad doctrinā. Velamē igit̄ obtegēs itell'm mālē est humor. ¶ Sz h̄ stare non pōt: nā obseruatio docuit iterdū humectiores eē igeniosiores. Amplius. iuniores disciplinabiliores: vt Arist. testat̄: ꝛ obseruatio docuit: senes ꝟo prudētiores. Aliter dicunt qdaz: volūt eni illud velamē eē morbū: quo intellectus materialis opatur intātū: vt nō sit apt⁹ speculationi.

¶ Hāc positionē vī Auer. tāgere. 2. de aīa. cō. 62. supra illo textu. [Alia ꝟo ex velamēto itell's] ꝛ reliq̄. Sz hoc stare non pōt: nam puer oīs nascit̄ sanus in specie ꝛ sibi: nec pueritia morb⁹ est: sz ętas: nec Auer. vult illđ: sz loqt̄ sub disiūctiōe vt pz. Auer. in lr̄a ait illđ velamē itell's eē nām: nō aūt exponit q̄lis nā. Simplici⁹ itaqꝫ. 2. de aīa in expōne illi⁹ text⁹: magis ꝑpriū est aīalib⁹ ꝛ pl'm tps in h̄ pficit aīa: itelligit p̄ corruptibilitatez: qa eni hō est corruptibil' nō est capax mox itelligere entia illa. Sed h̄ non placet: qa nec in fine vitę hō posset itelligē. Dic̄ 2° pp accidētia ꝛ pturbatōes ꝯtigētes: nec h̄ placet mihi pp idē. Aliter ꝛ bn̄ dicit ꝙ ipsi aię ad corp⁹ est vehemēs iclinatio ꝛ ad sensibilia corporea in pma ętate: diuertit̄ eniz hō pp hāc ꝑpēsionē valde: igit̄ p nāz itelligit Auer. nālem ꝑpensionē aię ad corpus ꝛ ad sensibilia: ista eni ꝑpēsiōe intell's mālis opit̄ velut velamēto quodā ad itelligēduz illa. ¶ Ad 2m rñdet Auer. 12. pmę phię. cō. 38. ꝙ genus illđ abstractoꝝ: ꝛ maxie de⁹ ē itelligibile p̄ ꝛ pncipal'r p

Com. 10.

se: secūdo ꝓpter nos: vt eni sol suapte nā pmo ꝛ ꝑ se lꝫ ꝓpter se scdo vt videat ab oibus aialibus: illustretqꝫ visibilia oibus aialibus: vt inde cibos ꝛ alimēta suscipiāt: ita intellectus primus qui est deus pmo ꝛ pncipalr est vt sit sibi felicitas ꝛ cōphēsio: scdo autē ꝛ minus pncipalr: vt sit fęlicitas hoibus: igitur sicut lux solis eēt frustra visibilis. nisi ab oculis aliquoꝝ videretur: ita itelligibilitas dei esset frustra: nisi ab aliquo homine videret: eēt dico frustra: nō qdem pp priuationez primi finis: sed pp puationē finis secundarij: ob quem ęque per se est: lꝫ non ęque primo: vt Auerroes ait in multis locis.

¶ Et si qs dicere vellet eē forte dubiū: qd in ethica sua Auēnasar mouit. vꝫ. ꝙ itells qui est in potētia est vna res: q̄ nō pōt dici vt naturā habeat priuatiōis: ꝛ est nouū: ꝛ quū h̄ est nouū: renouabit ēt ex necitate ex pte receptiōis hui⁹: si ei accidat h̄ receptio. ꝛ si reciperet formā itells abstracti: ꝛ vniret cū eo: fieretqꝫ vnū: igit pole eēt corruptibile effici ęternū. ꝛ qa h̄ ipole est de reb⁹ notis per se: sniatus est Auēnasar vba dicentiū ꝙ vniemur cū itelltu abstracto: eē verba vetulaꝝ.

Com. 11. ¶ Mouet dubiū Auēnasaris in ethica: petit eni ille ꝙ intellectus mālis nō sit pura puatio: vt dixit Alex. sed ens nouum generabile ꝛ corruptibile: hoc nō aliter ꝓbat: sed supponit: tūc arguit: si intellectus mālis est res corruptiua noua: tunc corrumperet aliqn ab excellenti intelligibili. vt sensorium a forti sensibili: igitur si intellectus materialis recipe't excellens intelligibile corrumperetur: ex alio fieret ęternum: naꝫ excellens intelligibile est ęternū vt deus: igitur si aliquando reciperet deum: fieret vnum in esse cum eo: qd fit vnum cū ęterno est ęternuꝫ: igit intellectus mālis simul cū reciperet deū corrūperet ꝛ efficeret ęternū: inquātū eni reciperet excellens intelligibile corrumperetur: vt vo reciperet rem ęternaꝫ: ꝛ cum ea vnū fieret: esset ęternuꝫ: quare simul corrūperet: ꝛ fieret ęternū: ꝓpter hoc incōueniēs dixit Auēnasar copulationem hanc esse machinamenta vetularum.

¶ Dico igit queadmodū declatū est nobis: ꝙ formę mālcs mouēt hūc itellm q in potētia est: ꝛ hūc motū faciūt a pte itells abstracti. Nā motor mālis non pōt mouere: nisi in virtute rei: quę nō est in mā: vt declaratum est. Similr nobis declaratuꝫ est ꝙ receptio quā habet iste intellectus: qui est in potentia est spēi receptionis nāę itellectuū abstractorū nō spēi receptiōis mālis: ꝛ spēs receptionis est illa q̄ limitat ei hāc vnionē cuꝫ abstracto: ad hoc vt reducant ad vnā subaꝫ eēndi: ꝛ maxie qn intelligit seipm: ꝛ tūc erit intellectus abstractus necessario: nā hęc spēs motus q̄ accidit itellectui mālī: accidit ei a parte rei: quę est itellectus necessario: qm̄ declaratum est intellectuū abstractoꝝ eē ꝓprietatē: vt seipsos appręhendant: ꝛ scis ꝙ propriuꝫ inquantum est proprium: conuertitur.

Com. 12. ¶ Respondet dubio: ꝛ dicit pmo ꝙ formę mālcs mouēt intellectum mālem virtute intellectus abstracti: qui est agens vt lux: ꝓbat hoc. motor mālis non efficit formas māles: nisi virtute imālis: formę sensibiles sūt for^e materiales: igit nō efficiunt formas vles: nisi virtute intellus abstracti imālis. ¶ Sꝫ ꝯ. nā vt ipꝫ māle nō agit imateriale: nisi virtute imālis: silr imāle non ageret māle: nisi virtute materialis: ꝛ sic deus ageret hoiem virtute hois: qd falsuꝫ est. Respōdetur ex sentētia Auer. 12. metaph. cōmē. 36. ꝙ cōtinent formę māles in formis abstractis: vt opus in mēte artificis: non aūt ecōtra. igit nego silitudinem: nam forma imālis est actu imālis ꝛ potētia materialis: contra vo minime: vt dicit. Scdo dicit. ꝙ receptio qua intellectus mālis recipit intelligibilia vlia: ꝛ receptio qua intells separati recipiunt deū: sunt eiusdē speciei: nō aūt cū receptiōe māli sensitiua hęc receptio ꝯuenit spe. ¶ Sꝫ ambiges: nam receptio qua intells separati recipiūt deū est ęterna: hęc est noua. Itē illa est suba rei receptę: hęc est accidēs. Rndet apud Auer. in. 3. de aia. cōmen. magno. ꝙ receptio est q̄si passio q̄daꝫ: passio vo genus qōdā: cuius duę pmę spēs sunt receptio imālis: q̄ est ꝑfectio: ꝛ receptio mālis: quę est corruptiua: ꝛ qm̄ intellectus mālis recipit vlia perfectiue. ꝛ silr itells abstracti recipiunt deuꝫ perfectiue: idcirco vtrǫ receptiones sunt eiusdem spēi. ¶ Tunc ad primū dōꝫ. ꝙ vtraqꝫ est ęterna simplr: sed habitudine ad phātasmata receptio intellectus mālis est q̄dam ex pte corruptibilis. ¶ Ad z^m dōm. ꝙ vtraqꝫ est per eēntiaꝫ receptę rei: quę nō dī accidens: nisi ꝑ quāto adueniūt extra eēntiā rei recipientis: vt dicem⁹ in libro de intelltu: ꝛ per hoc z^m pꝫ solo ad dubium negando aũs: ꝙ. vꝫ. intells mālis sit corruptibilis: imo est ęternus: vt apparet ex mō recipiendi: quē hꝫ cū ęternis. Tūc icidēter declat q̄dā alis: ꝛ dicit p̊. ꝛ spēs illa receptiōis est q̄ limitat ei hāc vnionē cū abstracto: ad h̄ vt reducantur ad vnā subam essendi: h̄ est ad h̄ vt fiant vnū in eē sic: vt mālis operet per eēntiā agētis: ꝛ hic est primus modus quo itells mālis efficit abstract⁹. Declarat z^o idē dicēs: ꝛ maxie qn itelligit seipm: nā tūc erit intellect⁹ abstractus necessario: nā hęc spēs motus: qd est intelligere se: q̄ accidit itellectui māli: accidit ei inq̄tū est intells necessario: ꝛ ꝓbat hoc rōne: nam ꝓpriū est intellectib⁹ abstractis itelligere se: ꝛ oē ꝓpriū cōuertit inq̄tuꝫ ꝓpriū: lꝫ nō inquātū accidēs: igit si ois intellect⁹ abstractus intelligit se: omne intelligēs se: erit intells abstract⁹: sed itells mālis intelligit se: igit intells mālis est itellect⁹ abstractus. ¶ Habes igit pmo respōsionez ad dubium Auēnasaris per interemptionē aũtis. Habes z^o ꝙ intellectus mālis duplr efficit abstractus: pmo ꝑ copulationez cū abstractis: cū qbus efficit vnū in esse: scdo inq̄tū intelligit se: qa vt sic: accipit ꝓpriū abstractoꝝ. Qūo itellectus mālis intelligat se: pergre in nostro. 3. de aia. quod ędemus. cō. 8. ꝛ ēt in libro de intellectu: queꝫ faciemus. ¶ Sed dubitat. naꝫ semper abstractum ꝛ suapte natura abstractū a nullo efficitur abstractum: sed intellectus mālis apud Auerro. nō est corpus nec virtus in corpore nec gn̄abilis nec corruptibilis: sed abstractus per nām: igitur nec intelligendo abstracta: nec intelligendo se efficitur abstractus. Dicendum apud Auer. 3. de anima. cō. 20. ꝙ intellectus materialis vnit nobis in principio formationis corporis per nām: hoc est per agens naturale dans nobis dianoeam: ꝓpter quaꝫ deinde nobis intellectus materialis deforis accedit. Hęc est pma vnio naturalis nobiscū: ꝛ qa in hac cōuersus est ad continuuꝫ ꝛ ad tēpus: habet primaꝫ abstractionem quādo intelligit intelligibilia materia vniuersaliter: secundā quando intelligit seipsum. tertiaꝫ quādo intelligit deum per essentiaꝫ pp dei:

ꝑ deū: ⁊ ceteras subas abstractas: tūc ad formam dōm. ꝙ intell's acquirit abstractiones: non qdem essentiales: sed extrisecas: ⁊ q̄si accñtales: ⁊ de his loquit̄ Auer.

¶ Et postq̄ꝫ declaratū est ꝙ intellect⁹ materialis apꝑhendit seipm̄: ⁊ cetera abstracta: opꝫ vt hēat hoc: aut ex se: aut ab alio: ⁊ postq̄ꝫ est impoſ'e vt habeat ex se: quia nihil mouet seipm̄: ⁊ est impossibile etiā vt sit nouū: necesse igitur est vt habeat hāc ꝓprietatēꝫ a parte ꝯiunctionis. s. vt ꝯiungat̄ cū ea re que est ipsa apꝑhensio: abstracto videlicet.

Com.13. ¶ Declarauit q̄dam extra ꝓpositum: quoꝝ vnū erat ꝙ intellectus materialis intelligit se ⁊ cetera abstracta: per qd̄ efficitur abstractus: tunc vlterius procedens declarat cām: quare intell's mālis intelligit se ⁊ cetera alia abstracta: ⁊ vult ꝙ cā est intellectus agens: intellectus eni agēs est causa vtriusq;: ⁊ ꝙ mālis intelligat se: ⁊ ꝙ itelligat cetera abstracta: ⁊ arguit sic: intellectus mālis intelligit se ⁊ cetera abstracta: vel virtute ꝓpria: vel ab alio: non a se siue virtute ꝓpria: p̄mo qa nihil mouet se: qd̄ eēt quādo intellectus se intelligeret: inquantum eni intelligeret moueretur. ꝓut est res intellecta moueret. igit̄ idem moueret se: secūdo qa tunc eēt nouūꝫ: hoc est generabile ⁊ corruptibile: naꝫ mouerēt a se. ⁊ omne qd̄ mouet̄ est nouū: saltem s̄m accidēs. Cōcludit. necesse igitur est vt habeat hāc ꝓprietatem a parte cōiunctionis: hoc est virtute intellectus agentis cum quo nāliter est aptus coniungi. et exponit quā ꝓprietatem. d. scilicet vt coniungatur cū ea re que est ipsa apꝑhensio: hoc est cum abstracto. ꝙ ꝯiungatur itaq; cum abstractis habꝫ virtute agentis. ¶ Sꝫ hic possunt eē ambiguitates non parue. p̄ma qa non vr̄ impossibile intellectū intelligere se ⁊ reꝫ mouere se virtute ꝓpria: ⁊ hoc cōtra primā rōnem. secūdo nō est incōueniens intellectum mālem s̄m accidens inouari: vt luna que est eterna: inouatur per accidēs ob luminis euariationē. ⁊ hoc ꝯtra secūdam rationem. tertio videt̄ impossibile mālem intelligere se ⁊ cetera abstracta virtute agentis abstracti: qa tūc intelligeret ⁊ copularet̄ abstracto virtute abstracti: ⁊ sic idem est causa sui: ⁊ hoc cōtra ꝯclusionem. p̄mam calūniam Auerro. noster in. 3. de aīa. refellit. cōmē. 4. per illam maximaꝫ: omne recipiēs opꝫ eē denudatuꝫ a s̄pe recepti: intellectus mālis non est denudatus a specie sui. igit̄ nō recipit se: ⁊ per ꝯsequēs nō intelligit se: qd̄ ꝯo inducebatur idem posse se mouere: disputatum est a nobis in p̄mis editionib⁹ de substantia orbis: ⁊ in libro. 3. de anima. cōmē. 4. ⁊ nunc omittimus. ¶ Ad scdāꝫ respondet Auer. 12. metaph̄. cōmē. 51. eē incōueniens in substātia simpliciter eterna: nam si intellectus reciperet se eēt in potentia ad sui receptionem: ⁊ eē in potētia reducit̄ ad actum ab alio: ⁊ nō a se. ¶ De 3° in quo maxime debemus insistere. ¶ Aiaduertēduꝫ itaq; idē posse esse cām sui aliqua ex parte. nam intell's agens est efficiēs respectu intell's speculatiui: ⁊ intell's speculatiuus est q̄si cā acq̄sitiōis intellectus agentis: ⁊ qcqd est cā medij est cā illius forme ⁊ finis: igitur intellect⁹ agens est cā agens suiipsius aliqua ratiōe. Hinc pꝫ intellectum agentē eē cām effectricem oīum intellectoꝝ: nā est causa agens intellectoꝝ speculatiuoꝝ: ⁊ mediāte itellectu speculatiuo intelligit intellectus mālis seipm̄: igitur est cā illius itellectiōis: ⁊ mediātibus ys copulant̄ vt forme oīa abstracta itellectui māli: igit̄ est cā intellectorum abstractoꝝ ⁊ suimet. bn̄ igit̄ dixit Auer. ꝙ intell's mālis nō intelligit se virtute sua: sed virtute intell's abstracti: qui est causa oīum intellectoꝝ speculatiuoꝝ: ⁊ rē hāc inuenies lōgius in libro de intell'u trac. 2. in cap. qd̄ faciemus. 36. ⁊ 37. ⁊ Auer. declarauit rem hanc in. 3. de anima. in cō. 36. ⁊. 12. metaphysice. cōmen. 17. pro parte.

¶ Et postq̄ꝫ ita est: oportet ꝙ hec species receptionis quā habet iste intellectus sit ꝑ viā coniunctionis ⁊ vnionis cum abstracto sine nouatione ⁊ generatione: ita vt ipse idem recipiat seipsum.

¶ Declarat scdō ꝙ receptio qua recipit intell's materialis res abstractas sit absq; ꝑmutatione sui: hoc repetit et ꝯcludit per viam ꝯñtis. d. Et postq̄ꝫ ita est. vꝫ. ꝙ intellectus mālis recipit virtute agētis abstracti: oportet ꝙ hec spēs receptiōis quā habet iste intellectus mālis sit ꝑ viā coniunctionis ⁊ vnionis cum abstracto sine nouatione ⁊ generatione recipientis: ita vt ipsemet ideꝫ hac s̄pe receptionis recipiat seipm̄: lꝫ non imediate: sed mediantibus intellectis: est igit̄ breuiter rō hec: intellectus mālis itelligit virtute itellectus abstracti: igitur itelligit absq; mutatione sui. ¶ Sed ambiges: nam mā recipit formas virtute p̄mi motoris abstracti: igit̄ mā reciperet absq; mutatiōe sui. ꝯñs est falsum. igit̄ ⁊ añcedens. Respondet ꝙ añcedens est sic accipiendū. ꝙ intellectus mālis recipit vl'r: ⁊ virtute agentis abstracti: ⁊ hoc mō non est ad ꝓpositum de materia: naꝫ lꝫ recipiat virtute primi abstracti: non tamen recipit generaliter ⁊ abstracte. Com.14.

¶ Et ordo vnionis huius ⁊ sui esse hoc mō est vt dixerunt Phi ꝙ intellectus intelligit agens primum ⁊ omnia secunda ⁊ seipsuꝫ: ⁊ similiter que non sunt actu ītelligibilia reducit ad intelligibilia actu.

¶ Et qa accepit intell'm mālem vniri abstractis: describit ordinē vnionis: ⁊ vult ꝙ ordo sit iste ꝙ intell's mālis p̄mo itelligat agens p̄muꝫ: h̄ est deuꝫ: deinde oīa scdā: h̄ est motores celestes ordine eoꝝ: deide seipm̄met: deide que non sunt actu itelligibilia facit actu: vel actu recipit ea: h̄ est vltimo recipit itell'm speculatiuū. ¶ Sꝫ ambiges ⁊ rōnabil'r: naꝫ diximus totū opp^{m}: diximus enim ꝙ intell's mālis p̄mo itelligit speculatiuū: deide mediāte h̄ intelligit se: deide mediātib⁹ ys duob⁹ itelligit agētem: q est aliqd eius tāq; lumē: deide mediātib⁹ ys trib⁹ intelligit motores celestes. Ultimo ys oīb⁹ mediātib⁹ ascēdit ad itellectionē agētis abstracti p̄mi. colligit̄ hec snīa. 12. metaph̄. cō. 17. ⁊. 36. Amplius. iste ordo est rōnalis. nam imꝑfectiora sunt priora: vt. 9. metaph̄. ⁊. 8. physice auscultationis tradit Arist. Rursum Auer. in ꝑ lib. in p̄n° vocat beatitudinē statū: siue supmuꝫ ascēsum. In hac re nō est elaborandū: nā in lib. de itell'u. trac. 3. cap. 51. faciem⁹ declarationē huius cōpletam. Nūc ꝯo sat sit pro ꝯdictiōe tollēda scire ꝙ mālis itell's simul tpe oīa recipit: veꝝ in simultate tēporaria pōt eē ordo nature ⁊ origīs. Tūc dico ꝙ ordie nature p̄us itell's mālis copulat̄ p̄mo itellectui: ⁊ deide ceteris ꝑ ordinē descēdēdo: nam prius nā id est qd̄ est cā: vt dicit in lib. de suba orbis: ordie ꝯo originis ecōtra p̄us copulat̄ imꝑfectiorib⁹ vt rōnes ꝯcludūt: ⁊ mediātib⁹ illis ascendit intellectus ad supmum. veruꝫ longius ⁊ diligentius omittimus ad illum locum. Com.15.

¶ Et que seipsis intelligibilia sunt: ea sunt q̄ a corporibus separata sunt: nec sunt in materia: ⁊ substantie quidem harum rerū intelligunt ⁊ intelliguntur.

Com. 16. ¶ Hactenus declarauit possibilitatē copulationis: et ordinationem copulationis: nūc declarat qualia sunt ea: quibus intellectus mālis copulatur: et vult q illa sunt intelligibilia per se: quia sunt a mā et magnitudine separata. Dicit 2° q substātię harū rerū intelligunt et intelligunt̄: intelligūt quidem per essentiam superioris: intelligunt̄ vero ab inferioribus. ¶ Animaduertendum q per se accipit̄ quandoq priuatiue: vt dicimus deum per se viuere: quia a nullo vitā hz: sed seipso viuit: et hac ratiōe abstracta a mā et magnitudine dicūtur per se intelligibilia: qm intelligūtur per priuationez abstractionis factę ab intellectu agente: non eniz intellecta fiūt ppter intellectuz agētez. ¶ Secūdo animaduertendum q quęlibet intelligentia intermedia est intellectio res intellecta et intelligēs: sz nō vna rōne: vt Auer. 12. metaph. com. 36. 17. et 51. Itēq in libro destructio destructionum. in solutione. 13. dubij: et in. 3. de anima. comē. 27. Intellectus eniz veneris est intellectio et res intellecta intellectui mercurij et sibi: est quoq itelligens per essentiaz intellectus solis: et ita bene dictum est: q abstracta intelligunt et intelligūtur. Intelligunt enim per essentiam superiorum: intelliguntur vero ab inferioribus. ¶ Sz qres. vtrū iferior intellig⁹ per eēntiā suimet intelligat superiorez. Itēq superior per essentiam sui intelligat inferiorē. In libro destructio destructionū disputamus rem hāc. Nūc vero pro concordia oīum dictorum hincinde videt̄ mihi esse dicenduz. q inferior intelligendo se intelligit superiorez: et intelligit superiorē per essentiam illius: aliter ac aliter: quādo enim intelligit superiorem per eēntiaz sui est intellectio a posteriori: et in nobis esset syllogistica: in illis vero non: sed quasi similis: hoc est abstractiua: et in hac non beatur: quando vero intelligit superiorem per essentiaz superioris: tunc beatur et est itellectio intuitiua. Simili rōne dicendum in superiori respectu inferioris: superior enī intelligit inferiorem inquātuz causa illius: et ideo nō est itellectio beatifica: quia abstractiua: nec itelligit inferiorem per essentiaz inferioris: quia inferior est potius potentia superioris q̄ econtra.

¶ Et scias q intelligunt ex ea parte qua intelligūtur: et quod in eis est res itellecta est res intelligēs: quod non est in alijs intelligibilibus: Vbi gratia. lapis et terra nascēs sunt intelligibilia: id tamē quod ex eis intelligitur: non intelligit: naz quę sunt corpus: vel stant per corpus nō sunt in se itelligibilia vel substantialiter: nec aliquid eoruz est intellectus in actu: sz agēs itellectus est qui facit ea actu intellecta: eleuans ea a gradu essentię in quo erant ad gradum nobiliorem essentię plusq̄ eis sit concessum a parte naturę ipsarum.

Com. 17. ¶ Ponit differentiaz inter formas abstractas et māles: et quasi declarat quę dixit: et dicit pmo q substātię separatę eędem intelligunt et intelligūtur: et sm eādem partem realem: lz respectu diuersoruz: nam respectu superioruz intelligunt: respectu inferiorum intelliguntur. Dicit scdo. q res materiales intelliguntur tm̄: et non intelligunt: hoc syllogiçat: nā nullum corpus vel virtus in corpore est intellectus: sed formę māles sunt corpus vel virtus in corpore: igitur non sunt itellectus. scdo arguit. quę de se non sunt actu intellectus. sed reducūtur ad actum ab intellectu agente: nō intelligūt: sed intelligunt̄ tm̄: formę materiales de se non sunt actu intellectę: sed fiūt tales ab itellectu agente: vt dicit Aristo. igitur intelligunt̄ tm̄: et non intelligunt. ¶ Animaduertēdum q vnamet forma est in materia sensibus: et in intellectu materiali. In mā quidem est per dispositiones materię: et pñtiam materię. In sensibus vero exterioribus: nō per māz: sed per pñtiā materię et conditionem eiusdez. in sensibus interiorib⁹ est p conditionē materię tm̄: et nō per mām: nec per pñtiā materię. In intellectu vero est per abstractionē oino a mā p̄sentia: et cōditione materię: hn igit̄ ingt. sed agēs itell's est qui facit ea actu intellecta: eleuās ea a gradu essentię in quo erāt: hoc est a cōcretiōe materię sm oēm rōnem ad gradū nobiliorē essentię plusq̄ eis sit pcessuz a pte naturę ipsarū: quia ponunt̄ in vltimo gradu abstractiōis: q nō cōpetit eis p nāz: gcqd dixerit Plato. ¶ Sz dubitat̄. nā nobilius eē habz forma in mā q̄ in aīa: qm res nō est in aīa: sed spēs: mō spēs est res deriuatiue. Scdo extra animā res hz opinionez in aīa nullā: igit̄ nobilior in re q̄ in aīa. Quidā volūt q esse cognitū sit nobilius sm qd: non autē simpl'r. Ego vero dico q formę in intellectu māli hñt eē perfectissimū: pmo quia in illo eē copulant̄ primo pn°e quo defluxerūt. scdo quia sūt in earū pfectiōe vltima. 3° quia hñt esse ęternū. dico tm̄ q tale eē nō est formis mālibus pfectissimū: quia nō valet. lapis est i aīa: igit̄ lapis est: valeret eni vbi eē in aīa eēt eē simpl'r perfectissimuz ei. Catholici eni volūt res hre duplex eē: alterū in mēte diuia: alterū in re extra suas causas: qđ et Auer. 12. metaph. cō. 36. affirmat. eē in mēte dei est pstātissimū oīum: nā est eē ęternū diuinū ac sūme simplex: et tale eē hñt formę: q intelligunt̄ a deo: igit̄ formę hñt tūc eē simpl'r optimuz: quia formę hñt hoc esse demōstrando eē dei: et hoc est eē optimū simpl'r: igit̄ hñt eē simpl'r optimū: nō tm̄ hñt eē optimū simpl'r sibi: quia hoc eē nō est simpl'r optimū sibi: et p̄pterea vt dicūt nō est frustra creatio: quia illa terminat ad esse simpl'r optimum rei creatę: de his diximus alibi.

¶ Nam virtus rationalis quę est in homine non est ipsa eadē in se intellectus in actu: nec per naturam suę essentię: sed itellectus agēs reducit eam in intellectuz in actu: et concedit q alia sint sibi intelligibilia in actu.

Com. 18. ¶ Accepit q formę māles efficiunt̄ actu intellectę pp intellectū agentē: hoc pbat. naz duę sūt virtutes. vz. intellectus agens: et intell's mālis: igit̄ formę māles efficiuntur actu itellectę vel ab intellectu māli: vel ab itellectu agente: nō ab intellectu māli: quia illa est p se in potētia: et nō in actu: igit̄ ab itell'u agēte: et hāc minorē ponit. d. nā virtus rōnalis. vz. intell's mālis q̄ est in hoīe nō est ipsa eadem in se intellectus in actu: hoc est habens vim agendi: nec p nām suę essentię: sed intellectus agens reducit eā in itellectū in actu: et cōcedit q alia sibi sint intelligibilia actu. ¶ Sed ambiges. nā intell's materialis est actu intell's: et non potētia intell's: lz sit potentia intelligibilia: vt Auer. 3. de aīa. cō. 4. et 20. et alibi dicit. Dōm q eē in actu quādo accipit̄ generatim: pro eē in actu in suo gñe: qnq3 speciatim pro eē in actu in specie. Mō itellectus est gen⁹ ad intellectum mālem et ad intellectū agentē: hę eni sūt duę spēs: quarū singula est vnica in sua specie apđ Auer. tunc pz q intell's mālis est in actu: et non est in actu: est in actu quidē in suo genere: quia est actu itell's: nō tm̄ est in actu in sua specie: quia est vis passiua et nō actiua. nā intell's agens creādo in eo intellecta actuat eū: et facit vt intelligat cętera: quibus mediātibus intelligit se. vñ dici pōt esse in actu intellectuali: nō aūt in actu actiuo: quū ab alio pficiat̄.

¶ Et quū rationali virtuti acciderit vt sit itellectus in actu: ascendet tunc ille intellect⁹ in

actu ad

actu ad assimilationē rerum abstractaruз:ꝛ intelliget suum eē:qđ est actu intellectus:ꝛ tūc relinquetur suum intelligibile esse intelligēs:ꝛ etiaз intellectus intelligibile ꝛ intelligens erit:tunc vnum ꝛ idē in hoc:ꝛ reducet̄ in essentiam gradus intellectus agētis: nam erit tūc intelligēs intell's mālis:res intellecta est agens:ꝛ intellectus erit intell's mālis:ꝛ hęc sunt vnū in eē:ꝛ tria in dispositione.

Com.19. ℂ His declaratis exponit qualis status est itellectus materialis in tēpore beatitudinis:ꝛ qualis ꝓcessus.dicit igitur primo ꝙ quuз rationali virtuti acciderit vt fit intellectus actu qđ fit quando est perfectus per itellectuз speculatiuum vt diximus:ascendet tunc talis intellectus in actu perfectus ad assimilationem rerum abstractarū ordine iam dicto:prius intelligendo intellectū speculatiuū: secūdo mediante illo intelligendo se.tertio mediantibus ipsis gradatim intelligendo intellectum agentem.Dicit secūdo.ꝛ intelliget.vз.in tali statu suuз esse:quod est actu intellectus:naз tunc intelliget intellectum agentē qui est actu intellectus in genere ꝛ specie:qui est tunc esse illi vt forma:intelliget eniз eum per essentiam illius:qa in tali statu ille erit sibi ꝛ illi intellectio.Dicit tertio quasi corrolarie concludens.Et tūc relinquetur suuз intelligibile eē intelligens:nam suum intelligibile est intellectus agens: ꝛ ille est etiam intelligens.Dicit quarto.quasi concludendo 2^m corrolarium:ꝛ etiaз intellectus intelligibile:ꝛ intelligens erit tunc vnum ꝛ idem in hoc statu:ꝛ reducet̄ totum ad gradum essentię intellectus agentis:nam intellectus materialis erit intelligens:res intellecta tunc erit intellectus agēs:ꝛ intellectus erit tā itellectus mālis ꝙ̄ intellectus agens.Et hęc sunt vnum in esse beatifico:ƺ tria in dispositione ꝛ specie:quia re vera distinguūtur.patet ex omnibus ijs qualis status est tunc animę nostrę.Nā habet vnum esse cum substantijs separatis:qa cōponūt vnum esse:ꝛ distinguuntur ratione:etiam vtitur essentijs earum tāꝙ̄ formali principio operandi.

ℂ Verbi gratia.scis ꝙ comparatio intellect⁹ agentis ad hominē est sicut comparatio solis ad sensuз visus:ꝛ vt sol dat visui lucē:ꝛ postea per hanc lucē:quam recipit videns a sole efficitur vidēs ipsum solem in actu:qui fuit causa faciēs ipsuз videre rē in actu:ꝛ ꝙ omnes colores qui erant apparētes in potētia efficiūtur apparētes in actu:similiter itellectus agēs facit:qa tribuit homini eē impssum in virtute rationali:qđ habet comparationē cum anima rationali:quā habз lux cū visu:ꝛ cum illa eadem re intelligit anima rationalis id qđ fecit eaз intelligere:ꝛ reducūtur per hoc ea quę erant potentia intelligibilia ad actu itellecta:ꝛ reducit̄ vt sit ipsa ideз cuз intellectu agente ꝛ efficitur intellectus: qđ nō erat prius:ꝛ reducit se ad itelligibile: hoc est vt intelligat se:qđ nō erat prius:igit̄ reducuntur omnia hęc quę tria sunt in vnū: quando sunt in actu:ꝛ res quę erat attributa materię reducitur ad esse diuinum:ꝛ hęc est actio quā facit in nobis intellectus agēs: ꝛ hinc vocatus est agens.

ℂ Quia exempla magis mouent ꝙ̄ verba.Auerro.declarat illum statum:ꝛ modum ascendendi ad euз exemplo manifesto. Com.20. ℂ Ubi aīaduertendum vt sępe diximus:ꝙ triplex est intellectus agens:vnus vt sol:alius vt lux siue lumen impssum animę:tertius vt illuminatus:vt propositiones siue intellectus in habitu.Primus quidem est deus benedictus:qui dicitur intellectus agens:ꝛ primus motor:agens quidem intellectus comparatione ad intelligibilia:nam ipse est verus illustrator:vt.7.metaphysi. cōmē.31.primus vo motor cōparatione ad vniuersum: quod ab eo depēdet.12.metaph.cōmē.39.ab hoc effluit intellectus materialis ꝛ cęterę intelligentię:omne autem effluens accedit ad id e quo effluit ꝛ recedit:id quo accedit veluti actus est ꝛ perfectio:quo deficit veluti priuatio ꝛ potentia est:quare intellectus agens qui est vt lux siue lumen est ea:siue pars:siue portio:siue gradus itellectus materialis:qui accedit ad principiuз suū.ab hoc effluūt primę propositiones quę intellectus in habitu dicuntur: vt.3.de anima.cōmen.155.ingt eni ꝛ itēdit per itellectū: vt mihi videtur primas propositiones:hę eni nullo alio nobis patēt nisi solo illo nostro lumine:qđ est pars intellectus materialis.Et in hoc apparet qualiter intellectus mālis habet aliquam compositionem:saltem ex actu illo:ꝛ potentia siue defectu:ꝛ inde quandoꝗ dicitur rōnalis anima:lƺ rationalis anima proprie vt diximus sit illđ compositum quod fit ex parte deforis accedente:ꝛ intus accedēte:hoc est ex intellectu ꝛ dianoea.Ijs dictis facile est intelligere quę dicit Auerro.dicit eniз primo ꝙ ita se habet intellectus agens ad nos:sicut sol ad visum. nam vt sol dat sensui visus lucem siue lumen:quo visus actu videt ꝛ solem ꝛ colores:similiter quo colores efficiuntur actu visibiles:similiter agens intellectus tribuit homini esse impssum in virtute rationali:qa tribuit intellectum materialem:cuius vna pars est vt lumen:hoc auteз mediante materialis intellectus siue anima rationalis eleuat̄ ad intelligendū abstracta ordine suo.vз.pmo ꝑ hūc habendo intellectum in habitu:quo mediante habendo intellectum speculatiuum: quo vlterius intelligendo se quibus postea intelligendo abstracta:ꝛ hoc dicit.ꝛ cum illa eadem re intelligit anima rationalis id quod fecit eā intelligere:hoc est intellectum agentem non quideз imediate:sed per hanc rem reducendo intelligibilia in potētia ad intellecta in actu.Tunc ponit qualiter se habet intellectus materialis in tali statu:ꝛ dicit primo ꝙ in tali statu efficitur idē cū intellectu agente:hoc est ꝓm copulationē:ꝛ nō per essentiam:nam in tali statu agens copulat̄ possibili vt forma:ꝛ ita vnuз erunt copulatione.Itēꝗ in tali statu efficitur intellectus:hoc est res itellecta:qđ non erat prius:qa in hoc statu ꝑfectus est oībus habitibus.3° in hoc statu reducit se ad eē itelligibile:hoc est ꝙ erit idē ipse intelligens se ꝛ res intellecta:qđ nō erat prius.igitur tādem hęc tria erunt vnum in esse:ꝛ tria rōne.Nam itellectus materialis erit intelligēs:ꝛ ipse res intellecta ꝛ intellectus:simil'r agens erit intelligens:res itellecta ab intellectu potētię ꝛ itellectus.4° in hoc statu res materialis ꝛ caduca:quę qa corruptibilis attribuit̄ materię:acquirit esse diuinum:qa copulatur suo principio:ꝛ illi vnitur. Tunc vltimo addit ꝙ est totum hoc opus intellect⁹ agētis:ꝛ inde intellectus hic agens dicitur:quomodo vo intellectus agens est causa omnium bonorum:ꝛ etiaз suimet iam diximus:ꝛ dicemus in libro de intellectu.

¶ Et quandoqdem ad hūc peruenimus gradum: completa est nostra beatitudo.

Com.21. ¶ Finem nostrum nunc deducit: et inquit. [Et quandoqdem ad hunc peruenimus gradum: completa est nostra beatitudo] Est autem iste gradus status: in quo agēs intellectus est sibi et nobis intellectio: in quo intellectus materialis est intelligens/intellectus/et res intellecta: in quo est idem saltē copulatione intellectui agenti. in quo per essentiam est ita pfectus sicut deus: nam in hoc statu: ita operat̄: sicut intellectus agēs: et intellectus agēs est deus: igit̄ est eque perfectus sicut deus. Et in hoc apparet mirum quoddam: nam Auer. arabs omnium legum depravator/naturali ratione fulcitus/cōcedit rationalis animę statum talem: qualem habent cęteri angeli. Itemq; concedit ad hunc posse hominem ascendere ex puris naturalibus: quia ipse non nouit deum ad extra agere contingenter. tertio conclusit ad talem statum nos in vita posse ascendere: pauper vir: nouit quidē finem: qualis et quātus nouit et possibilitatem finis: sed media ignorauit: quę ducunt ad illum finem. Nos enim media ponimus meritorias actiones: si dici possunt media. Itemq; deū dare contingenter beatitudinem tenemus: et hoc decepit eū: sed de his in libro de intellū satis. ¶ Sed petet quispiā. vtrum intellectus materialis per media naturalia possit deum: qui est intellectus agens: per essentiā intelligere: hoc est/vtrum possit ad talem statum deduci: vt intellectus agens idem sit sibi et intellectui materiali intellectio per media naturalia. Hęc q̄stio in toto hoc libro est examinata: verum hic est replicata propter verba Auerro. nec expectes a me longas orationes: sed breues: quia in libro de intellectu diffuse loquor. Philosophus hē discordare a theologo. Aristoteles et Auer. petunt primo deum ad extra comparari mere necessario cuicunq; comparabitur: vt. 12. metaphysicę. et. 8. physicę auscultationis dictum est. Secundo petunt intellectum materialē posse copulari deo per essentiam dei: vt longis syllogismis est probatum. Tertio petunt intellectum speculatiuū esse adęquatum medium copulationis: quia per hoc deus copulat̄: et per nihil maius: et nihil minus. Hęc tertia petitio est declarata in hoc libro. Ex ijs tribus patet materialē intellectum per media naturalia posse deū per eius essentiam intelligere. pbatur. quia non defectu virtutis intelligentis: quia est receptiua vis omnium intellectuū: vt materia est receptiua omnium formarū: vt dicitur 3° de anima. non defectu medij: quia intellectus speculatiuus est adequatum medium copulationis: non defectu voluntatis dei: quia illa comparatur omni extrinseco et intrinseco mere necessario. Igitur itellectus materialis per media naturalia potest dei essentiam per se intelligere. Has tres petitiōes ifinities tu iuenies disseminatas ab Arist. et Auerro. saltem ab Auerroe. Theologus autem cōclusionem oppositam ex principijs contrarijs deducet. Petit enim primo deū ad extra cōparari mere contingēter. nam ad extra cōparatur: vt agens vel forma vel finis p intellectum et voluntatē: agens vo forma et finis per intellectum et voluntatem agit mere libere et contingenter. Petūt secūdo. nullum esse ens naturale: quo possit deus copulari intellectui siue rei naturali. Nam omne ens naturale deficit a bonitate et perfectiōe dei. Itēq; omne naturale est finitum: deus vel est infinitus vel transcendēs omne finitū: idcirco deus nullo medio nobis est copulabilis: nisi ipsomet deo. De scđa petitione theologi discordant: vt dicemus: sed hęc duo satis: nā si deus volens est beatitudo: ei erit beatitudo cui vult: igitur non ex naturalibus. Itemq; si nihil naturale est ęquale deo. igitur non per naturale mediū erit nobis beatitudo. Et sic phs et theologus differunt. Diuus Thomas credit conclusionē hanc theologorū demōstrare ratione naturali. Petit eni primo q triplex est modus essendi rerum: vnus. vz. quo res hūt esse in materia: quō omnia corporalia sunt. alius quo. s. res ipsa nō existit in materia: nec est sua essentia: sē esse habens: vti esse habent intelligentię quę angeli vulgariter nūcupantur: esse enim horum non est in materia: nec essē horum est essentia: alius quo res ipsa est suū eē et sua essentia: quō deus existit. Ex hoc petit secūdo q triplex est intellectus materialis. vz. qui habē esse in mā: sē e materia ipsa non educatur: vt intellectus hominis. et intellectus angelicus correspondens scđo modo essendi: et intellectus diuinus respōdēs tertio modo essendi. Ex ijs deducit syllogismū. intellectus intelligit intelligibile sibi pportionale et non maius: et quodlibet minus. per definitionem potentię. pmo cęli. sed intelligibile proportionabile intellectui materiali est forma materialis: qa conuenit secum in eodē modo essendi: qa ambo sunt in materia: intelligibile pportionabile angelico intellectui est forma nō in materia: habens tamē esse aliud ab essentia: qa silr in eodē modo essendi conueniunt: intelligibile pportiole intellectui diuino est essentia dei. per idē igitur intell's humanus ex puris nālibus intelligit formam materialem: et nihil supra illā: et quodlibet infra. et intellectus angelicus formam materialem cuius eē est aliud ab essentia: et qlibet ifra. et nihil supra. itellectus diuinus eēntiam dei et nihil supra. et qlibet infra. Ego vo conuenio secū in cōclusione: nam volo intellectum materialē nō posse per pure naturalia deum per essentiam intelligere: sed differo primo. qa teneo hanc conclusionem non esse demōstrabilem: vt credit Thomas. Secūdo teneo hāc esse mere creditam: et q ita sit deduco: qa forsasse Auerroes concederet vtrasq; suppositiones: lē quantum ad rē differat: et tamen syllogismum non admitteret: quia peccat in materia et forma: forma quidē: quia equiuocat de proportione: quia per proportionem in maiori quid intelligit: vel proportionem essendi: vel operandi: si eēndi: maior falsa est: quia intellectus inferior intelligit sibi pportionabile proportione essendi et disproportionabile: semper enim inferior intellectus itelligit inferius vt medium: et superius vt finem. Si vo per proportionem intelligit proportionem operandi: maior vera est: et minor falsa: nā forma mālis non est intelligibile proportionabile intellectui ęquatum: quia intellectus est entis: vt. 4. metaphysicę habetur. in materia vo: nā deus apđ Auer. intelligit se: et nihil infra se: angelus inferior superiorem: et nullum inferiorem: minor etiā falsa est: qa forma materialis non est proportionabilis intellectui materiali: qa illa dependet in esse et pseruari a materia: intellectus materialis minime etiam apud eos. sic igitur cum eo concedimus conclusionem veram: sed negamus rationē: qua conclusio deducitur. Secūdo. vtrum pro beatitudie sit necessarium aliquod creatum: dicendum q in beatitudine duo sunt: ipse beatus qui in deo beat̄: et ipe deus beās. Tunc theologus et Auerro. conueniunt: q ex parte beati requiritur aliqd: siue similitudo: siue lumen. Nam deus est auctor intellectus materialis: quemadmodū cęterarum intelligentiarū: saltem dependentia ęterna: virtus vo hęc materialis non est dei essentia: igitur aliqua participata eius similitudo: et per cōsequēs dicetur hęc similitudo: lumen quasi a prima luce deriuatū: et hęc est opinio Auer. Ipse enim. vt diximus: opinatur intellectū materialem habere compositionem: vt. 3. de anima. cōmen. 5. et. 20.

5.⁊.20.compositionē dico ex aliquo quasi actu:⁊ aliquo quasi potētia.illud quod est quasi actus:est illud:siue lumē:siue similitudo:qua participat dei essentia.⁊ dicitur intellectus agēs quasi lumē:tunc vult deuz intelligi a nobis propter hoc lumen.non quidez imediate:sed ꝑ quāto creat in nobis intellectū in habitu:quo mediāte creatur in nobis intellectus speculatiuus: quo tandem intelligimus deum. sic igitur conuenit Auerroes quantum ad hoc cum theologo.naz vterqꝫ per eiusmodi lumē dei essentiam intelligi volunt:lz alia ratione. ¶ Conueniūt secundo ex parte beatitudinis.quia volunt deuz esse beatis beatitudinem per essentiam:⁊ per nihil creatum:siue illud dicatur species:siue similitudo. Tum quia omnis similitudo deficit a deo. Tum quia dei esse est eius essentia. Tuz quia essentia dei est irrepręsentabilis:⁊ ita deus per eius eēntiaz erit beatitudo sibi ⁊ omnibus:⁊ per nullam speciem vel similitudinem mediaz:⁊ hęc est opinio Auerrois.12.metaphycę.cōmentis.38.⁊.17. ¶ Tertio quęrunt vtrum omnes beati ęqualiter deuz intelligant. arguitur ꝙ non. Nam deus intellectus materialis perfectus ⁊ intelligentię sunt beati:⁊ tamen non sunt ęqualiter beati. In hac quęstiōe Theologus discordat a Philosopho. Theologus enim qui vult beatos beari ꝓpter participationem luminis:diceret eos plus beari:qui maiori lumine participant. Philosophus autem qui tenet beari beatos per copulationem intellectus agentis: hoc est dei cum beato.dicet ex parte beatitudinis omnes ęqualiter beari. Nam omnes deo beantur:⁊ deus est ęqualis omnibus. Amplius.omnes beantur:quia deus per essentiam recipitur in beatis.sed essentia dei tota recipitur. ¶ Ex parte ꝟo modi beandi non omnes ęqualiter beantur. Nam deus est beatitudo sibi per se intelligentiis inferioribus per aliud:itellectui materiali ꝑ media multa. ¶ Amplius.illis beatitudo est semꝑ.nobis autē paruo tempore.12.metaphysi.⁊ ita teneret Auerroes beatitudinez esse omnibus ęqualē:beatos ꝟo omnes inęqualiter beari.⁊ per hoc patet solutio ad quęstionem.ꝙ oēs beati ęqualiter deum intelligunt:siue sint eiusdem speciei:siue alterius generis:lz non ęqualiter sint beati.⁊ patet solutio ad argumentum. ¶ Quarto quęrunt vtrum homo in carne constitutus possit deum per essentiaz intelligere.rem hanc in libro de intellectu dicemus prolixe.nūc ꝟo raptim dicamus ꝙ Diuus Thomas tenet ꝙ homo in carne constitutus deum per essentiam intelligere non potest:sed bene a posteriori per effectus.⁊ hoc probat.quia modus cognitionis sequitur modum naturę rei cognoscentis.anima nostra dum est in carne habz esse in materia corporali.igitur non cognoscit aliqua:nisi quę habent formaz in materia:vel quę per eiusmodi cognosci possunt.constat autem ꝙ per naturas rerum materialiū deus per essentiam cognosci non potest. Primo. quia per similitudinem creatam essentia non potest intelligi. Secundo.quia illa essentia in nullo ente creato ęquate continetur. Signum autem dicunt.ꝙ anima nostra quāto magis a corpore eleuatur:tanto abstractoruz intelligibilium fit capacior:vt patet in somnys ⁊ alienationibus:in quibus futurę pręuidentur res. ¶ Sed contra.nam de facto Moyses iudeorū magister:⁊ Paulus magister gentium:vt dicit Diuus Augustinus : in carne constituti intellexerunt deum per essentiam dei.hoc autem non fuisset:nisi deus fuisset eis intellectio quemadmodum sibi:⁊ hoc concedūt Philosophi:saltem de possibili.quia de facto aliquem eorum hoc attigisse non inueni:⁊ videtur ad hoc ratio.nam non est ex parte dei repugnantia:nec ex parte intellectus materialis. quia est ęternus:⁊ maximum in genere recipientium:nec ex parte corporis in quo ipe est:qa vt diximus omne possibile formę:est possibile subiecto illiꝰ formę mediāte illa forma. Argumentum eorum peccat.ꝑmo qa maior est falsa apud Philosophos:nā intellectus intelligit aliqd ad qđ non transcēdit corpus:sed ad illud disponitur mediantibus formis corporalibus:minor etiaz non accipitur sub intellectu maioris:naz intellectus materialis:lz sit in corpore:non tamen constituitur per corpus: idcirco potest intelligere res materiales:⁊ res quę non constituunt̄ per corpus:sed corpus cōstituunt. Unde reduco argumētuz cōtra eum:modus cognitionis sequitur modum naturę cognoscētis:sed natura cognoscēs est in materia ⁊ nō cōstituitur a materia:sed eam ꝯstituit:igitur intelligere pōt ea quę nō cōstituuntur a materia:sed cōstituūt materiā: substātię autem separatę cōstituūt corpora:⁊ non constituuntur a corpore:igitur intellectus materialis potest intelligere substātias separatas:mior est Auer.ꝑmo phycę auscultatiōis.cōmē.63. Itaqꝫ Philosophi hoiem in carne cōstitutuz posse deum itelligere:⁊ aliquem aliquādo euz per essentiaz intellexisse cum theologis cōcedūt.verum Philosophi hoc esse per media naturalia cōtēnūt. Theologi ꝟo mētes hominum in hac carne viuētiuz ꝑter cōem ordinem ⁊ supernaturalr̄:sed non sensibꝰ carneis vtētiuz:posse deum per essentiam cognoscere affirmāt:qđ etiam ⁊ ipse Thomas cōcedit:⁊ in hoc apparet differētia Phi a theologo. Petunt vltimo.vtrum deus siue intellectus agēs sit formalr̄ beatitudo. Diuus Thomas soluit ꝙ beatitudo intellectus cōsistit in actu intellectus:in actu intellectus possunt duo considerari.s.ipm intelligibile:qđ nostri vocant obtum actus.⁊ ipse actus: qui est intelligere:tūc vult ꝙ si beatitudo consideret̄ ex parte obiecti:sic deus est formalr̄ beatitudo:qa hoc solo quis beatur:qa deum intelligit etiam si alia ignoret:si ex parte actus intelligētis beatitudo est quid creatū in beatis:lz in deo sit increatum:⁊ hoc ꝓbat.qa si non:omnes beatitudines essent ęquales:nā deus est omnibus ęqualis:⁊ nihil per te est beatitudo pręter deum.igitur beatitudo est aliud a deo. Pace sua mihi videt̄ ꝙ deus sit formaliter beatitudo:⁊ nihil in nobis pręter deuz beat nos: nec actus intelligentis:nec species itelligibilis:nec lumē genitum: quoties igitur deus est nobis intellectio sicuti sibi:tunc est beatitudo.12.metaphysi.cōmē.38.ex parte eniz nostra nihil est aliud beatitudo ꝑter deum: qa deus est sibi:⁊ cęteris beatis intellectio ⁊ actio : deo enim beamur:deo agimus:⁊ deo intelligimus.apud Auer.⁊ hanc positionem ascribit Arist.⁊ theologis. Suggerius vir in Peripatetica secta clarissimus:vt dicemus in libro de itellectu. Et hoc ꝓbatur.qa ad quid ponitur actus ille intelligendi:vel vt medium:vel repsentās:non vt mediuz: qa per ipsum lumen est inadęquatuz medium:igit̄ ⁊ magis ille actus intelligendi non vt repsentans:qa deus est irrepsentabilis vt dicit. Tenēdum igitur ꝙ nec ex parte nostra:nec ex parte dei est necessarium aliqd ꝑter deum ad beatum esse:apud theologos quidem sat est deus volens:ipse eniz volēs illi est intellectio cui vult.apđ Auer. ꝟo illi:cui perfectus est intellectus speculatiuus:q apud Auerro.non est dispositio copulati esse:sed copulationis: hoc est fieri ⁊ non facti esse:naz sicut forma est actio materię in facto esse:⁊ per nullum mediū:ita deus est actio: intellectio:⁊ beatitudo beatoruz in facto:⁊ nullo mediāte. Adducit Suggerius hāc rationez:qa nos beamur vt cęterę intelligentię:vt dicit Aristo.12.metaph.⁊ hoc nobis promittit religio nostra:sed cęterę intelligentię beantur per essentiam superioris ⁊ dei:⁊ per nihil aliđ medi

ans:igitur nos quandoq; beabimur per essentiaz dei:vt ille ⁊ per nihil medians. Ratio Thomę non concludit. nam nos diximus beatitudinem esse omnibus ęqualez: nō tamen omnes ęqualiter beatos propter ratiões alias dictas. quęstiones has breuiter tetigi vt videatur differentia theologorum a Philosophis:⁊ vsq; inquantū detinere Philosophi:verum altior pertractatio relinquatur in libro de intellectu.

¶ Et scias ꝙ quādo est separata a nobis aliquo tempore accidentaliter: non debet hęc separatio sibi attribui a diminutione ⁊ pmutatione in sua substantia:nec coniūctio simpliciter acquirit ei aliquam formam: quam antea non habuerit.

Com.22. ¶ Obycies Auerroi. nam intellectus agens nunc non copulatur:⁊ postea copulabitur. igitur in copulatione alteratur. probatur. quia copulatio est quędaz relatio:⁊ relatio non potest nouiter acquiri alicui:nisi propter aliquid noui:quod sit eius fundamentum:vt dicit ipse. 8. physicę auscultationis. cōmento. 8. Igitur intellectus agens in copulatione mutabitur. ⁊ sic deus mutaretur:qui est intellectus agēs. Respondet ipse negando cōsequentiā. Naz nunc copulatur:⁊ prius non copulabitur. ⁊ tamē nō mutatur nec in substantia nec in accidente. verum ipse non assignat causam cur non valet consequētia hęc. ¶ Propterea animaduertenduz:vt dicit ipse. 7. physicę auscultationis cōmento. 20. ꝙ intellectus copulatur nobis de nouo mutatione facta in nobis ⁊ non in eo. Inquantum enim nos aliter atq; aliter disponimur:ipse nobis copulatur. vnde in copulatione est tria considerare. relationē: terminum eius:⁊ fundamentum. est quidem relatio copulatio ipsa:qua intellectus agens dicitur nobis copulatus:⁊ nos illi copulati. est terminus deus ipse:siue intellectus agens ipse. relatio enim hęc terminatur ad absolutam essentiam dei. nec inconuenit absolutum esse terminum relationis. fundamentum quod de nouo nobis contingit:⁊ ad cuius pręsentiam innascitur nobis. hęc noua relatio:qua deus dicitur copulatus:est intellectus speculatiuus perfectus apud Philosophum. ⁊ remouēs prohibens est virtus heroica. ⁊ ita patet solutio ad quęstiones:ꝙ scilicet deus potest nobis de nouo copulari:⁊ nulla fit mentio ex parte sua:quia ipse de nouo refertur relatione ⁊ mutatione facta in nobis.

¶ Neq; vtiq; est inuanum ista appręhensio. naz intentio diuina in hoc fuit ꝙ formę quę sunt ęternę in genere vt vniuersalia debeant ascendere ad formam vnam numero. Nam cuilibz enti inest diuina intētio vt perueniat ad recipiendum tantum illius nobilis finis: quantum competit suę naturę:nec denegat ab eius essentia pars sibi concessa. itaq; entibus quę in ipsorum natura nō habent nisi vt sint in hac essentia diminuta vt bruta animalia erit possibile habere in seipsis virtutes:p quas in fine ascendent ad talez perfectionē: qualis est primi entis simpliciter.

Com.23. ¶ Declarat nūc vtilitatē beatificę intellectionis:ex parte videlicet cęterorum entium. quanta nāq; sit vtilitas ex parte nostra:iam patuit. Proponit primo. ꝙ vtilitas secunda ex parte cęterorum entium est:vt illę res materiales quę genere sunt ęternę:⁊ idiuiduo corruptiuę:participent beatitudine illa:dum ascendunt ad copulationem cum illa forma vna numero:quam diximus intellectum agentem:siue deum. nam res materiales quando effectę sunt nobis formę intentionaliter:⁊ per appręhensionem recipiunt intellectum agentem:saltez dispositiue:⁊ ita illi copulantur vt nos:lz nobis deus ipse sit intellectio ⁊ appręhensio:sicut est sibi. illis vero perfectio ⁊ forma. syllogizat conclusionem hanc. vnaquęq; res appetit suum finem:quantum sibi competit:sed res materiales appetūt copulari illi tāq; fini. igitur aliquando erunt copulatę. vel syllogizetur sic. vnumquodq; appetens aliquem finem:quantū sibi competit:interdum perueniet ad eum: quantum sibi competit:sed omnes formę materiales appetūt copulari deo vti proprio fini. igitur aliquādo peruenient ad virtutes tantas vt ipsi deo copulentur. ⁊ hoc fit in statu hominis. ⁊ in hoc patet ꝙ deus vnitur nobis. Primo propter nos:vt videlicet perficiat ⁊ beet ⁊ felicitet nos. Secundo vt beet ⁊ perficiat formas materiales tātum quantum sunt capaces:quod fit quando ipsę sunt formę in nobis intētionales:tūc enim nobis ⁊ ipsis deus copulatur. Huius primo ibi. [Nam cuilibet enti] tangit minorem. Secunda ibi. [Entibus itaq;] tāgit conclusionem. ¶ Quęres. Auerroes vult deum intelligi a nobis vt nos ⁊ cętera felicitemur. igitur itellectio illa dei est ꝓpter finem:vbi est finis:ibi est forma. vbi forma ⁊ finis: ibi agens ⁊ materia:quę sunt eiusmodi intellectionis forma agens ⁊ materia. ¶ Animaduertendum ꝙ dei intellectio intuitiua est finis:⁊ nullum finem habet. verum dicuntur cętera fines aliqua similitudine:⁊ ita cętere causę similitudine assignari possunt:vt materia quidem:intellectus materialis:⁊ homo. Intellectus quidem materialis:materia proxima intellectionis. homo vero remotum: qua mediante intellectu materiali. vt vero forma est deus: ipse enim est fęlicitas sibi ⁊ animę:vt autem agēs est intellectus agens:qui est causa quare vnitur nobis: vt fęlicitas. Nam est causa intellectus speculatiui:⁊ ipse vnitur nobis mediante speculatiuo. igitur est causa sui aliquo modo. finis vero primus vt homo deo copuletur. secundus vt cętera materialia deo etiā copulentur. homo quidem secundum esse reale. materialia vero:vt dicit hic Auerroes:secundum esse reale non sunt deo vnibilia:sed bene secundum eē eorum intentionale:hoc est. inquantum sunt intellectus speculatiuus pręparans intellectum materialem vt deū recipiat ⁊ deo copuletur:⁊ in tali vnione intentionali redeunt in finem eorum reditione completa. nam deus est primum principium:vnde effluunt omnia principia omnium rerum:⁊ ita dum in deum redeunt:ad nullum vltra redire possunt: ⁊ ita ibi completur reditio. In tali quoq; esse non intelligunt:vt intelligit per essentiam dei: quia homo copulatur illi secundum esse reale. res materiales secundum esse intentionale.

¶ Quod quidem igitur est primuz ens simplex:ideo est primuz. quia primū primo habuit semetipsum. non autem ab antecedente causa. quod vero est post ipsum:suum esse habet virtute primi. ⁊ hoc est esse primę materię cum prima forma:quia ipsum primum tribuit sibi merituz in prima dispositione vt gratiam habeat recipiendi formas:quę possunt sibi accidere:⁊ formis materialib⁹ tribuit gratiā qua possint peruenire ad formas

complete abstractas tãq̃ in finem.

Com.24. ¶ Declarat quasi differentiam inter primũ ⁊ cętera alia: ⁊ ordinem ⁊ causam ascensus. Nam posset quis dicere. deus est beat⁹. homo quoq; beatur: ⁊ formę materiales vtrum vna ratione. Respondet q̄ primum principium. hoc est. deus ⁊ itellectus agens beatur per se: quia est primum ⁊ a nullo beatur. cętera vo post ipsum felicitãtur a virtute primi. Naz homo beatur deo: ⁊ res materiales etiaz deo beantur: ⁊ sic ab alio. probat hoc similitudine: nam ita deus se habet respectu beatoruz: vt respectu formarum prima forma in materia. Nam vt prima forma per se recipitur in materia: ⁊ cęterę alię mediante illa recipiũtur: ita deus seipso beantur ⁊ cętera/mediante deo. deus eniz tribuit nobis meritũ vt intelligamus formas materiales. est autem tale meritum lumen: quod est aliquid animę nostrę: vt diximus. ⁊ formis materialib⁹ tribuit gratiaz: qua possint ascendere ad finem dictũ: ⁊ hoc facit prima forma. ipsa enim per se recipitur in materia: ⁊ prębet meritum materię: vt recipiat formas. ⁊ pręhet meritum formis vt recipiantur. quid autẽ sit hęc prima forma materię: in lib. de substãtia orbis vidimus. ¶ Sz ambiges. nam vt nulla est coloribus beatitudo si videntur: sed oculo: sic nulla erit rebus materialibus fęlicitas: si intelligantur: sed homini. ¶ Dicenduz q̄ vnamet res potest dici vni beatitudo: ⁊ alteri perfectio. ¶ Copulatio hęc cum deo est quidem beatitudo homini: quia sibi est intellectio ⁊ voluptas: vt dicitur. 10. ethicorum: ⁊. 12. metaphysicę. est autem rebus materialibus comprehensis perfectio pro quanto redeunt in suum finem reditione completa: etiam pro quanto pręparant nos ad vltimum finez. ⁊ ita concedendum est materiales res in tali vnione non beari: sed perfici: quantum suę naturę inest capacitas: vt dixit Auerroes.

¶ Volumus autem nunc ꝯcludere s̄monez nostrum: ⁊ cum hoc tibi demonstrare ⁊ breuibus verbis referre ordinez valde pulchrũ principiorum: vt ponit Auennasar. ⁊ est q̄dem radix vna eleuandi intellectum intẽdentib⁹ scire magna. dixit itaq; Auennasar principia per quę constituuntur corpora ⁊ ipsorum accidentia esse sex gradus altos ⁊ supremos: ⁊ vnaqueq; specierum continetur in aliquo illorum graduum hoc modo. vt prima causa in primo gradu. secũda in secũdo. intellectus agens in tertio. anima in quarto. forma in quinto. mã demum in sexto.

Com.25. ¶ Dum curiose libellum hunc lectitauerim cum Hieronymo Bernardo dñi Petri: ⁊ cum Antonio Justiniano dñi Pauli viris omnium scientiaruz eruditissimis: ⁊ inter nos de opere: an completum esset: an non: contigerit dissectatio in bibliotheca monastery Diui Joannis inuenimus additamẽtum hoc: quod incipit. [Volumus autẽ nunc concludere sermonem nostruz.] vbi omnes cõclusimus: ⁊ propter verba. ⁊ propter ordinem libelluz istuz absq; hoc: quod dicet esse incompletum. Idcirco me rogarunt vt prosequerer expositionem: ego autez dixi. nec hic finem esse datum: quare ociosa erit expositio. s; hinc inde rationibus inductis ad cęteri expositionem me contuli: siue completus sit libellus siue mancus. Cum nõ legerim eum proprio fonte: sat sit meam ⁊ eius mentẽ cuz his parabolis comitari. erunt eniz verba hęc quãtũcũq; balba: veluti custodes eorum quę de beatitudine sentimus. potissimum quum hęc ludendo scribamus: in hac nostra ętate. 22. annorum. si enim deus mihi vitam producet: altiora attingemus: ⁊ multo maiora etiã q̄ ea quę in libro de intellectu nunc scribimus: quum quasi simul hęc cum illis scribantur. Dicit igitur Auerroes primo se velle entia omnia: quę beatum faciunt reducere ad ordinem Auennasaris. Nam iste ordo facilitat ingenium ys qui volunt grauiora attingere. Dicit secundo. principia e quibus corpora omnia dependent ordinari in sex ordinibus siue gradibus: ⁊ in primo collocat deum: siue primam causam: qui est intellectus agens vt sol. In secũdo collocat causam secundaz vt angeli sunt: quos Plato vocat in Tymęo deos secundos. In tertio collocat intellectum agentem: ⁊ intelligit illum qui est quasi lumen: qui est vna substantia cum intellectu materiali: cuius signuz est: quia omittit intellectum materialem: vt hoc quia per intellectũ agentem ⁊ mãlez intelligit idem: vt diximus: sunt eni vna substãtia: differũt aũt ratione: vt. 20. cõmẽ. 3. de aia dicit̃. ⁊ per hęc tollitur contradictio. in. 4°. ponit̃ anima rationalis: Nã rationalis aia: vt sępe diximus capitur dupl'r. Uno mõ pro aggregato ex actu ⁊ potẽtia: ⁊ sic nõ differt ab itellectu materiali: vt loquimur in libro de intell'u. Alio mõ pro aggregato ex dianoea ex semine traducta: ⁊ intell'u deforis accedente: ⁊ sic est infra intellectũ: ⁊ supra formam: ⁊ est anima vna cõstituens hoiez in specie. In q̄nto gradu est formã: ⁊ hęc multos hz gradus: quos narrare nõ est opus nũc: veruz sũmus gradus est dianoea: quę est prima sensitiua ꝓpinquissima intellectui: imuz formaꝝ est forma elementaria: vnde. 2. phycę auscultationis. cõmẽ. 26. inq̄t. Sciẽtia igitur nãlis ꝯsiderat de esse formaruz quousq; ꝑueniat ad vltimã formarũ mãliũ: ⁊ p̄mã abstractarũ. Et hęc est dianoea: quę est vltima via contemplationis ⁊ per inclusionem: p̄ma vo abstractaꝝ per exclusionẽ: q̄a quęlibet supra hãc est abstracta: aut subdit: terminat̃. supple ad formas formarũ: hoc est intell'm agentez ⁊ mãlem: quę sunt medię in esse inter illas: sicut existimat̃ de forma hominis vltima: hoc est intell'u mãli: est eniz terminus cõsiderationis nãlis ꝑ exclusionẽ: q̄a illum nõ considerat: ⁊ q̄slibet formaz ifra illum. Et vtcũq; sit: ꝑ; dianoeam: quã nostri cogitatiuaz vocant: esse in primo ordine formaruz. In vltimo vo eẽ elementarias formas: demuz materiã ponit in. 6. ordine.

¶ Sed ambiges p̄mo in quo ordine ponuntur accidentia: secũdo qualis est hęc latitudo entiũ. tertio in omni latitudine est nõ gradus: modo mã non est non gradus entium: q̄a tũc nõ eẽt. ¶ Ad primũ videt̃ mihi esse dõm q̄ accidentia non sint per se in aliquo gradu entis: q̄a q̄d nõ est per se: non debet constituere aliquẽ gradũ entis ꝑ se. Idcirco in eo gradu entis sunt: cuius sunt accidẽtia: vt potentia mãę in gradu mãę: accidentia formaruz: in gradu formarũ: accidẽtia aię in gradu animę: ⁊ in cęteris dicatur suo mõ. ¶ Ad 2m videt̃ mihi q̄ hęc nõ est aliqua latitudo: q̄a nec vniformis: nec difformis: nec vniformiter difformis: nec difformiter difformis: habz tñ aliquaz similitudinẽ cũ latitudine: rectius aũt dicitur series: siue ordinatio habẽsq; rõnez cum latitudine difformi: q̄a primus gradus non est excessu vel ꝓportione duplus ad secũdum: ⁊ cęteri ad cęteros: hz etiam aliquã rõnẽ cũ vniformiter difformi: q̄a sicut p̄mus gradus excedit 2m: ita secundus tertium: ⁊ sic in cęteris: l; excessus vel proportio nõ sit ęqualis. ¶ Ad 3m q̄dam tenent non graduz latitudinis esse infinitũ modicũ illius: ⁊ q̄a infinitum modicum ens volunt eẽ materiam: idcirco nõ gradũ entiuz ponũt materiaz: aly ponũt non gradum esse priuationez

formarum: ⁊ sic materia erit in certo gradu entis: sed hęc relinquantur calculatoribus.

¶ Qđ est in primo gradu: nō potest esse plura: sed omnibus modis est vnum solū separatum: quę autem sunt in alijs sunt plura. ⁊ horuꝫ quidē tria: neqꝫ sunt corpora: neqꝫ ad corpus. vꝫ. prima causa. secūda causa. ⁊ itellectus agens: tria aūt alia: lꝫ non sint corpora sunt ad corpus. vꝫ. aīa: forma: ⁊ mā.

Com. 26. ¶ Declarat nūc partes latitudinis: ⁊ dicit pmo ꝙ entia q̄ collocātur in pmo gradu: non sunt plura: vel genere: vel specie: vel nūo: lꝫ vnū numero simpliciter: vt dicemus: quę sunt in alijs gradibꝰ sunt plura nūo: nam intelligētie plures: itellectus plures: aīę plures: formę plures. Dicit secūdo ꝙ pma tria: nec sunt corpora: nec virtutes in corporibus vt deus: secunda causa: ⁊ intellectus. reliqua tria lꝫ nō sint corpora: sunt virtutes in corpore: vt anima: forma: ⁊ materia. hęc enim omnia sunt partes corporis. Sꝫ dubitatur primo cōtra primū. Scdo contra zm. Contra primū quidē. Nam etiā intelligentia nō est plus vna in specie. Similiter ⁊ intellectus nō est plus vnus numero in specie: vt tenet ipse. itēqꝫ rationalis anima nō est plus vna in specie. ⁊ materia pma vna numero oīum formarum. Contra zm vo ambiges. Nam intelligentię ⁊ intellectus sunt ad corpora: qa sunt formę ꝯstituentes corpora. p auscultationis physicę. cō. 63. ¶ Pro solone primi debes scire ꝙ ꝺm Auer. deus est vnus numero ⁊ gradu: vt declarat Aristo. ⁊ Auer. p cęli. cō. 90. ⁊. 12. metaph. cō. 49. est qdem vnus numero: qa caret materia. In formis eni liberatis a materia nō est plus vno indiuiduo in specie. est vo vnus gradu: quia repugnat eē plura pma simpliciter cum latitudine certa: qa tunc nō essent pma. prima igitur causa est vna numero specie ⁊ gradu. Secūda causa: hoc est. intelligentia lꝫ quęlibet sit vna numero in specie: qa carent materia: tamen omnes sunt in vno gradu: qa participant eodē eē ꝺm magis ⁊ minus. ⁊ sic in secūdo gradu est pluralitas. Similr intellectus lꝫ sit qlibꝫ in sua specie vnus numero: quia carēt materia: tñ ambo vꝫ. materialis ⁊ agēs sunt vnius gradus: quia participāt eodem esse ordine quodam: loquor de agente pro lumine. aīa rationalis nō est vna numero: imo tot quot corpora. ⁊ hoc capiendo rationalē aīam pro aggregato ex dianoea ⁊ intellectu. sic enim constituitur anima rationalis: quę quidem in me est alia ꝓpter aliā dianoeā: ⁊ in te alia ꝓpter aliā dianoeā: capiēdo tamen pro aggregato ex potentia ⁊ actu: sic est intellectus ⁊ vna numero vt intellectus: sed vtcūqꝫ sit omnes sunt vnius gradus. Materię quoqꝫ plures sunt: quia cęlestis vna ⁊ generabilium altera: ⁊ omnes eiusdē gradus: ⁊ si differūt specie. ⁊ sic ad dubiuꝫ patet solutio. ꝙ lꝫ intelligētię differūt specie: ⁊ quęlibet sit vna numero in sua specie: tamē omnes ꝯstituūt vnū gradū. sic ⁊ intellectus ⁊ cętera alia. ¶ Ad zm dicēdum ꝙ Auer. per esse ad corpus intelligit esse formā dependentē a corpore in esse ⁊ conseruari. Modo hoꝝ sex tria neqꝫ sunt corpora nec ad corpus vt deus ⁊ intelligētia ⁊ intellectus tria sunt ad corpus anima: saltē q̄tuꝫ ad dianoeam. forma ⁊ materia: quia partes corporum: sine quibus eē nō possunt. Et sic patet solutio ad zm.

¶ Genera autem corpoꝝ sunt sex. vꝫ. corpus celeste: rōnale aīal: irrōnale aīal: vegetabile: minerale: ⁊ quatuor elemēta. summa vo ex his sex generibus cōposita est mundus: cuius propriam ⁊ primam causam credendū est esse altissimum deum benedictū. ipse eni est causa propinqua essentię secundorum ⁊ essentię intellectus agētis. Secūda vo sunt causę corporum cęlestium: ⁊ ab his proueniunt substantię horum corporum. essentia enim cuiuslibet corporis cęlestis dependet a quolibet secundorum. nam supmuꝫ secūdorum in gradu constituit eē primę sphęrę. infimuꝫ constituit esse lunę. media quoqꝫ q̄ sunt inter hęc: constituūt eē cęteraruꝫ sphęrarum: quę sunt inter has.

¶ Nūc cōstituit zam latitudinē corporū. ⁊ inquit. Genera aūt corpoꝝ sunt sex. vꝫ. corpus cęleste: qđ est in p gradu. post hoc est rationale aīal: postea irrationale aīal: postea vegetabile: postea minerale: vltimo quatuor elementa: q̄ tenēt locū materię. ⁊ sic habes duas latitudies. Dicit secūdo. sūma vo ex ijs sex generibꝰ. vꝫ. taꝫ in pma q̄ꝫ in za latitudine collocatis cōposita est mundus totus. Deinde declarat zam corporū latitudinē depēdere ex pma: ⁊ dicit tertio cuiꝰ ꝓpriā ⁊ primā causaꝫ credēdū est eē altissimū deū bñdictū. ⁊ declarat quō. ⁊ inquit. ipse enim est causa ꝓpinqua essentię scdoꝝ. hoc est intelligentiarū: ⁊ essentię intellectus agētis ⁊ etiā mālis. pꝫ itaqꝫ deū eē causam ꝓximā rerū imāliū. Deinde declarat quorū est causa mediata: ⁊ q̄si remota. ⁊ inquit. Scda vo vt itelligētię sunt causę corpoꝝ cęlestiū: ⁊ ab his cęlestibꝰ corporibus ꝓueniunt subę horū corporū sensibiliū. qđ declarat. d. eētia cuiuslibet corporis cęlestis depēdet a quolibet scdoꝝ. h est. singulū cęlū a ꝓprio ⁊ singulo motore. Nā supremuꝫ scdoꝝ in gradu vt pma intelligētia ꝯstituit eē pmę sphęrę infimū vt intelligentia lunę cōstituit esse orbis lunę. media quoqꝫ q̄ sunt inter hęc. hoc est. intelligētię itermedię constituunt esse cęterarū sphęrarū: quę sūt inter has. Com. 27.

¶ Ex ijs arguit. qcqd est cā cāę est cā causati: sed deꝰ est cā causarū oīuꝫ rerū. igit cā oīuꝫ. minor declarata est. nā est cā intelligētiaꝝ: q̄ sunt cāę orbiū: q sūt ēt cāę effectuū gñabiliū ⁊ corruptibiliū: ⁊ ita deus est cā oīuꝫ. ¶ Aiaduertendū ꝙ deꝰ est cā intelligētiarū: ⁊ intellectꝰ in triplici gñe causę: vt declaramꝰ in lib. destructio destructionū. disputatione 3a: vt finis. qa optimū in nā ⁊ sūme appetibile: vt forma: qa sūme intelligibile. Nā vt sic est forma oīuꝫ itelligētiarū vt efficiēs: qa pmū idepēdēs: qđ est cā oīuꝫ q̄ sunt post. ⁊ hoc qa in abstractis a mā nō differt finis a forma ⁊ agēte: vt. 12. metaph. cōmentis. 6. 36. ⁊. 41. quō vo ab vno ꝓueniant tot: in lib. destructio destructionū. ⁊. 12. metaph. com. 44. declarat. vlterius itelligētię sūt cāę cęloꝝ i triplici gñe cāę: qñ ꝯsiderant ꝺꝫ eē reale: vt formę nō tm̄ appropatę: sꝫ cōstituētes corpa cęlestia in eē: vt p auscultatiōis phicę. cō. 63. ⁊ i. z. de suba orbis. ⁊ in lib. de cęlo disputamꝰ: vt eni equus hꝫ spēꝫ a sua forma: sic cęlū hꝫ spēꝫ a suo motore: est eni motor aīa cęli: vt equina forma equi. verū equina forma cōstituit ⁊ constituit a subto eiꝰ. Illa vo (vt dicit) cōstituit tm̄ cęlū. Rem hāc absoluimꝰ in multis qōnibꝰ ⁊ tractabimꝰ. nūc vo (qa nō est locus) subijcimꝰ istud. ⁊ qm̄ forma ⁊ finis ⁊ efficiens sunt idē in separatis a mā: idcirco intelligētia est cā orbis ista triplici rōne. corpa vo cęlestia sunt cāę hoꝝ: vt Arist. inquit. z. de gnōne: ⁊ in meteoris vt efficiētia tm̄: ⁊ hoc lumine ⁊ motu. dici aūt pñt formę ⁊ fines: ꝑ quanto oē pfectiꝰ est forma ⁊ finis iperfectioris p politicę. Ulterius aiaduertēdū cām subę eē cām accidētiū: q̄ insūt ꝑ se

illi substantię. vt quoniam intelligentię sunt causę celoꝝ: sunt etiam causę omnium accidentium per se cęlis vt figurę motuum ꝛ lucis. Similiter anima quę est causa hominis est causa omnium accidentium eiusdem. ꝛ formę quę sunt causę corporum sensibiliū sunt causę omnium eorum quę insunt corporibus. Nam forma cum materia sunt causę omnium eorum quę insunt cōpositis. primo auscultationis physicę.

¶ Et numerus quidem secundorum est ſm numerum corporum celestium. ꝛ cum dico hic numerum: debes intelligere per modū causarum ꝛ causatorum. scis nãq̧ causam quę non est corpus non recipere numerū: nisi per modum quo est causa corporum numeratorum. hęc autem secunda sunt quę dicuntur angeli.

Com.28. ¶ Explicatis duobus ordinibus: soluit quęstiones/esse illos. Primo enim dixit in secundo gradu entium primę latitudinis esse pluralitatē ꝛ numerū. Dicet quis quot. Amplius videt ꝙ non. Nā numerus est q̄titas quę abstractis non competit. Tertio quę sunt illa entia: quę dicuntur secunda. Soluit primū ea secunda esse tot: quot sunt orbes: vt .12. metaphysicę explicatū est. Soluit 2m numerum tribui per se causatis: ꝛ ſm ratione causis: corpora enim cęlestia per se numerantur: animę ṽo eorum ratione ꝛ attributione. Sed dices. cęli numerantur per se: igitur sunt in materia: ꝛ sic erunt generales. Respōdet Auerroes .8. metaphysicę cōmento .12. ꝛ .12. eiusdem cō. 10. ꝙ habent materiam ęquiuoce dictam: ꝛ per ꝯsequēs non generabilem: ꝛ sic possunt recipere numerū ꝛ quātitatem per se: animę ṽo eorū per accidens. Soluit tertium. ꝙ illa secunda entia quę collocantur in secundo gradu sunt angeli. Angeli enim auctore Platone in Tymęo dicuntur dij secundi: quibus deus reliquit cęterum operis faciendū: sic igitur patet quis sit gradus p̄mus: quoniam est causa omnium alioꝝ: quisue secundus: quoniam causę secundę.

¶ Et intellectus quidem agens habet de sua virtute ꝛ opere prouidentiam quę est in animali rationali: ꝛ app̄hendere quidem illū: est vltimus gradus perfectionis animę nostrę: quia illud est finis ꝛ nostra beatitudo. Contingit aūt hoc: quū separatur: nec eget in suo esse re quę sit sub ea: vt est corpus materia vel accidēs: ꝛ in hac perfectione remanet semper. Et substantia quidē intellectus agentis est vna: q̄uis gradus suus cōtineat id quod dependet ab omnibus animalibꝰ rationalibus receptiuis beatitudinis: ꝛ hoc est quod vocatur spiritus sanctus.

Com.29. ¶ Explicat nunc tertium gradum entiū: in quo reponebatur intellectus agens: ꝛ dicit p̄mo ꝙ itellectus agens: qui est tertiꝫ gradus: habet in homine prouidentiā: quę est in animali rationali: ꝛ hoc potest itelligi ꝙ prouideat de animali rationali: ꝛ sic per intellectum agentem intelligeret deum. Hoc stare nō potest: quia deus ponitur in primo gradu. Dicas ꝙ nō incōuenit idem reponi in primo ꝛ tertio gradu sub rationibus diuersis: nam deus reponitur in primo gradu: sub ratione primi independentis, reponitur in secundo sub ratione qua efficitur forma hominis. Et si dicas: quod ponitur in p̄mo gradu est causa intellectus ꝛ omnium: igitur per intellectū non potest intelligi deus. Respondet ꝙ idem est causa sui: deus enī vt simplex ens ꝛ primū est causa: vt forma quę homini vnitur: potest esse causa copulationis: ꝛ per ꝯsequēs sui met: vel potest exponi ꝙ habet prouidentiā de homine: hoc est ꝙ sit prudentia hominis: nam per intellectū agētem intelligimus eum qui est quasi agens respectu hominis: pro quanto per ipsum constat homo: ꝛ sic intellectus agens erit idem qđ materialis intellectus: sed hoc ꝑpterea quę subdit stare non potest. Idcirco dicendū ꝙ intelligit eum agentem qui habet prouidentiam: hoc est intellectum materialem: quasi subiectum suum: ꝛ sic per intellectum agentem non intelligimus eū qui est vt sol: vt est deus: nec eum qui est principiū scientię vt propositiones: sed eū qui est vt lumen: qui cum intellectu possibili faciunt vnum compositum: saltem ex partibus ratione diuersis: vt sępius diximus: istud itaq̧ lumen hꝫ prouidentiam: idest intellectum materialem: qui est in animali rationali. Dicit secūdo. ꝛ appręhendere quidem illum est vltimus gradus perfectionis animę nostrę: quia illud est finis ꝛ nostra beatitudo. ¶ Sed contra. Nam per illum vel intelligit intellectum agentem quasi lumē vel quasi solem. si quasi solem: igitur in tam breui sermone equiuocasset. si quasi lumen: falsum est: quia beatitudo est summum bonum. constat autem lumen hoc esse valde infimum. Contradicit etiam sibi .12. metaph. commento .17. ꝛ .38. ꝛ in tertio de anima omnibus locis. ¶ Animaduertendum ꝙ homo duobus modis dependet a deo: vt formatum a forma: ꝛ vt factum ab agente. quare si reditus eius ad suum principiū debet esse perfectus ꝛ completus: decet hominē intelligere deū duobus modis. videlicet vt forma siue finis ꝛ vt agēs. ꝛ quidem vt formā intelliget deum per essentiam dei. vt ṽo agens intelliget eum per essentiam agentis: quod est lumen animę nostrę: quo fit vt vno fere actu beatus copuletur deo vt formę ꝛ lumini suę animę tāq̧ rationi per quam intelligit primum. ꝛ hęc vocatur perfecta copulatio. quare deus tm̄ non est beatitudo cuiuslibet intellectus: sed tm̄ sibi. neq̧ intellectus agens: qui est aliqd animę nostrę est fęlicitas. prima enī est nimis communis: vt constat. nec redit ad eum fęlix reditione completa. quęrimus enim fęlicitatem propriam. primo ethicorū. capite .9. igitur fęlicitas propria est compręhensio dei ꝛ intellectus agentis simul. ꝛ quum compręhensio ꝛ compręhensum sint idem: proculdubio beatitudo adequate erit intellectꝰ agens. hoc est. lumen nostrę animę: ꝛ deus ꝛ ita tot erunt fęlices quot fęlicitates ꝛ ecōtra: alia videlicet lunę: alia mercurij: alia veneris: aliaq̧ aliorum: prout essentię illarum sunt alię. Tunc dicendum ꝙ per illū intelligit agentem quasi lumen: ꝛ vlterius vult in eo consistere beatitudinem non totaliter: sed partialiter ꝛ designatiue: vt diximus. Nam ille est finis ꝛ nostra beatitudo: saltem partialis. ¶ Declarat tertio. quando fiet hęc fęlicitas. ꝛ inquit. contingit autem hoc: quum anima ipsa separatur tali separatione. videlicet ꝙ pro operatiōe ꝑpria non egeat corpore vel virtute corporali. vt quando adepta est totum intellectum speculatiuum. tunc enim operabitur non per conuersionem ad phantasmata: sed per essentiam intellectus agentis: tunc labore humano non egebit anima pro sciētia eius: sed deus erit sibi sciētia: tunc nō vtet̄ syllogismo: definitione: enthymemate: exēplo: vel alio instrumēto dialectico: nec inuētiōe: nec disciplina: sed deo intelliget: deo operabitur: ita deus illi erit

operatio:scientia:actio:⁊ intellectio: veluti sibi.addit.⁊ in hac perfectione remanebit semper. ¶ Contra.quia corrumpitur intelligere quodam interius corrupto: vt in libro de anima scribitur. Dici potest ꝙ in hac perfectione remanet semper quantum ad partem intellectus materialis.nam apud Auerroem intellectus materialis semper manet: ⁊ ille debꝫ semper esse copulatus alicui: ⁊ maxime bono. Sed de hoc in.3.de anima.cōmēto.20. Uel pōt dici ꝙ hęc beatitudo semper remanet.nam hęc beatitudo est deus ⁊ lumen animę nostrę.⁊ hęc duo semper remanent.quare beatitudo semper remanet:lꝫ beatꝰ desinat esse apud eum. ¶ Dicit quarto.ꝙ lꝫ substantia intellectus agentis sit vna:continet tamen id quod dependet ab omnibus animalibus beatificis. Naꝫ cōtinet dianoeam:quę traducitur ex semine in omnibus animalibꝰ rationalibus. ¶ Dicit quinto.⁊ hoc est quod vocaṫ spiritus sanctus.vult itaqꝫ intellectum agentē:qui est quasi lumen vocari spiritus sanctus. Naꝫ hoc intelligimus.ꝫ scientias ipsas adipiscimur:hoc quoqꝫ beamur. Uerūtñ animaduerte hunc non esse spirituꝫ sanctum:qui est tertia persona in diuinis:quem catholici describunt:sed est spiritus sanctus: capiendo spirituꝫ sanctuꝫ pro omni forma simplici ⁊ perfecta. Et sic patet tertius modus.

¶ Res autem illę principiorum:quę sunt in gradu aię:sunt plures.earum enim sunt animę celorum: ⁊ earum sunt animę rationabilium aīalium: ⁊ earum irrationabilium.

Com.30. ¶ Quartus gradus erat in quo animę collocantur.idcirco distinguit animas in tres:in cęlestem.videlicet rationalem ⁊ irrationalem.tacet autem vegetatiuam.quia illa non est anima beatifica:vel forte magis ordināda est cum gradu formarum.pertractabit autem has tres per ordinem ⁊ potentias earum.

¶ In anima autem rationalium animalium continetur virtus rationalis:motiua:imaginatiua: ⁊ sensibilis.

Com.31. ¶ Partes rationalis animę nunc complectitur: ⁊ diuidit totum hoc in quatuor virtutes:rationalem: motiuā:imaginatiuam: ⁊ sensibilem. ¶ Animaduertendum animaꝫ rationalem apud Auerroem esse compositum quoddaꝫ ex sensitiua: humana: ⁊ itellectu materiali.sensitiua quideꝫ e parte seminis,intellectu ꝟo e parte deforis.est aūt sensitiua totum quoddam potestatiuuꝫ: cuius primaria potestas siue virtus est quam gręci dianoeam vocant. Auerroes quandoqꝫ cogitatiuam:quandoqꝫ imaginatiuam:quę differentia ab ipsis translatoribus contingit. Nam in lingua eius habere debet nomē designatū.vtrū ꝟo materialis intellectus sit totum aliquod potestatiuū: posterius dicemus. Rationalis igitur anima quum ex sensitiua ⁊ intellectu redundet:videtur quoddam totuꝫ: in quo etiam potestates plures continentur vt virtus rationalis: imaginatiua siue cogitatiua: quę gręce dianoea est ⁊ sensibilis:qui sensus communis dicitur. virtus rationalis est intellectus materialis:qui est actus totius sensitiuę partis. Et si dicatur ꝙ Auerroes.3.de anima.cōmento.6.enumerat rememoratiuam: ⁊ tacet motiuam. Dicendum ꝙ vbi non expostulat determinationem:sat est eum loqui vt plures vt facit hic:ibi enim loquitur proprie:hic per communia.

¶ Uirtus quidem enim rationalis ea est qua homo appręhendit artes ⁊ scientias: ⁊ qua etiam dephenduntur conueniens ⁊ disconueniens in operationibus ⁊ virtutibus moralibus: ⁊ id quod est conueniens facere vel non facere iuuatiuum vel nociuum: delectabile vel triste.

¶ Ecce quomodo per virtutem rationalem vult intelligere mentem.hoc est.intellectum materialē. Nam nulla alia virtute hęc omnia depręhēdimus:nisi intellu materiali. ¶ Animaduertēdum ꝙ ea quę insunt nobis ꝑ hāc virtutem quatuor sunt.vꝫ.ars:scientia:actus: ⁊ electio:vt primo ethicorum scribitur: ⁊ hęc quatuor tāgit. Naꝫ ibi. [Et qua etiam] tangit actiones humanas. Ibi. [Et id qđ est conueniens] tangit electionem. Hęc eniꝫ quatuor nobis insunt ab intellectu ipso materiali. Com.32.

¶ Et de hac quidem quędaꝫ est speculatiua ⁊ quędam practica:practicę ꝟo quędaꝫ artificialis quędam cogitatiua.speculatiua qdeꝫ ea est qua homo adipiscitur cognitionē rerū:quę nō possunt fieri ab homine.practica ꝟo qua cognoscitur quod potest homo facere: ⁊ quod ptinet ipsi homini facere.artificialis est illa qua appręhendit omnes artes mechanicas. cogitatiua ꝟo qua puidet homo si est cōueniens facere vel non.

Com.33. ¶ Rationalem virtutem prima sui diuisione diuidit in speculatiuam ⁊ practicam.vtrum ꝟo practicum ⁊ speculatiuum sint partes rationalis virtutis an habitus:in libro de intellectu omitto:vbi ad longuꝫ hęc omnia declaramus:practicam secat in duo.nam alia artificialis.hoc est.factiua:alia cogitatiua.hoc est.actiua:omnis eniꝫ praxis:primo ethicoruꝫ:vel est actio vel factio.speculatiua quidem est eoruꝫ quę non sunt in actione vel factiōe nostra:quam Aristoteles 6° metaphysicę.diuidit in tres/naturalem/metaphysicam ⁊ mathematicam. practica ꝟo est eorum quę sunt in posse nostro.artificialis quideꝫ siue factiua eoruꝫ quę manu facimus.cogitatiua siue actiua eoruꝫ quę habitu agimus vt moralis scientia: ⁊ apud alios logica.vtrum ꝟo hę sint partes rationalis intellectus vel potētię vel habitus:in libro de intellectu remittimus:quem nunc facimus vt in eo resoluantur occulta:quę hac iuuentute ludendo adinuenimus.

¶ Motiua ꝟo est per quam est motus humanus ad prosequendum: vel fugiendum delectando vel abhorrendo: ⁊ ab hac cōtingunt odium ⁊ beneuolentia:timor ⁊ audacia:ira ⁊ mansuetudo:crudelitas ⁊ pietas: ⁊ alię animę affectiones.

Com.34. ¶ Quam nunc Auerroes motiuaꝫ vocat:alij ⁊ ipse alibi phātasiam vocare solēt. Nam phātasia est motus pncipium: ⁊ inde nomēmotiuę sortitur.vtrum autem hęc in homine ⁊ cęteris animalibus sit vnius rationis:in libro de aīa ⁊ de sensu relinquimus:quę dicit patent.

¶ Et illa quidē est imaginatiua:quę impressiones reruꝫ sensatarum conseruat postqꝫ a sensibus abierint: ⁊ componit vnam cū alia ⁊ separat vnaꝫ ab alia ⁊ in somno ⁊ in vigilijs:cōpositiōes ⁊ separationes dico in parte veras ⁊ in parte falsas. ⁊ cū hoc etiaꝫ appręhendit iuuatiuum ⁊ nociuuꝫ: ⁊ alia quę

in virtute rationali supradicta sunt.

Com. 35. ¶ Hec imaginatiua ab Auerroe alibi appellatur cogitatiua: alibi aliqua ratio: alibi itellectus materialis particularis: secūdo eni de anima cōmen. 63. vult hāc cogitatiuā apphendere intentiones indiuiduales omnium decem pdicamentorum. Itemq̧ tertio de anima. cōmen. 6. vult illam esse aliquam rationem: differreq̧ ab intellectu: q̄a ille vniuersaliter & abstracte apphendit formas: hec vo particulariter & signatim: & ibidem. cōmen. 20. inquit q̧ hec virtus est aliqua ratio: quia sicut itellectus materialis qui dicitur ratio simpliciter ratiocinatur de reb⁹ vniuersaliter apprehensis: sic hec virtus de rebus indiuidualiter cognitis: & discurrit de vno in aliud pro cognitione ignoti: & alia multa dicit: que breuiter consistunt. q̧ hec virtus tātā habet vim: quātam itellectus materialis: solo hoc differēs ab itellectu: q̧ ille vniuersaliter cognoscit: hec idiuidualiter: eo homines generaliter discurrūt. hac vo particulariter: propter quod hec est homini propria: in nulloq̧ animalium reperta: & est intellectui cognatissima: sibiq̧ adiumento ceterarum subseruiēs. Unū eam greci dianoeam vocant. Auerroes nunc interprete translatore vocat imaginatiuam: alibi autem interprete alio vocat cogitatiuam. q̧ vo vnam eandemq̧ potētiā intelligat: patet per ea que sibi tribuit: nec curauit ordinem seruare: dum premisit phantasiam: quia he possunt multis modis ordinari. Et si dicas: hanc conseruare eum dixisse: responde q̧ intelligit effectiue: non autē subiectiue: vt dicam.

¶ Sensibilis autez manifeste est illa qua sensata apphenduntur quinque sensuum & delectabile & triste: non autez iuuatiuum & nociuū: nec conueniens ab inconuenienti.

Com. 36. ¶ Hanc vim alibi vocat sensum cōmunē: cuius effectus est apphendere sensibilia sensuum exteriorum: & inter illa differentiam & conuenientiam colligere: erit igitur hic ordo: pma virtus est sensus cōmunis: quem virtutez sensibilem vocat. secūda phantasia: quā motiuaz vocat. tertia est imagiātiua: siue dianoea: siue cogitatiua. subticuit memoratiuā: q̄a non est locus nunc explicationis. Extra has superior & vniuersalior est virtus rationalis: que est intellectus materialis: prime omnes sunt organice: tertia est penitus abstracta: hec quinque sunt anime rationalis facultates: siue virtutes: siue potentie. verum quatuor insunt ei a parte anime sensitiue. Rationalis vo a pte deforis accedente.

¶ Sed in quibusdam animalium irrationabilium reperiuntur tres virtutes: preter. vz. rationalem: in quibus quidem imaginatiua stat loco rationalis: quam habet animal rationale: & in quibusdam reperiuntur solum motiua & sensibilis.

Com. 37. ¶ Soluit questionem. vz. vtruz in omnibus animalibus ille quatuor facultates cōperiantur: veluti potentie proprie eorum animaruz. Respondet q̧ in nullis reperitur rationalis vis: sed bene in quibusdam reperiuntur tres: sensibilis. vz. motiua: siue phantasia: & imaginatiua: siue cogitatiua: verum cogitatiua stat in eis loco rationalis: & loco intellectus. In quibusdam etiam tm̄ sunt phantasia: siue motiua & sensibilis: tres quidem reperiuntur in animalibus proximis homini: due vo tm̄ animalib⁹ imperfectis: sed vtcunq̧ sit facultates he non vna specie et ratione insunt hominibus & animalibus: sed sunt diuersarum rationum: vt in libro de aīa omitto ptractari.

¶ Anime vo corporum celestium diuersificantur ab his animabus in esse ipsa re & specie. Nam per has animas quas habent corpora celestia stant & mouentur motu continuo & circulari. & recipiunt multam nobilitatem & perfectionem.

¶ Nunc de celoruz animabus proponit: & vult primo q̧ conueniant: secūdo q̧ differunt: conueniunt quidez: quoniam vt anime animalium constituunt animalia in specie & genere: & sunt cause omnium eorum que per se insunt illis: sic aie celestes sunt cause omnium eorum que insunt celis: & constituunt celos in specie & genere. Com. 38.

¶ Et sunt nobilioris essentie q̄z sint aie que sunt anime: que sunt apud nos.

¶ Nunc ponit differentias: & est prima differentia q̧ anime celestes sunt pstabiliores q̄z aie nostre: quod quomodo sit: non exponit: sed in libro de substantia orbis dixit. Uoluit eniz has esse prestabiliores: quia constituunt celos: & in specie eos reponunt: & non constituuntur: anime nostre constituunt subiectum & constituuntur: idcirco ille separate dicuntur: he coniuncte ac materiales: ille intellectus: he sensitiue: he diuine: he caduce: & hec differētia est in esse & essentia. Com. 39.

¶ Nec sunt in potentia aliquo tempore: sed actu semper. quoniam intelligibilia ipsaruz: nec defuerūt: nec desunt ipsis a pricipio earum: quia id quod intelligunt semper intelligunt: anime vo nostre primo sunt in potentia: postea reducuntur ad actū: & accidit hoc ab aptitudine: quam habent ad recipiendūz intelligibilia.

¶ Secūda differentia est q̧ anime celorum sunt in actu: nostre quandoq̧ actu: quādoq̧ potentia: ille semper intelligunt: nostre interdum sic & interdum non: ille semp sunt beate: nostre post lōgos labores: ille semper mouēt: nostre interdum labore ducte: quiescūt. causa est quia ille sunt liberate a potentia: nostre sunt mixte aptitudini: hoc est potentie: naz rationalis anima ea ex parte qua ex dianoea componitur: potentialis est: & non semp in actu: anima vo celi: quum sit omnino simplex: omni potentia caret. Longam questionem faciemus in libro celi. vtrū intelligētie dent esse orbibus: vt Auerroes tenet hic: nūc vo sit dictum intātum. Com. 40.

¶ Et corpora quidez celestia non habent de anima sensibilem: neq̧ imaginatiuā: lz ipsorum anima intellectiua sit similis anime rationali aliqua parte assimilationis.

¶ Tertia differentia est q̧ anima celi non habet facultates seu potentias sentiendi vt sensum cōmunem & imaginatiuam: & ceteras id genus: anima rationalis habet eas: vt dixit. Dicit tamen animam celi aliqua ratione esse similem anime rationali: pmo quia constituit celū: vt anima rationalis hominem. Secundo. quia est principium omnium eorum que insunt celo: vt rationalis est causa omnium eorum que insunt homini: & ppter alias causas Auicēna putauit celos habere phantasiam: & eoruz animas de potentijs sensibilibus habere imaginationē ait. Simplicius plures sensus sibi tribuit. ¶ Sed cōtra arguit Auerroes secūdo celi. cōmēto. 37. si inquit haberent Com. 41.

phantasiam:haberent instrumentum sensus:⁊ si haberēt instrumentum sensus:essent eis propter salutem:⁊ si propter salutem possent eis accidere occasiones:hęc omnia patent in expositione nostra: veruꝫ breuiter deducūtur: si cęli habent phantasiam:habent etiā sensus exteriores: quia phantasia est motus factus a sensibus ꝑm actuꝫ.2° de anima.habēt sensus exteriores:igitur sensoria:hoc est instrumenta illorum:vt oculos:aures:linguam: ⁊ cętera alia:si habent sensus ⁊ organa:igitur essent hęc omnia sibi data ꝑpter salutem:hoc est vt euitent pericula:nā hęc est causa quare sensus ⁊ sensoria animalibꝰ donata sunt: vt dicit Aristo.in libro de sensu:⁊ si ꝑpter salutē eis hęc tributa sunt:contingeret eis accidere occasiōes ⁊ pericula:vt fractura oculorum:surditas ⁊ id genus:nam potentia est contrariorum vna ⁊ eadem.Alias rationes tetigimus in libris aliꝭs.hęc satis.

¶ Et intelligibilia ipsorū sunt substantię abstractę a materia:quia quęlibet anima illoꝝ intelligit primum ⁊ se:hoc est suum esse qđ debaath appellatur:de secundis ꝟo intelligit zobar:quod dedit sibi suum esse.

Com. 42. ¶ Quarta differentia est ex parte intelligibilium:nā animę cęlorum non intelligunt nisi abstracta a materia:qa quęlibet anima illorum intelligit primū ⁊ se:hoc est suū esse:quod Arabice dicitur debaath: hęc autem sunt abstracta.De secundis ꝟo entibus anima cęli intelligit zobar:quod est illud quod dat sibi esse.Zobar enim arabice dans esse interpretatur.¶ Animaduertēdum ꝙ anima cęli dependet simpliciter a deo:verum mediante intelligentia proxima:vt intelligētia Jouis depēdet a deo mediante intelligentia Saturni:deus enim ⁊ ꝓximę intelligentię sunt causę vltimę:deus vniuersalis causa,vltimę proximę ⁊ particulares:vt enim sol ⁊ homo sunt causa hominis:sic deus ⁊ intelligētia Saturni causę sunt intelligentię Jouis:⁊ sic in aliꝭs:vt.12.metaphysicę.cōme.44.dicitur:⁊ in libro destructio destructionum.sic igiť patet obiecta intellectuum abstractorum esse entia per essentiam separata.

¶ Nobiles autem gradus intelligibiliuꝫ qui sunt apud nos:ꝗuis sint nobiles in intellectu:quum ipsi sint in materia:ab animabꝰ cęlorū non intelliguntur:nam gradus ipsorū intelligibiliū est multo nobilior ꝙ̄ sit gradus intelligibilium quę sunt sub ipsis.

Com. 43. ¶ Dictum est animas cęlorū non intelligere:nisi entia ꝑ essentiam abstracta:petet quis vtruꝫ intelligere possunt formas materiales:quę intelliguntur a nobis.Respondet ꝙ non.Tum quia illę sunt in materia:⁊ nihil abstractum intelligit materiale.Tum vel maxime: quia obiectum intellectus earum est multo nobilius formis materialibus:⁊ per consequens non intelligunt formas materiales:quia vilescerent.¶ Sed hę rationes non valent. Prima non,quia tunc intellectus materialis non intelligeret formas materiales:quia ille est per essentiam separatus:lꝫ constituat hominem:vt anima cęli per essentiaꝫ est separata:lꝫ constituat cęlum.Secunda minime:nam intellectus noster in statu intelligit substantias separatas:⁊ formas materiales:⁊ illud nō est vilescere:sed pluribus modis perfici:vt tertio de anima.cōmētis.5.⁊.36.

¶ Circa igitur hęc dubitamus.Primo.quomodo animę cęlorum:siue intelligentię:siue angeli intelligat deuꝫ. Secūdo.quomodo intelligant se.Tertio.quomō intelligant hęc inferiora:quomodoue superior intelligat inferiorem.¶ Ad primam Theologi inter se differūt:⁊ fortasse ab Auerro.¶ Diuus Thomas vult animam cęli: siue angelum:siue intelligentiam deum intelligere naturaliter per essentiam non quidem dei:sed suimet intelligentis.Persuadet hoc ipse:quia angelus:siue anima cęli est dei similitudo:siue speculuꝫ:pro quanto dependet ab eo:sic igitur anima cęli per essentiam propriam sibi:tāꝙ̄ per rationem intelligendi deum ipsuꝫ intelligit.Hęc autem cognitio apud eum non est intuitiua: sed quasi abstractiua.¶ Sed contra hanc positionem theologi quidam:qui subtiles perhibentur:arguunt primo.quia non magis per essentiam propriam deus intelligetur ꝙ̄ per speciem deriuataꝫ a deo.Secūdo.quia hęc cognitio eēt syllogistica:quia esset a ratione cognoscendi cognita.Nā species intelligibilis est ratio cognoscendi: non cognita essentia angeli:qua deus intelligitur eēt ratio cognoscendi ⁊ cognita:⁊ per consequens angelus cognosceret deuꝫ syllogismo:qđ negant.Tertio.ante demonstrationē opꝫ cognoscere quid nominis subiecti:⁊ quia.sed deum non cognoscunt intelligētię:nec quid nominis:nec qa.Quarto.omne principiuꝫ cognoscendi aliud cōtinet illud virtualiter saltem:sed essentia angeli non ꝑtinet deū virtualiter.igitur non est ratio cognoscendi deuꝫ.ꝑpter hęc tenent ipsi ꝙ angeli cognoscunt deum per specieꝫ deriuatam a deo:⁊ quia hęc species est cum angelis concreata: idcirco hęc cognitio erit naturalis:probant hanc quibusdam rationibus acceptis ex verbis theologorum:⁊ quia nos procedimus ex rationibus naturalibus,omittimus. Persuasio tamē naturalis hęc est,ꝙ hęc species est magis conueniens naturę.¶ Sed pace horum:hęc species est figmētum:pluralitas enim ꝑmo auscultationis physicę semper est euitāda:ad qđ enim species poniť:essentia eius sufficit:igitur superfluit.Secūdo.omnis species est abstractior eo a quo abstrahiť:deo nihil abstractius: igitur deus nō potest intelligi per specieꝫ.Tertio.omne quod īmediate depēdet a deo:est substātia.12.metaph. cōmēto.36.⁊ sic illa species erit substātia:quod nō concedunt.Quarto.de sempiternis accidentibus:solus motus est eternus.12.metaphysi.cōmēto.41.Quare hęc spēs non erit accidēs.Quinto.vel hęc species est ratio cognita ab angelo:vel nō:si sic.igitur vt ipsi arguunt:cognitio quam habēt angeli de deo erit syllogistica.si non:tūc angelus non intelligit omnia citra deum:⁊ certe isti vt noua dicāt:ducti sunt ad hāc isaniam: propterea dicamus: vt colligitur ab Auerroe.3.de anima.cōmēto.14.⁊.12. metaphycę.cōmento.38.⁊ alibi:ꝙ anima cęli:siue sit angelus:siue itelligētia:tot modis deum itelligit quot ab eo dependet.Dependet autem ab eo dupliciter:vt a forma ⁊ fine:⁊ vt ab agente.Est enim deus apud Aristoteleꝫ ⁊ Auerroem causa intelligentiarum tripliciter: vt forma finis ⁊ agens.Ipsa igitur intelligentia vt effectus dei intelligit deum per essentiam suāmet:hoc est intelligentię vt formatuꝫ ⁊ finitum qđdam intelligit deum per essentiam dei:est enim deus forma intellectuum separatoruꝫ: ⁊ per cōsequens intellectio sibi ⁊ omnibus illis:vt igitur sibi est intellectio per essentiam:ita cęteris.Deus igitur in ratione agentis intelligitur ab intellectu inferiori per essentiaꝫ inferiorem:vt forma ⁊ finis:intelligitur per essentiam dei.Tunc rationes cōtra hoc nullę sunt.¶ Ad primaꝫ patet ꝙ magis per essentiaꝫ:quia species illa repugnat naturę angeli.¶ Ad secūdum respondet Auer. 12.metaphy.cōmēto.51.ꝙ syllogistica cognitio est prius in potentia:deinde reducitur ad actum: angelus autem semper stetit in actu cognitionis dei.lꝫ igitur ex parte

nostra

nostra videatur cognitio syllogistica:non tamen ex parte angeli:qui semper stetit in actu.¶ Ad tertium.veruz est antecedens:sed cognitio hęc angelica non est demonstratiua:sed simultanea:& semper in actu.¶ Ad quartuz dicendum.ꝙ omne principium & ratio cognoscendi:debet continere in actu vel virtute cognitum:vel contineri ab illo:modo essentia angeli continetur:& nō ꝯtinet.Uel dicatur ꝙ continet virtualr & istrumētaliter:non aūt pn̄cipaliter:patet igitur modus quo animę celorum deum intelligant.¶ Dubitatur secūdo.vtrum angelus cognoscat se:& qua ratione.Respondet diuus Thomas ꝙ angelus cognoscit se per essentiam propriam:ita vt essentia sit sibi intellectio:quēadmodum deus per essentiam seipsum intelligit.Ratio eius est:quia intellectio hęc est ratio imanens:igitur res intellecta est vnita intelligenti: nihil autem est magis vnitum intellectui angeli q̄ propria essentia:igitur propria essentia est ratio intelligendi semet:& intellectio:vnde essentia angeli superioris est intellectio sibi:& intellectui inferiori.¶ Theologi quidaz qui subtiles habentur:impugnant hoc.Primo.quia eēntia non informat intellectum:igitur non est actio immanens.Secundo agens & actio & actum distinguunt̄ realiter.Dicendum apud Aristotelem & Auerroem vbiq; cū Thoma Philosophorum pręstantissimo:ꝙ angelus ꝑ essentiam intelligit se:in separatis enim a materia idem est intellectio:& res itellecta:quare essentia angeli est intellectio:& res intellecta & intelligendi ratio:nec differūt hęc in angelo:sed ꝯm nostrum moduz intelligendi attribuuntur angelo intellectus intellectio & essentia:attributa enim in illis non distinguūtur:nisi ex parte nostra.12. metaphysicę.commento.39.Hęc tria angelis attributa sunt:intellectus videlicet:intellectio:& ratio intelligendi: quare in illis vnum sunt & idem:lꝫ in nobis distinguant̄. ¶ Ad primum dicendum.ꝙ hęc actio est plusq̄ imanens:quia lꝫ non informet: obiectum & intellectus sunt idem omnino.¶ Ad secundum dicenduz hanc opinionem non esse actionem:nec passionem:idemq; ibi nō eē agens:nec factum:nisi quadam ratione accepta a nobis: quia hęc sunt attributa illis a parte nostra:modo attributa in eis non distinguuntur realiter.Et hęc non intellexerunt illi:lꝫ habeantur subtiles.Apud autem me crassiusculi sunt:quum enim in eis studium consumpserim annis pluribus:semper inueni eos Aristoteli aduersantes: & si semper plusq̄ Peripatetici habeantur.¶ Petebat̄ tertio quomodo angeli cognoscant formas materiales. ¶ Ad hoc respōdet Diuus Thomas:& vult p̄mo ꝙ angelus non cognoscat hęc materialia per essentiam propriam.Secūdo dicit.ꝙ cognoscit hęc per species cōcretas.Tertio.ꝙ quāto angelus est superior:tanto per pauciores species intelligit & vniuersaliores.Primuz psuadet ꝙ essentia angeli est determinata ad genus & speciē: igitur nō est ratio cognoscendi omnia omnium generū. Secūduz persuadet:quia angelus est completus in specie:igit̄ nihil sibi deficit pro ꝑfectione speciei:quare species oium rerum cōnascuntur ei:aliter esset imperfectus in specie:& sic egeret vniōe ad corpus:vnde & decima ꝓpositione de causis dicitur omnis intelligentia est plena formis.Tertium persuadet.quia deus per essentiam entis intelligit omnia: igitur propinquiores deo per pauciora intelligunt.Quidaz redarguunt eum:sed quoniam alibi hęc latius pertractabuntur.Dicamus primo apud Aristotelem & Auerroez.12.metaphysicę.cōmēto.51.ꝙ intellectus diuinus & cęterę intelligentię intelligunt hęc non accipiendo cognitionem a rebus:et quantuz ad hoc bene dicit Thomas.Primo.quia nulla intelligentia erit optima substantia,naz vltima perfectio est in actu scōo. igitur si ille actus non sit eius substantia:substantia eius non erit optima:quia aliud est suum optimuz.Secūdo. tunc continuatio intellectionis esset laboriosa: quoniam potentia solūmodo receptiua erit:est potentia contradictionis apud eū in.9.talis aūt non potest esse actui semper coniuncta nisi cum labore.Hę sunt duę ratiōes Aristotelis.¶ Ulterius accipiēdū apud Arist.ꝙ intelligentię sunt causę rerum subordinatę:ordie videlicet quo celi ordinantur & orbes:est autez hic ordo:ꝙ effectus vniuersaliores reducuntur in causas vniuersaliores:propter quod infima intelligentiarum est illa lunę:quia est causa infima:sup̄ma est deus:qa est causa totius entis.¶ Tūc dicendum apud Auerroem & Aristotelē.ꝙ intelligentię intelligunt formas materiales:prout sunt causę earum: vt enim deus intelligit omnia:quia est causa omnium:et intelligendo ens:quod est sua essentia.12.metaphysi.cō. 51.sic intelligentia proxima deo intelligit hęc: prout est causa horum:& per eius essentiam:quę est ratio producēdi hęc:& tertia intelligit hęc per rationem suę essentię:ꝓut cōcurrit.ad hęc sub ratiōe inferioris gradus:& sic vsq; ad animam lunę.Hęc positio declarabitur in libro destructio destructionū.¶ Tunc ad primum dicēdum.ꝙ essentia angeli:lꝫ sit determinata ad genus & speciem:est illimitata respectu horum:quia virtus eius causatiua est vniuersalis apud Aristotelem:& sic prout est causa:intelligit hęc.Secunda persuasio facit pro nobis:quoniaz eni angelus est cōpletus in specie:igitur nihil deficit suę essentię:& per consequens non eget speciebus:quibus perficiatur.Tertia etiam facit pro Philosophis:nam deus intelligit omnia per essentiam.quia causa est oium.igit̄ secūda proxima causa intelliget omnia per rationem inferiorem.quę cōpetit suę essentię & sic de cęteris:nō igit̄ sunt necessarię species:rationes autez quas diximus cōtra Auerro.qualiter valeant:ex ỹs patet.

¶ Nec pluralitas intelligendi est deputata ꝓ vltima nobilitate:vides eniz primum se soluz intelligere:q̄uis sit quodāmodo omnia entia:quuz igitur se intelligit:iam omnia intellexit per illū modum:quia quodlibet ens recipit eē suum ab eo:itaq; pluralitas intelligendi pluralitas non est:& quidem ipsorū secūdoꝝ intelligere diminutū est ab illo:nā qōlibet horum intelligit se & primū:& solutio huius qōnis dimittatur in aliū locuz.

¶ Ambiges.quia plura intelligere est maioris perfectionis:igitur quanto angelus est superior:tanto plura intelligit.consequens falsum:quia quanto superior tanto per simpliciorem rationem intelligit.Respondet negando antecedens: nam pluralitas intelligendi nō attributa nobilitati:signum ponit:quia deus est optimum: & non intelligit nisi se:& quia dices:igitur cętera ignorabit: quasi respondendo inquit.ꝙ etiam intelligit cętera intelligendo se:quia est quodāmodo omnia:eo quia omnia dependent ab eo:sic igitur patet non tribui nobilitati plura intelligere.Secundum signum ponit ꝙ intelligere intellectuum inferiorum est diminutum comparatione ad illud dei:& hoc pro tanto: quia quęlibet earum intelligit se & deum: igitur plura intelligere astipulabitur potius ignobilitati.¶ Sed dices quęlibet inferior intelligit se & deū:igitur intelligit deum:& per consequens omnes intellectiones earum erunt equales.Jaz diximus supra ꝙ Com.44.

omnes intellectiones animarum celestium sunt equales: quia omnes sunt deus: non tamen simpliciter equales ex parte conditionum: et modorum intelligendi: et sic patet quod quanto intellectus accedit ad plura intelligenda: tanto accedit magis ad potentiam: ac priuationem: et per consequens ad imperfectionem. Questionem tamen hanc transmittit ad tempus. ¶ Animaduertendum quod intelligentia intelligit superiora et inferiora: quanto quidem enim intelligentia est inferior: tanto intelligit deum per plura media: intantum quod intellectus lune intelligit deum per omnes intelligentias medias: intellectio autem quanto pluribus medijs est: tanto minor erit: quare bene Auerroes vult intellectionem esse minorem in intellectu inferiori: quia plura intelligit. Similiter intellectus lune respectu horum inferiorum se habet: nam intelligit hec per suam essentiam: sua autem essentia est valde ad multitudinem et ad potentiam accedens: quare et imperfectius intelligit: igitur tam superiora quam inferiora imperfecte intelligit.

¶ Anime autem inquantum perseuerant in esse ipsarum: nec faciunt opiniones earum: sunt virtutes et preparationes solum preparate ad recipiendum impressiones rerum que recipiuntur. verbi gratia. vt est virtus visibilis antequam videat: et imaginatiua antequam impressiones rerum imaginabilium et ijs similia: vsque ad hunc punctum ipse sunt forme: verum quando impressiones sunt recepte in ipsis in actu vz. impressiones sensatorum in virtute sensibili et impressiones imaginabilium in virtute imaginatiua et impressiones intelligibilium in virtute rationali sunt separate a formis: neque sunt forme nisi per viam similitudinis: et que sunt longiores ab his vt dicantur forme sunt impressiones intelligibilium: que accidunt virtuti rationali: ipse namque sunt possibiles esse separate a materia: similitudo etiam ipsarum existens in virtute rationali est multum longinqua a similitudine coniunctionis forme cum materia: et quando accidit quod intellectus in actu est similis intellectui agenti: tunc non debet vocari intellectus forma: nec similis forme.

Com. 45. ¶ Egit de ijs que reponuntur in primo: secundo tertio: et quarto gradibus. nunc de formis que reponuntur in quarto gradu entium vult loqui: et accipit primo quod forme sensiles possunt comparari ad animas siue potentias anime dupliciter. Uno modo vt anime accipiuntur quantum ad earum esse: non vt operantes: vel recipientes: hoc est possunt comparari ad facultates anime: vt sunt potentie receptiue: vt visile ad visum ante visionem: imaginabile ad imaginationem antequam imaginetur et id genus: et hoc modo forme sensibiles sunt actu forme secundum veram rationem forme: vt color antequam videtur: est vere forma parietis: et antequam consideretur est vere forma. Alio modo possunt sensilia ipsa accipi vt sunt actu impressa in facultatibus anime: vt color vt actu videatur: et actu consideretur: et hac ratione eis non competit ratio forme: imo si dicantur forme: dicuntur equiuoce: et per metaphoram quandam: pro quanto insunt potentijs anime: vt color et sonus proprijs subiectis: et addit quod res materiales actu impresse in virtute rationali: sunt ille que minus participant ratione forme: et hoc probat tribus rationibus. Primo. quia res intellecte possunt esse omnino a materia separate vel secundum viam Auempaces: qui posuit in abstractionibus esse statum ad vltimo abstracta: vel secundum viam Auerrois. qui ponit quod intellectus materialis potest intelligere entia omnino a materia separata: vbi igitur res intellecte sunt omnino a materia seiuncte: non possunt dici forme: cum omnis forma dicatur relatiue ad materiam. secundo auscultationis physice. Secundo. quia similitudines rerum materialium que sunt in virtute rationali sunt satis longinque a formis: ac formarum cum materia compositione: nam sunt abstracta a materia conditione materie: et presentia materie. Tertio. quod intellectus materialis quando in statu est similis agenti: vt quando recepit ipsum: tunc apud Philosophos: neque forma: neque similis forme dicitur: et hoc quia omnino a materia est disiunctus. Ex ijs patet quid sit forma: et quid non: forma enim proprie ea est que materiam informat: et eam in specie reponit: qua ratione et via intellecta actu non sunt forme: nec anime celorum dicuntur proprie forme. ¶ Sed ambiges. nam vniuersalia sunt forme apud Auerroem primo metaphysi. comento. 27. et. 7. metaphysi. comentis. 30. et. 35. et. 37. et. 43. et. 12. metaphy. comento. 14. dic quod vniuersalia sunt forme identice: quia non materia: neque compositum: nam illud quod est forma efficitur vniuersale. Possunt etiam dici forme: prout declarant esse: et vt formant intellectum: non tamen inquantum informant: verum Auerro. hic vocat formas: que materiam informant.

¶ Quidam tamen homines vocant omnes substantias incorporeas formas: equiuoce dicentes de formis.

¶ Soluit dubitationem: nam Plato vocat ideas formas: et constat eas in nulla esse materia: igitur definitio forme est falsa. Respondendo dicit eas nuncupari formas equiuoce: hoc est analogice: nam vel ordo est secundum perfectiones: et sic forma dicitur pro prius de abstractis: vel ordo accipitur secundum originem: et sic proprie forma et pro prius dicitur de forma materiali: nam ab hac attributum est nomen forme illis. Hec autem prioritas facit formam dici analogice: non autem equiuoce. Com. 46.

¶ Dico quod formarum quedam sunt separate et denudate a materia: nec egent materia: quedam sunt que sunt inseparate a materia: vt ille que dicte sunt: et hec diuisio est per equiuoca.

¶ Distinguit hoc analogum formam. Ubi animaduertendum quod separatio et coniunctio sunt relationes opposite: est enim separatio quoties forma ipsa non dependet a materia in esse et conseruari: coniuncta vero forma ea erit: que a materia eius esse et conseruatione dependet. Ex hoc sequitur quod forma separata non dicitur: eo quia nullius subiecti sit actus et perfectio: sed quoniam a nullo subiecto dependet: nec dicitur coniuncta: quia alicui subiecto dat esse nam anime celorum dant esse celis: et tamen dicuntur separate. Commune enim est omni forme: vt det esse alicui subiecto: sed dependere a subiecto separat formam disiunctam a separata. Hec res in celo et mundo pertractabitur longius: et. 12. metaphysi. et sic patet distinctio Auer. hic. Com. 47.

¶ Et forme que egent materia: sunt plurium graduum:

graduū.magis autem infimus gradus formarū est gradus formarū quatuor elemētorū.ipsę nāq3 sunt quatuor formę in quatuor materijs:⁊ sunt alię formę corporum: quę gñant̄ ex cōmixtione elementorum.

Com̄.48. ¶Subdiuidit formas coniunctas materię in duos gradus.nam alia est elementaria:vt quatuor formę elementorū:alia mixtorū:quę ex ijs elementis prodeunt.

¶Et de ijs etiā sunt aliquę:quarum vna est nobilior altera.aliqua nāq3 forma corporū mineralium est nobilior alia in gradu:⁊ formę corporum mineralium sunt nobiliores formis elementorum:⁊ formę nascentium terrę ẜm earum nobilitatem sunt nobiliores formis corporum mineralium:⁊ formę animalium irrationalium sunt nobiliores formis nascentium terrę:forma autē rationalis animalis:inquantum rationalis:est nobilior omnibus formis dictis:verūtamen prima materia ⁊ prima forma plus diminuta sunt omnibus alijs in ipsorū esse. Nā quęlibet illarum eget in suo esse stabilitate alterius:altera ꝟo.scilicet forma stabilitatē non habet nisi in materia.

Com̄.49. ¶Miscibilium formę multiplices sunt.primę ⁊ infimę mineraliū:vt metallorum ⁊ lapidum.hę enim sunt valde proximę elementarijs.⁊ istę habent latitudinem.nā quędā sunt nobiliores vt auri ⁊ argenti ⁊ p̄ciosorū lapidum.q̄dam ignobiles.post has sunt formę vegetabiliū: quę etiā habent latitudinē ẜm perfectius ⁊ vilius.post has sunt formę sensitiuę animalium:⁊ hę iterū sunt graduatę.post has est forma animalis rationalis. non dico vt animal:sed vt rationale.hęc enī est vltima ⁊ minima ⁊ indiuidua non habens gradus:vt dicit Aristoteles.2. de anima.Et in hoc patet qualiter isti gradus nō sunt distincti realiter:sed ratione.cęlestes enim animę ponūtur in secundo gradu ⁊ in quarto.similiter rationalis forma ponitur in quarto ⁊ quinto.⁊ hoc alia atq3 alia ratione. ¶Addit tamē ꝙ prima materia ⁊ prima forma:siue sit elementaria:siue corporis:sunt cęteris imperfectiores:⁊ hoc probat.nā egēs pluribus pro suo esse est perfectius eo quod eget minoribꝰ.Modo omnes alię formę egent materia ⁊ prima forma ad hoc vt sint. forma ꝟo prima sola materia eget.igitur hęc est forma imperfectissima. intellige maiorem cum conditione. Nam deus est optimum in natura:⁊ tamen nullo eget: vt.2.cęli dicitur.ea propter intellige maiorē de his:quę egent re aliqua ꝓ sui esse. In ijs enim egens pluribus est nobilius egente paucioribus:quia est tanq̄3 finis multorum.

¶Similiter ⁊ materia est ens ⁊ in seipsa ⁊ in sui natura ꝑpter formā:⁊ perfectio suę essentię est vt recipiat formā. Nam si forma non esset:neq3 materia esset.post hoc autem sunt formę q̄dam:quę abstractę sunt.

Com̄.50. ¶Accepit primam formam ⁊ materiam primam esse inter cętera vilissima.probauit hoc de forma prima: nunc illud probat de materia.Illud quod est propter formā: ⁊ cuius esse est ad formam:⁊ quod non esset nisi propter formam est vilius forma:tale est materia.quare materia est minor forma.⁊ per consequens tenet vel non gradum entiū vel infimū graduū:⁊ in hoc apparet vltimus gradus entium.deinde ponit vltimum graduū formarū prosequendo ordinem:⁊ dicit.post hoc autē:hoc est.post formā hominis sunt formę quędā:quę abstractę sunt: vt animę cęlorum:in quibus est hominis status.hę enim abstractę sunt a materia tam ẜm totū q̄3 ẜm se ⁊ quodlibet sui:quod non est in rationali anima.hęc enim ẜm aliquid est abstracta vt ẜm intellectum:ẜm aliquid in materia vt ẜm dianoeā.Et vltra hęc verba nō inueni amplius i libro h:⁊ ego existimo vt dixi tibi o Hieronyme librum esse corruptum ⁊ mancum.verum vt tibi satisfaciam hunc exposui.Quū enim Auerroē in proprio fonte nō legerim:scio me multa errasse circa eius verba.verum l3 dicta mea non sint ad verba:sunt hac mea iuuentute satis consona dictis eius alibi. Ut ꝟo videatur libri cōclusio:quę in libro meo deficit:dicamus qd Auerroes voluit habere per hos duos rerum ordines. Petamus primo ꝙ intellectus multifariā dicitur:vt Alexander scribit.vnus est materialis:quicq3 est pars rationalis animę aptus recipere omnia intelligibilia.Alius est huic habitus:vt intellectus primorum principiorū. Hic enim intellectus in habitu dicit̄:quia de difficili deletur:estq3 promptus vt in nobis insit.3.de anima. commento.19. Alius est intellectus agēs:qui est vel vt sol vel vt lumē. qui quidē vt sol est:deus est:qui est veritatis fons:⁊ sol a quo omnis veritas dependet: aut est vt lumen:⁊ hic est ea siue pars siue gradus:quo intellectus materialis deo est similis:vt dicit̄ cōmēto.5.tertij de anima. Alius est intellectus speculatiuus.est autem is omnia intelligibilia per se apta perficere intellectum materialem. Petamus secundo ꝙ partes intellectus speculatiui per se sunt entia metaphysica ⁊ naturalia. Mathematicę enī sunt propter exercitium: ⁊ ad nullum felicitatis finem. Rhetorica logica:⁊ grammatica:⁊ poetica:⁊ cęterę eiusmodi sunt propter intellectum speculatiuum:vt dispositiones videlicet ad illas.nā maior pars intellectus speculatiui inuentione ⁊ doctrina acquiritur.inuentio autem ⁊ doctrina non possunt haberi sine scientia linguę:quę grammatica dicitur:neq3 sine scientia inuentionis: quę rhetorica: dialectica: ⁊ poetica nuncupantur.Moralis autem est necessaria vt remouens prohibens: remouet enim brutalitatem ⁊ inducit heroicam virtutem.quare totus intellectus speculatiuus ex ijs fiet:quę ⁊ in metaphysica ⁊ in naturalibus scientijs tractantur. Petamus tertio horum intellectuum generationem esse eiusmodi. ab intellectu quidem vti sole ingeneratur intellectus vti lumen prima ⁊ ęterna generatione.nam si ęternus sol: ęternū lumen.ab intellectu vti sole:⁊ hoc alio vti lumine prima generatione generatur intellectus in habitu: qui est communis ⁊ generalis omnibus.ab intellectu vti sole eo vti lumine.hoc vti habitu generatur intellectus speculatiuus perficiens intellectum materialem: quantum ad vltimam eius dispositionem:adeo quidem vt a p̄ma ⁊ generali causa.a cęteris vti a causis ꝓximis ⁊ particularibus. ¶Ex ijs patet cur accepit hos entium duos ordines.Ex ijs enim habere vult totam continentiā intellectus speculatiui. Nā totus intellectus speculatiuus ex ijs quę reponūtur in his duobus ordinibus constituitur.Ut autē videatur libri conclusio. Petamus primo ꝙ omnes substantię separatę virtute primę non cōtinēt totum intellectum speculatiuum continentia virtuali:s3 ordine quodam.quoniam deus continet primo.scilicet virtute propria. secundus intellectus. videlicet saturni

continet eundem virtute dei tm̄. Intellectus tertius. vz. Jouis continet eum virtute dei primo: ꝛ virtute Saturni secundo: ꝛ sic successiue vsq; ad intellectum agentez: q est quasi lumen. Ille eniz continet intellectū speculatiuū primo virtute dei. secundo virtute intellectus Saturni: ꝛ sic eo ordine quo orbes collocati. erit igitur in continentia hac virtuali duplex ordo. alius quidem naturę: alius originis. ordine naturę deus continet a se ꝛ primo. intellectus Saturni secundo ꝛ posterius. ꝛ sic consequenter. ordine originis id cōtinet per prius: quod est pro prius intellectui speculatiuo. ꝛ sic intellectus agens: vt lumen est prior. Secundo intellectus lunę. ꝛ vltra consequenter. ❡ Petamus vlterius secūdo ꝙ itellectus speculatiuus continet omnes intellectus abstractos a posteriori ꝛ continentia quadam instrumentali: qua ratione effectus continet causam: ꝛ sic intellectus speculatiuus primo primitate materię continet deum. secundo intellectuz Saturni. tertio intellectum Jouis. ꝛ sic ordine suo vsq; ad intellectum agentem: quod est lumen. ❡ Contra autem ordine originis. primo continet intellectū agentem. secūdo intellectuz lunę. tertio intellectū Mercurij vsq; in deū: eo ordine quo collocantur. ❡ Ex ijs patet quę sit beatitudo: ꝛ quis ordo ascensus ad illam. Primo nāq; intellectus in habitu acquiritur nobis: hic enim solo lumine intellectus agentis inest nobis: hoc est, solo itellectu: qui est quasi lumen procreatum a deo: qui est intellectus agēs: per hunc acquiritur nobis intellectus speculatiuus totus ꝛ perfectus: quo acquisito vno instanti temporis per essentiam copulabunt nobis omnes substantię separatę: lz sit ordo naturę ꝛ originis: ordine enim naturę primo copulabuntur deo. hoc est intelligemus deum per essentiā eius: vt ipse intelligit se. Secundo copulabimur intellectui Saturni. ꝛ sic vsq; ad lumen. econtra ordine origis. primo copulabimur lumini. secūdo intellectui lunę. ꝛ in de successiue vsq; in deum: in quo est status. ❡ Sed tūc ambiges qualis est cognitio dei in hoc aię statu. ❡ Animaduertendum apud theologos ꝙ duplex est rei cognitio. vna abstractiua: altera ituitiua. prima dicitur vespertina. secūda dicitur matutina. Est quidez abstractiua qđ ditatis vt abstrahitur ab actuali existentia. Jntuitiua ꝟo est rei ꝫm existentiam eius: ꝛ p̄sentis vt p̄sens: ꝛ hanc vocant faciei ad faciem. Ubi ꝟo alijs verbis volunt rei eē duplicem cognitionem. alteram quidem per essentiam eius: alteram ꝟo per abstractionē a se vel ab alio. cognoscitur enim lapis per abstractionem a se: ꝛ genus substantiarum abstractarum vt causa cognoscitur ꝑ abstractionem ab alijs. hoc est ab effectibus. ❡ Tunc dicendum ꝙ beatitudo est cognitio dei intuitiua: matutina ꝑ essentiam. cognitiones enim omnium reruz per abstractionē sunt vt dispositiones. cognitio autem dei per essentiaz vt finis ꝛ vltima aię beatitudo. Et in hoc apparet ꝙ deus ꝛ cętere intelligentię in cognitione abstractiua copulant̄ nobis vt causę effectrices. Nam virtute earum abstrahimus. Jn cognitione autem intuitiua copulant̄ vt formę. ꝛ inquit Auerro. 12. metaphysi. cōmen. 17. Si igitur iste intellectus. hoc est. deus denudatur apud perfectionem humanam a potentia: necesse est vt destruatur ab eo hęc actio: quę est alia ab ea: ꝟ est. abstractio. ꝛ tunc aut nō intelligimus omnino per hunc intellectū: aut intelligimus inquantum actio eius est substantia eius. hoc est. ꝑ eius essentiam. ꝛ impossibile est vt in aliqua hora non intelligamus per ipsum: aliter possemus non esse homines. relinquitur igitur cum iste intellectus fuerit denudat9 a potentia vt intelligamus per ipsum inquantum actio ei9 est substantia eius. hoc est. per essentiā. ꝛ hęc est vltima beatitudo. hęc est libri cōclusio. Uerum contingunt. 12. qōnes non paruę: quas mouebimus in libro de intellectu: quem nunc facimus. vz. tractatu. 2. capite. 13. ꝛ soluemus illas per ordinem. ❡ Ea enim quę hic dixi tm̄ volumus esse excitamenta. naz in eo libro aperiemus multa occulta. ꝛ in hoc non parum admirari debemus Auer. arabez omnium legum deprauatorem ex pura sua naturali ratione cognouisse rationalem animam posse ad talē scandere statum: vt in eo deum intelligat eoq; fruatur nullo studio nulloq; labori innixam. vnde. 9. metaphy. cōme. 22. contra Auempa. inquit beatitudinem hanc non acqri modo potentiarum cogitatiuarum: quę acquiruntur ꝑ cognitionem. hoc est. per ratiocinationem. verum media deducendi ad illum statum bonus vir ignorauit. Nō enī vt dicemus: in libro de intellectu: sat est adeptio intellectus speculatiui: nec meritum: siue virtus heroica: sed solum ipse deus beatitudo est cui vult. solus ipse est finis ꝛ fęlicitas libera. Cui sit honor ꝛ gl'ia: nobisq; vt sibi btitudo. Cōpleui patauij. M.CCCCXCII. XIIII. Maij.

FINIS.

❡ Liber iste subtilissim9 de nobilissimo subiecto: Uenetijs arte ingenio/ac largissimis sumptibus hęredum quōdam Nobilis viri dn̄i Octauiani Scoti Ciuis ꝛ patritij Modoetiensis: ac sociorū: diligentissime imp̄ssus est. Anno a salutifero partu Millesimo qngētesimo vigesimoq̄rto. Idib9 Aprilis.

Registrum.

a b c d

d est duernio: c ternio: Cęteri quaterniones.

colorchecker CLASSIC
calibrite
mm